

Twenty seven

491.99-8

4-75

1915

24.05.2013

491.542-87 | 400542300...4
4-80 | 60244442 40244
ԵՒ ԶԱՓԱԾՈՅ ԲԱՆԻՑ
20/835 | 16 5901/140 0 6

1001
2147

491... 99-8

4-75

WS

Կ. ԿՈՍՏԱՆԵՆԵՑ

1005-10

ԾԱՂ ԿԱՔԱՂ

ԱՐՁԱԿ ԵՒ ԶԱՓԱԾՈՅ ԲԱՆԻՑ

ԲՆԱԳԻՐ ԵՒ ԲԱՌԱՅՈՒՑԱԿ

ՇՐՋԱՆ ԱՌԱՋԻՆ

Դ. ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՓՈԽԵԱԼ ԵՒ ՅԱԻԵԼԵԱԼ

Ծառն արմատով է ծառ.
Տունն հիմամբ է տուն:

Longum iter est per praecepta,
Breve et efficax per exempla.

223

Մ Ո Ս Կ Ո Ւ Ա
ՏՊԱՐԱՆ Ք. ԲԱՐՈՒՈՒԴԱՐԵԱՆԻ
1915

Ա. ԳԱՐՈՒՆ.

Ձմեռն էանց. անձրևք անցին և գնացեալ մեկնեցան. ծաղիկք երևեցան յերկրի. ժամանակ յատանելոյ եհաս. ձայն տատրակի լսելի եղև յերկրի մերում. թզենի ընձիւղեաց զբողբոջ իւր. այգիք մեր ծաղկեցան և ետուն զհոտս իւրեանց:

Բ. ՇԱԻՂՔ ԱՄԲԱՐՇՏԱՅ.

Որդեակ մի խաբեսցեն զքեզ արք ամբարիշտք: Եթէ կոչեսցեն զքեզ և ասիցեն. Ե՛կ ընդ մեզ. ծածկեսցո՛ւք յերկրի զայր արդար. բարձցո՛ւք գլխատակ նորա յերկրէ. և զստացուածս նորա զպէսպէսս ըմբռնեսցո՛ւք. լցցո՛ւք զտունս մեր աւարաւ: Որդեակ մի երթար ճանապարհ ընդ նոսա, զի ոտք նոցա ի չարիս ընթանան:

Գ. ՄՇԱԿՔ ԱՅԳԻՈՅՆ.

Այր մի էր տանուտէր, որ տնկեաց այգի. և ցանկով պատեաց գնա. և փորեաց ի նմա հրնձան. և շինեաց աշտարակ. և ետ գնա ցմշակս. և գնաց ի տար աշխարհ: Իբրև մերձեցաւ ժամանակ պտղոյ, առաքեաց զծառայս իւր առ մշակսն՝ առնուլ զպտուղս նորա: Եւ կալեալ մշակացն զծառայս նորա, զոմն տանջեցին, զոմն սպանին, զոմն քարկոծեցին: Դարձեալ առաքեաց

այլ ծառայս բազումս քան զառաջինսն, և արարին նոցա նոյնպէս: Յետոյ առաքեաց առ նոսա զորդի իւր և ասէ. թերևս ամաչեսցեն յորդուոյ աստի իմմէ: Իսկ մշակքն իբրև տեսին զորդին, ասեն ընդ միտս. Սա է ժառանգն. եկայք, սպանցուք զսա, զի մեր լինիցի ժառանգութիւնն: Եւ հանին զնա արտաքս քան զայգին և սպանին:

Դ. ԵՐԳ ԴԱՇՏԱՅ.

Զինչ քաղցր մեզ շինականաց,
Բայց նուազել զերգս դաշտաց,
Զարօտ լերանց, զաղբիւր վճիտ,
Ըզհովանիս անտառախիտ:

Ե. ՈՐՍՈՐԴ.

Որսորդն կալաւ կաքաւ մի. և կամէր զենուլ. և ասէ կաքաւն. Մի սպանաներ զիս. զի ես խաբեցից զբազում կաքաւս և ածից յակնատս քո:

Եւ ասէ որսորդն. Այժմ ստուգիւ մեռցիս ի ձեռաց իմոց. զի զսիրելիս և զազգականս քո մատնես ի մահ:

Զ. ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՔ ՏԵԱՌՆ.

Մի յօժարեսցիս ընդ բազումս ի չարիս: Մի հաւանեսցիս ընդ անիրաւի լինել վկայ անիրաւ: Յամենայն ի զուր բանէ ի բաց լինիցիս. և զարդարն և զանպարտն մի սպանանիցես. և զամբարիշտն մի ապրեցուցանիցես վասն կաշառաց:

Է. ԵՐԱԶ.

Տեսանէի ծառ մի ի մէջ երկրի. և բարձրութիւն նորա մինչև յերկինս. և լայնութիւն նորա ի ծագս ամենայն երկրի. տերև նորա գեղեցիկ. և պտուղ նորա բազում. ի ներքոյ նորա բնակեալ էին զազանք վայրի. և յոստս նորա հանգուցեալ էին թռչունք երկնից: Տեսանէի և ահա զուարթուն իջանէր յերկնից և ասէր. Հատէք զծառդ և քշտեցէք զոստս դորա. թօթափեցէք զտերև դորա. և զպտուղ դորա ցրուեցէք:

Ը. ՏՐՏՈՒՆԶ.

Եղև երբեմն տրտունջ անդէոց, թէ վասն ծընընդոց մեր աշխատիմք. և ստեամբք ժողովեմք կաթն. և մարդիկ ճմլեալ զպտկունս՝ առնուն ի մէնջ զվաստակս մեր. ելցո՛ւք և այլ մի դարձցո՛ւք առ նոսա: Եւ մի ոմն ի նոցանէ իմաստուն ասէ. Ոչ է այդպէս. զի զաւելորդսն քան զպէտս ծընընդոց մերոց առնուն մարդիկ. և խնամեն մարդիկ զմեզ և զծնունդս մեր. զի առնումք շատ քան թէ տամք:

Թ. ԻՄԱՍՏՈՒԹԻԻՆ.

Երանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութիւն. զի լաւ է զվաճառն զայն գտանել քան զգանձս ոսկւոյ և արծաթոյ. պատուականագոյն է քան զականս պատուականս. ամենայն ինչ պատուական չարժէ զնա. զի երկայն աւուրք և ամք կե-

նաց ի յաջմէ իւրմէ, և յահեկէ իւրմէ՝ փառք և մեծութիւն. ի բերանոյ նորա բղխի արդարութիւն. զօրէնս և զողորմութիւն ի լեզուի իւրում կրէ:

Ժ. ՓԱՐԻՍԵՅԻՆ ԵՒ ՄԱՔՍԱԽՈՐՆ.

Արք երկու ելին ի տաճարն կալ յաղօթս, մին փարիսեցի և միւսն մաքսաւոր: Փարիսեցին կայր մեկուսի և զայս առանձինն աղօթս մատուցանէր. Աստուած իմ, գոհանամ զքէն. զի ոչ եմ իբրեւ զայլս ի մարդկանէ, զյափշտակօղս և զանիրաւս և զշունս կամ իբրեւ զայս մաքսաւոր. այլ պահեմ երկիցս ի շաբաթու և տամ տասանորդս յամենայն ստացուածոց իմոց: Եւ մաքսաւորն կայր մեկուսի և ոչ կամէր զաչսն ընդ երկինս ամբռնալ. այլ կոծէր զկուրծս իւր և ասէր. Աստուած, քաւեա՛ զիս զմեղաւորս: Ասեմ ձեզ. էջ սա արդարացեալ ի տուն իւր քան զնա, զի ամենայն՝ որ բարձրացուցանէ զանձն իւր, խոնարհեցի. և որ խոնարհեցուցանէ զանձն, բարձրացի:

ԺԱ. ԽՐԱՏ.

Լուր, որդեակ, խրատու հօր քո. դարձն զոտն քո ի ճանապարհէ չարէ. իմոյ իմաստութեան անսա և իմոց բանից մատո՛ գունկն քո. զի մի՛ զղջանայցես յետոյ և ասիցես թէ՛ զիմօրդ ատեցի զխրատ, ոչ լսէի ձայնի խրատտուի իմոյ և ուսուցչի իմոյ ոչ զնէի զունկն իմ:

ԺԲ. ԳԱՐՈՒՆ.

Լուծան գետոց սառնամանիք,
Պճնի երկիր դալարագեղ,
Շնչէ գեփիւռ արդ քաղցրասիք,
Արդ արձակեն հաւք զգեղգեղ:
Լեր դու, մանուկ, գործօն և ժիր,
Տես իբր ի գործ ճեպի մեղուակ.
Համեստութիւն, դստրիկդ, ուսիր,
Մինչ ժողովես զմանիշակ:

ԺԴ. ՍՍՄԱՐԱՅԻ ՈՂՈՐՄԱԾ.

Այր մի իջանէր յերուսաղեմէ յերիքով. և անկաւ ի ձեռս աւաղակաց, որք մերկացուցին զնա և վէրս եղին, թողին կիսամա՛ն և զնացին: Դէպ եղև քահանայի միոջ իջանել ընդ նոյն ճանապարհ. և տեսեալ զնա՝ զանց արար: Նոյնպէս և Ղևտացի մի եկեալ ընդ նոյն տեղի՝ ետես և զանց արար: Սամարացի ոմն ճանապարհորդեալ՝ եկն ընդ նոյն առ նովաւ. և տեսեալ զնա զթացաւ. և մատուցեալ՝ պատեաց զվէրս նորա, արկեալ ի վերայ ձէթ և զինի. և եղեալ ի վերայ գրաստու իւրոյ՝ ած զնա ի պանդոկի մի և դարմանեաց զնա: Եւ ի վաղիւ անդը՝ իբրեւ ելանէր անտի, հանեալ ետ ցպանդոկապետն երկուս դահեկանս և ասէ. Դարման տա՛ր դմա. և զոր ինչ ծախիցես՝ ի դա, ի միւսանգամ գալստեան իմում հատուցից բեզ:

ԺԴ. ՈՂՈՐՄԱԾՈՒԹԻՒՆ.

Մի յապաղեր բարի առնել կարօտելոյն: Յոր-
ժամ ձեռնհաս իցես օգնել նմա, մի ասիցես թէ
երթ և եկես՝ իր և վաղիւ տաց: Քանզի ոչ գի-
տես զինչ վաղիւն ծնանիցի քեզ: Մի նիւթեր
բարեկամի քում չարիս, որ յեցեալ և յուսացեալ
իցէ ի քեզ:

ԺԵ. ՈՐՈՋ ԱՂՔԱՏԻՆ.

Արք երկու էին ի քաղաքի միում, մինն մե-
ծատուն և միւսն աղքատ: Եւ մեծատանն էին
հօտք և անդեայք բազում յոյժ: Եւ աղքատին և
ոչինչ, բայց որով մի փոքր. և որովն հաստա-
տեալ էր ընդ որդիս նորա ի միասին. ի հացէ
նորա ուտէր. և ի բաժակէ նորա ըմպէր. և ի
ծոց նորա ննջէր. և էր նորա իբրեւ զդուստր: Եւ
եկն անցաւոր առ այրն մեծատուն. և խնայեաց
մեծատունն առնուլ ի հօտից իւրոց և յանդէոց
իւրոց. և էառ զորով աղքատին և արար առնն
եկելոյ կերակուր:

ԺԶ. ԱՂՔԱՏՆ.

Աղքատն ի տօթոյ տապանայ. ի ցրտոյ դողայ.
որովայն սին և մարմինն մերկանդամ. հերքն
թաղկեալք, դէմքն դեղնեալ և թոշմեալ. և ամե-
նայն մարմինքն զգուռաղեալք և երիթացեալք. թա-
փառի, վարանի և ի դուրս երերեալ և դադա-
րեալ կառանչէ. և խանդաղատելի ողորմուկս ար-

կանէ. և սուղ ինչ կերակուր բազում աշխատու-
թեամբ գտանէ. և երկիւղիւ ի դրունս, երկիւղիւ
ի գաւիթս, երկիւղիւ ի տունսն մտանէ: Ի տու-
նըսն յանասնոցն երկնչի. զի ձիքն կիցք հանեն,
եզինքն եղջիւր ածեն, շուքն վերաւորեն և մարդք
չարք և անողորմք բամբասեն և թշնամանեն:

ԺԷ. ԹՉԵՆԻՆ ԱՆՊՏՈՒՂ.

Թղենի մի էր ուրումն անկեալ յայգւոջ իւ-
րում. և եկն խնդրել պտուղ ի նմա. և ոչ ե-
գիտ. ասէ ցայգեգործն. Ահա երեք ամբ են,
յորմէ հետէ գամ խնդրել պտուղ ի թղենուջդ և
ոչ գտանեմ. արդ կտրես զդա. ընդէր և զերկիրդ
խափանէ: Նա պատասխանի ետ և ասէ. Տէր,
թող զդա այս ամ ևս, մինչև շուրջ զդովաւ բրե-
ցից և արկից աղբ. թերևս արացէ պտուղ. ապա
թէ ոչ՝ յամէ ևս հատցես զդա:

ԺԸ. ԶԱՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ.

Երթ առ մըջիւնն և նախանձեաց ընդ ճանա-
պարհս նորա. լեր իմաստանագոյն ևս քան գնա.
զի նորա ոչ գոյ երկրագործութիւն և ոչ հար-
կադիր. և պատրաստէ յամարայնոյ զկերակուր և
բազում համբարս դնէ: Մինչև յերբ անկեալ կաս,
ո՛վ վատ, կամ երբ ի քնոյ զարթիցես: Փոքր մի
ննջիցես, փոքր մի նստիցիս, փոքր մի նիրհես-
ցես, փոքր մի հանգուցանիցես զձեռս քո ի վե-
րայ լանջաց քոց, ապա այնուհետև հասանիցի
քեզ իբրեւ զչար ճանապարհորդ աղքատութիւն,

և կարօտութիւն իբրեւ զժիր սուրհանդակ: Ապա եթէ անդանդաղ լինիցիս, եկեսցէ իբրեւ զաղբիւր ամառն քո, և կարօտութիւն իբրեւ զայր մի չար ինքնահալած լինիցի:

ԺԹ. ԱՆԾԵՂ.

Սովորաբար անծեղ յանտառս միշտ աղաղակէ, մանաւանդ ի տեսանել զոք ի կենդանեաց: Եւ ի հարցանել ձագոյն՝ ասէ. «Զի թշնամիք միշտ արթուն զիս տեսցեն, և մի յորս ինչ մտաբերիցեն:

Ի. ՊԱՏԱՐԱԳՆ ԱՐՐԱՀԱՄՈՒ.

1. Փորձեաց Աստուած զԱբրահամ և ասէ ցնա. Աբրահամ, Աբրահամ. և նա ասէ. Աւասիկ եմ: Եւ ասէ ցնա. Ա՛ռ դու զորդիդ քո սիրելի, զոր սիրեցեր, զԻսահակ և գնա՛ դու յերկիր բարձր. և հանցես զդա անդ յողջակէզ ի վերայ միոյ լեւանց, յորոց ասացից քեզ:

2. Եւ յարեաւ Աբրահամ ընդ առաւօտն. համեմեաց զէշ իւր. և առ ընդ իւր երկուս ծառայս և զԻսահակ զորդի իւր. և պատառեաց փայտ յողջակէզ. և յարեաւ գնաց: Եւ եկն ի տեղին, զոր ասաց նմա Աստուած. և յաւուրն երրորդի համբարձ Աբրահամ-զաչս իւր և ետես զտեղին ի հեռաստանէ: Եւ ասէ Աբրահամ ցալատանիս իւր. Նստարձաք դուք այդր հանդերձ իշովդ. և ես և պատանեակդ երթիցուք մինչև ցանդըր և երկիր պագցուք և դարձցուք առ ձեզ:

3. Եւ առ Աբրահամ զփայտ ողջակիղին. և եդ ի վերայ Իսահակայ որդւոյ իւրոյ. և առ ի ձեռն զսուրն և զհուրն. և գնացին երկոքեան ի միասին: Եւ ասէ Իսահակ ցԱբրահամ հայր իւր. Հայր. և նա ասէ. Զի՞ է, որդեակ. և նա ասէ. Ահա հուր և ահա փայտ. ո՞ր է ոչխար յողջակէզ. և նա ասէ. Աստուած տեսցէ իւր ոչխար յողջակէզ, որդեակ: Գնացին երկոքեան ի միասին. և եկին ի տեղին, զոր ասաց նմա Աստուած: Անդ շինեաց սեղան Աբրահամ. և եդ ի վերայ զփայտն. և կապեաց զԻսահակ զորդի իւր. և եդ գնա ի սեղան ի վերայ փայտին. և ձգեաց Աբրահամ զձեռն առնուլ զսուրն և զենուլ զորդին իւր:

4. Եւ կոչեաց գնա հրեշտակ Տեառն յերկնից և ասէ. Աբրահամ, Աբրահամ. և նա ասէ ցնա. Աւասիկ եմ. և ասէ. Մի՛ միսեր զձեռն քո ի պատանեակդ և մի՛ ինչ առներ դմա. զի այժմ գիտացի, թէ երկիւղած ես դու յԱստուծոյ և ոչ խնայեցեր յորդիդ քո սիրելի վասն իմ: Համբարձ Աբրահամ զաչս իւր և ետես և ահա խոյ մի կախեալ կայր զծառոյն Սաբեկայ զեղջերաց: Եւ զընաց Աբրահամ, առ զխոյն և եհան գնա յողջակէզ փոխանակ Իսահակայ որդւոյ իւրոյ:

ԻԱ. ՅՈՎՍԷՓ ԳԵՂԵՅԻԿ.

1. Իսրայէլ սիրէր զՅովսէփ առաւել քան զամենայն որդիսն իւր. և արար նմա պատմութեան ծաղկեայ: Իբրեւ տեսին եղբարքն նորա թէ սիրէ գնա հայր քան զամենայն որդիս իւր, ատեցին գնա. և ոչ կարէին խօսել ինչ ընդ նմա խաղա-

դուքեամբ: Եւ ետես երազ Յովսէփ. և պատմեաց եղբարց իւրոց. և ասէ ցնոսա. «Լուարուք զերագն գոր տեսի. թուէր եթէ որայ կապէաք ի դաշտի միում. և կանգնեցաւ որայն իմ, եկաց ուղղորդ. և դարձան որայքն ձեր և պագին երկիր իմում որայոյն»:

2. Եւ ասեն ցնա եղբարքն իւր. «միթէ թագաւորելով թագաւորեսցես ի վերայ մեր, կամ տիրելով տիրեսցես մեզ»: Եւ յաւելին ևս ատել զնա վասն երազոցն նորա և վասն բանիցն նորա: Եւ ետես միւս ևս երազ. և պատմեաց հօր իւրում և եղբարց իւրոց. և ասէ. «ահա տեսանէի միւս ևս այլ երազ, որպէս թէ արեգակնդ և լուսին և մետասան աստեղք երկիր պագանէին ինձ»: Սաստեաց նման հայրն իւր և ասէ. «զի՞նչ է երագն գոր տեսեր. արդ գալով գայցեմք ես և մայր քո և եղբարք քո և երկիր պագանիցեմք քեզ»: Եւ նախանձեցան ընդ նմա եղբարքն իւր, բայց հայրն պահէր զբանսն:

3. Եւ գնացին եղբարք նորա արածել զխաշինս հօրն իւրեանց: Եւ ասէ Իսրայէլ ցՅովսէփ. «ոչ աւասիկ եղբարք քո արածեն զխաշինսն. եկ առաքեցից զքեզ առ նոսա. երթ, տես եթէ ողջ իցեն եղբարքն քո և խաշինք. և բեր ինձ զրոյց»: Եւ առաքեաց զնա. տեսին զնա եղբարքն յառաջագոյն ի հեռաստանէ. և ասեն իւրաքանչիւր ցեղբայր իւր. «ահա երազատեսն գայ. եկայք սպանցուք զնա և ընկեսցուք ի մի ի գբոց աստի. և ասասցուք եթէ գագան չար եկեր զնա, և տեսցուք զի՞նչ լինիցին երազն նորա»:

4. Եւ եղև իբրև եկն Յովսէփ առ եղբարսն

իւր, մերկացին զպատմութեանն նորա ծաղկեայ ի նմանէ և առին ընկեցին զնա ի գուբ մի. և նստան ուտել զհացն: Զաչս ի վեր բարձեալ տեսին, և ահա ճանապարհորդք գային. և ասէ Յուդա ցեղբարսն իւր. «զի՞նչ օգուտ է, եթէ սպանանիցեմք զեղբայրն մեր, և թագուցանիցեմք զարիւն նորա. եկայք վաճառեսցուք զնա». և ձգեցին հանին զՅովսէփ ի գբոյ անտի և վաճառեցին զՅովսէփ քսան դահեկանի. և իջուցին զՅովսէփ յԵգիպտոս:

5. Եւ առեալ զպատմութեանն Յովսէփայ՝ զենին ուլայծեաց և թաթաւեցին զպատմութեանն յարեան. և առաքեցին զպատմութեանն ծաղկեայ տանել առ հայրն իւրեանց և ասեն. «գայդ գբտաք. ծանիր եթէ որդւոյ քո իցէ պատմութեանդ»: Եւ ծանեաւ զնա և ասէ. պատմութեանս որդւոյ իմոյ է. գագան չար եկեր զնա. գագան յափշտակեաց զՅովսէփ»: Եւ պատառեաց զհանդերձս իւր և քուրձ զգեցաւ ի վերայ միջոյ իւրոյ. և սուգ առնէր ի վերայ որդւոյն իւրոյ աւուրս բազումս:

ԻԲ. ՍԵՐՄԱՆԱՀԱՆ.

Ահաւասիկ ել սերմանող սերմանել. եղև ի սերմանելն ոմն անկաւ առ ճանապարհաւ. եկն թռչուն և եկեր զնա: Եւ այլն անկաւ յապառաժի, ուր ոչ գոյր հող բազում, և վաղվաղակի բուսաւ. քանզի ոչ գոյր հիւթ երկրին. և յորժամ ծագեաց արև, ջեռաւ. և զի ոչ գոյին յարմատք, ցամաքեցաւ: Եւ այլն անկաւ ի մէջ փշոց.

ելին փուշքն և հեղձուցին զնա. և պտուղ ոչ ետ:
Եւ այլն անկաւ յերկիր բարւոք. և ելեալ աճե-
ցեալ տայր պտուղ. և բերէր ընդ միոյ երեսուն
և ընդ միոյ վաթսուն և ընդ միոյ հարիւր:

ԻԳ. ՈՒՆԱՅՆՈՒԹԻՒՆ.

Ծաղկի գարուն քաղցր ի կանաչ.
Սահին առուակք քաղցրակարկաչ.
Երգէ սոխակ զիւրն աւաչ.
Յայտնել զսէր իւր և զհառաչ:

Փրթթին և վարդք այգուն վաղքաջ,
Զորով արե տայ զիւր պաղպաջ.
Բայց մինչև երբ զնան յառաջ.
Թօշնի և վարդ, թօշնի կանաչ:

Ամենայն ինչ ունի աւարտ,
Ժամանակաւ զնայ յաղարտ,
Եւ քոյդ, անձն իմ, իղձ տարապարտ,
Ընդ նոյն սեեալ և քոյին քարտ:

ԻԴ. ԲԱՐԿՈՒԹԻՒՆ.

Բարկութիւն զարիւնն եռացուցանէ, զմարմինն
դողացուցանէ, զաչսն այլագունէ, զգոյնն շրջէ.
և ամենևին զմարդն վայրենի ցուցանէ և տայ
աղաղակել բազում մորոսախօսութեամբ: Ոչ դեղք
մահաբերք և ոչ հարուածք կարճի նման են հա-
րուածոց բարկութեան. ոչ հատումն սրոյ և ոչ
այրեցուած հրոյ կսկծեցուցանեն առաւեալ քան

զբարկացողացն: Յորժամ միանգամ զխորհուրդս
մարդոյ ըմբռնէ անօրէն ախտն բարկութեան,
յափշտակէ զմիտսն ի նմանէ և գազանացուցանէ:
Ոչ ամօթ եղբարցն, ոչ խրատ վարդապետաց,
հրամանք պատուիրանաց զնա ոչ պատկառեցու-
ցանեն ի զեղջ և յապաշաւ:

ԻԵ. ԴԱՆԻԷԼ ՄԱՐԳԱՐԷ.

1. Բաղդասար արքայ արար ընթրիս մեծամեծաց
իւրոց. իբրև ընդ գինիս եմուտ, հրամայեաց
բերել զսպասս արծաթոյ և զոսկւոյ, զոր եհան
Նաբուգոդոնոսոր հայր նորա ի տաճարէն, որ
յերուսաղէմ, զի արբցին նոքօք թագաւորն և
մեծամեծք իւր: Ըմպէին նոքօք զգինի և օրհ-
նէին զաստուածս զոսկեղէնս և զպղնձիս և
2. զերկաթիս և զփայտեղէնս և զքարեղէնս: Ի
նմին ժամու ելին մատուցել ձեռին մարդոյ և
զրէին հանդէպ զնոյն ի վերայ բուրոյ որմոյ
տաճարի թագաւորին: Եւ թագաւորն տեսանէր
զթաթ ձեռինն, որ զրէր: Յայնժամ հատան
գոյնք թագաւորին և խորհուրդք նորա խռո-
վէին զնա և յօդք թագաւորին և խորհուրդք
3. նորա զմիմեանս բաբախէին: Եւ աղաղակեաց
թագաւորն զօրութեամբ՝ ածել զմոզս և զքաղ-
ղեայս և զգէտս: Եւ ասէ ցիմաստունսն Բա-
բելացոց. Որ ընթերցցի զգիրդ զայդ և զմեկ-
նութիւն դորա ցուցցէ ինձ, ծիրանիս զգեցցի
և մանեակ ոսկի ի պարանոց իւր և երրորդի
4. թագաւորութեան իմում տիրեսցէ: Եւ մտա-
նէին ամենայն իմաստունք թագաւորին և ոչ

կարէին զգիրն ընթեռնուլ և ոչ զմեկնութիւն նորա ցուցանել թագաւորին: Եւ արքայ Բաղդասար խռովեցաւ և գոյն երեսաց նորա շրջեցաւ. խռովեցան և մեծամեծք նորա ընդ նմա:

5. Եւ եմուտ տիկիսն ի տաճար ուրախութեանն և ասէ. Արքայ, յաւիտեան կեանց. մի խռովեցուցեն զքեզ խորհուրդք քո և գոյն երեսաց քոց մի եղծցի: Զի է այլ մի ի թագաւորութեան քում. և արքայ Նաբուգոդոնոսոր հայր քո իշխան կացոյց զնա ի վերայ գիտաց և մոգուց և քաղդեայց և ըղծից: Մեկնէ երազս և պատմէ զառակս և լուծանէ զիրս կապեալս— Դանիէլ: Եւ արքայ Բաղդասար անուն եղ նմա. Արդ կոչեսցի և զմեկնութիւն դորա պատմես: 6. ցէ: Յայնժամ ածին ի ներքս զԴանիէլ առաջի թագաւորին: Եւ ասէ թագաւորն ցԴանիէլ. «Լուայ զքէն թէ հոգի Աստուծոյ է ի քեզ. և արդ աւասիկ մտին առաջի իմ իմաստունք և մոգք և իղծք, զի զգիրդ զայդ ընթեռնուցուն և զմեկնութիւն դորա ցուցցեն ինձ. և ոչ կարացին պատմել ինձ. և ես լուայ զքէն թէ կարող ես մեկնել մեկնութիւնս. և արդ եթէ կարիցես զգիրդ ընթեռնուլ և զմեկնութիւն դորա ցուցանել ինձ, ծիրանիս զգեցցիս և մանեակ ոսկի ի պարանոցի քում և երրորդի թագաւորութեան իմում տիրեսցես»: Եւ ասէ Դանիէլ առաջի թագաւորին. Պարգևք քո քեզ լիցին և զպատիւ տան քո այլում տնւր. բայց զգիրդ ես ընթերցայց և զմեկնութիւն դորա ցուցից քեզ: Արքայ, Աստուած Բարձրեալ զմեծութիւն և զթագաւորութիւն և զպատիւ և զփա-

ռս ետ Նաբուգոդոնոսորայ հօր քում. ամենայն ազգք և ազինք և լեզուք զարհուրեալք դողային յերեսաց նորա. զորս կամէր, հարկանէր. զորս կամէր, սպանանէր. և զորս կամէր ինքն, բարձրացուցանէր. և զորս կամէր ինքն, խոնարհեցուցանէր: Եւ յորժամ բարձրացաւ սիրտ նորա, անկաւ յաթոռոյ թագաւորութեան իւրոյ. և պատիւն բարձաւ ի նմանէ, մինչև ծանեալ թէ տիրէ Բարձրեալն թագաւորութեան մարդկան: Եւ արդ դու որդի նորա Բաղդասար ընդդէմ Աստուծոյ երկնից հպարտացար. և զսպասս տան նորա բերին առաջի քո. և դու և մեծամեծք քո ըմպէիք նոքօք զգինի. և զաստուածս, որք ոչ տեսանեն 9. և ոչ լսեն և ոչ իմանան, օրհնէիք: Վասն այնորիկ առաքեցաւ թաթ ձեռինն և զգիրդ զայդ գրեաց: Եւ այս ինչ է գիրդ, որ գրեալ է. Մանէ, Թէկէդ, Փարէս: Եւ այս է մեկնութիւն բանիդ. մանէ՝ չափեաց Աստուած զթագաւորութիւն քո. թէկէդ՝ կշռեցաւ ի կշիռս եւ զրտաւ պակասեալ. փարէս՝ բաժանեցաւ թագաւորութիւն քո եւ տուաւ Մարաց եւ Պարսից:

ԻԶ. ԳԱՐՈՒՆ.

Սիրեցեալդ իմ, էանց հիւսիս.
 Զի՞ եւս յամեմք աստ ի սարիս.
 Բանան ահա, տես, դրունք զարնան,
 Բարիք ամէն ընդ նոյն դառնան:

Ո՞չ տեսանես զդաշտ դալար.
Զի՞ ոչ թողուս զտաղաւար.
Արտաքս անձ ոստնու մշակ
Յողջոյն ծիծռան գարնան գուշակ:

Զարգելական հօտ իւր հովիւ
Տայ մակաղել առ հեշտ առուիւ.
Հնչեն անձաւք, անտառք, լերինք
Եւ արձագանգք քաղցր ի սրինգ:

Քաջն արտավար կազմէ զխոփ,
Առ հիւսսի շունչ ոչ սրտատրոփ,
Զկորդացեալ փշրէ զբունծ,
Հարթեալ ի ցան եւ յառատ հունծ:

Հնչեն մայրիք հովանախիտ
Ի խոխոջմանց ականակիտ.
Զարդարին թուփք, ծառք ի սաղարթ,
Եւ ազգք հաւուց ճճուեն զուարթ:

Ի՛նչ. ԵՐԿԻՐ Ի ՓՈՔՈՒՆՅ.

Զբոյն մըջեան արջ փորէր. եւ լեզուաւ ժո-
ղովէր եւ ուտէր. եւ հնարի մըջիւն սատակել
գնա. երթեալ առ պիծակ եւ գոռելս եւ մօեխ
եւ շանաճանճ եւ բրէտ եւ առ նմանք սոցին եւ
աղաչէ օգնել իբր ազգայինք. ցաւակցեն. հար-
կանեն զաչս եւ զլսելիս արջուն. եւ հարկանէ
զլուի զքարի, եւ նեխի. եւ որդունք եւս ծնա-
նին. եւ ի սաստկութենէ ցաւոց՝ զբերան բա-
ցեալ գոչէր. եւ նոցա մտեալ յորովայնն՝ խոցո-

տեն զաղիւն. եւ նեղեալ դիմէ ի հոսանս ջրոյ.
Եւ անչափ ի ներքս մտեալ հեղձանի:

ԻԸ. ԱՄԱՌՆ.

Հովանաւոր ընդ ծառով,
Շուրջ պարուրեալ ի յոստոց,
Հանգչիմ, ուր սիւք շնչէ զով
Տերեւակոյտ ի բաղմոց:

Սաղարթագեղ մայրեաց ծայրք
Տատանին մեղմ ի գեփիւռ.
Եւ ծածանին դաշտավայրք,
Ի շէկ ցորեան համասփիւռ:

ԻԹ. ԲՈՒ ԵՒ ԱՐԾԻԻ.

Բու հրեշտակ առաքեաց առ արծիւ. եւ խըն-
դրեաց զգուստր նորա հարսն. ասելով. «Դու
տունջեան քաջամարտիկ ես, եւ ես գիշերոյ.
պատշաճիմք ի խնամութիւն»: Եւ յետ բազում
թախանձանաց յանձն առ տալ: Եւ ի լինել հար-
սանեացն՝ ի տուէ լոյս ոչ կարէր տեսանել փե-
սայն. եւ ծաղր առնէին բազմեալքն. եւ իբրեւ
եղեւ գիշեր, եւ ոչ հարսն ետես լոյս. յաճախեաց
եւ անդ այպանուամ. եւ վասն այսորիկ փութով
լուծաւ հարսանիքն:

Զմիտս իւր առակս նմանեցուցանէ այնոցիկ,
որ զգտներս իւրեանց յամուսնութիւն տան այ-
լասեօրց. ուստի եւ ոչ է միաբանութիւն:

Լ. ՈՒԽՏ ՅԵՓԹԱՅԵԱՅ.

1. Եւ ուխտեաց Յեփթայէ ուխտս Տեառն եւ ասէ. Եթէ մատնելով մատնեսցէ զորդիս Ամոնայ ի ձեռս իմ եւ եղիցի, որ ելանելով ելանիցէ ի դրանց տան իմոյ ընդառաջ իմ ի դառնալն իմում խաղաղութեամբ յորդուոցն Ամոնայ, եղիցի, զի մատուցից զնա Տեառն յողջակէզ: Եւ անց Յեփթայէ առ որդիսն Ամոնայ պատերազմել ընդ նոսա. եւ մատնեաց զնոսա Տէր ի ձեռս նորա. եւ եհար զնոսա հարուածս մեծամեծս յոյժ. եւ վանեցան որդիքն Ամոնայ յերեսաց որդւոց Իսրայէլի:

2. Եկն Յեփթայէ ի տուն իւր. եւ ահա դուստր իւր ելանէր ընդ առաջ նորա թմբկօք եւ պարուք. եւ նա էր միամօր սիրելի նորա. եւ ոչ գոյր նորա բաց ի նմանէ ուստր կամ դուստր: Եւ եղեւ իբրեւ ետես զնա, պատառեաց զհանդերձս իւր եւ ասէ. Վայ է ինձ, դուստր իմ, ընկճեցեր զիս. խոչընդակն եղեր ինձ, զի ես բացի զբերան իմ վասն քո առ Տէր. եւ ոչ կարացից դարձուցանել: Եւ ասէ ցնա. Եթէ վասն իմ բացեր զբերան քո առ Տէր, արա՛ զիս, որպէս ել ի բերանոյ քումմէ. փոխանակ զի արար քեզ Տէր վրէժախնդրութիւն ի թշնամեաց քոց:

3. Եւ ասէ ցնայր իւր. Արա՛ ինձ զբանս զայս. թողացն ինձ զերկուս ամիսս եւ երթայց շրջեցայց ընդ լերինս եւ լացից զկուսութիւնս իմ— ես եւ ընկերք իմ: Եւ ասէ ցնա. Ե՛րթ. եւ արձակեաց զնա զերկուս ամիսս. եւ չոգաւ ինքն եւ ընկերք իւր եւ ելաց զկուսութիւն իւր ի վերայ

լերանց: Եւ եղեւ յետ կատարելոյ երկուց ամսոցն դարձաւ առ հայր իւր. եւ արար նովաւ զուխտն, զոր ուխտեաց:

ԼԱ. Ի ՄԱՀ ՍՈՒԱԿԻՆ.

Ա՛չք գեղեցիկ ցօղագին
Լացէք զմահ սոխակին.
Շողշողուն ա՛չք աստեղաց
Զսոխակին առէք լաց:

Շիջաւ աչացս իմ արեւ,
Կեանքն աղաշաւ ինձ եղեւ.
Արդ ես զլալ հարկանեմ,
Զայլ ջայլեմանց սուգ նսեմ:

Ա՛չք գեղեցիկ ցօղագին
Լացէք զմահ սոխակին.
Ա՛չք լուսալիւր աստեղաց
Զսոխակին հարէք լաց:

ԼԲ. ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԿՈՒՍԱՆՔ.

1. Նմանեցի արքայութիւն երկնից տաճն կուսանաց, որոց առեալ զլապտերս իւրեանց, ելին ընդառաջ փեսային եւ հարսին: Հինգն ի նոցանէ յիմարք էին եւ հինգն իմաստունք: Յիմարքն առին զլապտերսն եւ ձէթ ընդ իւրեանս ոչ բարձին: Իսկ իմաստունք առին ձէթ ամանովք ընդ լապտերս իւրեանց: Եւ ի յամել փեսային, նիրհեցին ամենեքեան եւ ի քուն մտին:

2. Եւ ի մէջ գիշերի եղեւ բարբառ. Ահա փե-
սայ գայ, արիք ընդառաջ նորա: Յայնժամ յա-
րեան ամենայն կուսանքն եւ կազմեցին զլապ-
տերս իւրեանց: Ասեն յիմարքն ցիմաստունսն.
Տո՛ւք մեզ յիւղոյդ ձերմէ, զի ահա շիջանին լապ-
տերքս մեր: Պատասխանի ետուն իմաստունքն
եւ ասեն. Գուցէ ոչ իցէ մեզ եւ ձեզ բաւական,
այլ երթայք ի վաճառականս եւ գնեսցիք ձեզ:

3. Իբրեւ նորա գնացին գնել, եկն փեսայն եւ
պատրաստքն մտին ընդ նմա ի հարսանիսն. եւ
փակեցաւ դուռնն: Յետոյ գան եւ այլ կուսանքն
եւ ասեն. Տէ՛ր Տէ՛ր, բաց մեզ. նա պատասխանի
ետ եւ ասէ. Ամէն ապեմ ձեզ, թէ ոչ գիտեմ
զձեզ:

ԼԳ. ԵՂԱՆԱԿԻ.

Նաժիշտք արփւոյն չորեքին,
Որ իշխեցողք են տարւոյն.
Մին որ ի ձեմ իւր ոտին
Պճնէ զարօտ երփն ի գոյն,
Երկրորդն ի շող բոցակէզ,
Միւսն ողկուզովք սիգաճեմ,
Չորրորդն ի ձեանց բազմեալ դէզ
Տային միմեանց վէճ ընդդէմ:

Նորափետուր մին ինեւ,
Ասէր, երկիր զարդարի,
Միւսն այն թէ գհասկ ոսկեձեւ
Ես ներկանեմ ի վայրի.
Նախանձընդդէմ երկոցուն

Անդուստ եւ միւսն պանծայր
Գոլ լուսատու ձիթենուոյն
Եւ գուարթարար որթոյն մայր:

Չորրորդն յայնժամ դաշտն եւ հեզ
Չայնեալ առ քորս իւր, ասէր.
Թո՛ղ արմատիք կացցեն ձեզ
Ծաղկունք եւ կուտք այգեբեր.
Այլ Տէ՛րն ի գալ իւր յաշխարհ
Առ ի ծնանել տղայաբար:
Նախամեծար զարհամարհ
Սառամանիսն իմ արար:

ԼԴ. ԲԱՆՔ ՆԱԽՆԻ ԻՄԱՍՏԱՍԻՐԱՅ.

Ինչս պարտ է ստանալ վասն բարեկամաց. եւ
ոչ բարեկամ վասն ընչից: Յանգգամաց մի ստա-
նար բարեկամ, զի մի եւ դու անգգամ կոչես-
ցիս: Ոչ կարես բարեկամ ճշմարիտ ստանալ, մին-
չեւ զչարն ոչ հալածեսցես: Որք եղբարս ունին
եւ սիրելիս խնդրեն, նման են, որք զիւրեանց
անդաստանն թողեալ զօտարին գործեն: Յաճա-
խես խորհել նախ քան զառնելն: Թէ ընդ իշխա-
նութեամբ լինել ոչ ուսար, իշխան լինել մի հա-
մարձակիր: Ոչ է պարտ ընտրել, որ ի մեծամեծ
քաղաքաց իցեն, այլ՝ որ մեծք ի քաղաքաց ելա-
նիցեն: Չոր հանդերձեալ իցես առնել՝ մի ասի-
ցես, գուցէ ի չկարելն՝ ծաղր լինիցիս: Լաւ է
լուել քան ունայն ինչ խօսել: Շիթ մի իմաստից
լաւ է ինձ եւ ոչ ծովակս բաղդից: Ի վերայ շոգ-
մոգաց որպէս ի վերայ գերեզմանաց անուն մար-

դոյ միայն գրեալ է: Այնպէս լեր առ ծնողս քո,
որպէս կամիս լինել առ քեզ զորդիս քո:

ԼԵ. ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ.

1. Եւ ետուն նմա ըմպել գինի ընդ լեղի խառ-
նեալ: Եւ իբրեւ ճաշակեաց, ոչ կամէր ըմպել:
Եւ հանեալ գնա ի խաչ, բաժանեցին զհան-
դերձս նորա վիճակաւ. զի լցցի բանն, որ ա-
սացաւ ի մարգարէէն. Բաժանեցին զհանդերձս
իմ յիւրեանս եւ ի վերայ պատմութեանի իմոյ
վիճակս արկանէին եւ նստեալ պահէին գնա:
Եւ եղին ի վերայ գլխոյ նորա գրեալ զվնաս
նորա, թէ այս է Յիսուս թագաւոր Հրէից:
2. Յայնժամ հանին ընդ նմա ի խաչ երկուս ա-
ւագակս, մի յաջմէ եւ մի յահեկէ: Եւ որ ան-
ցանէինն, հայհոյէին գնա, շարժէին զգլուխս
իւրեանց եւ ասէին. Վահ որ քակէիր զտաճարն
եւ զերիս աւուրս շինէիր գնա, ապրեցո՞ղ քեզ,
եթէ որդի ես Աստուծոյ, էջ ի խաչէդ: Նոյն-
պէս եւ քահանայապետքն ձաղէին հանդերձ
դպրօքն եւ ասէին. Զայլս ապրեցոյց, զինքն
ոչ կարէ ապրեցուցանել. եթէ թագաւոր է Իս-
րայէլի, իջցէ այժմ ի խաչէդ եւ հաւատա-
ցուք դմա: Եթէ յուսացաւ յԱստուած, փրկե-
ցէ այժմ զդա, եթէ կամի զդա, քանզի ասաց,
3. եթէ Աստուծոյ որդի եմ: Զնոյն եւ աւագակքն,
որ խաչեալ էին ընդ նմա, նախատէին գնա:
Եւ ի վեց ժամէ աւուրն խաւար եղեւ ի վե-
րայ ամենայն երկրի մինչեւ ցինն ժամն: Եւ
զինն ժամաւն գոչեաց Յիսուս ի ձայն մեծ եւ

ասէ. Էլի Էլի լամա սաբաքթանի. այսինքն է
Աստուած իմ, Աստուած իմ, ընդէր թողեր
զիս: Ոմանք յայնցանէ, որ անդէն կային, իբ-
րեւ լուան, ասէին. յեղիա կարդայ դա: Եւ վաղ-
վաղակի ընթացաւ մի ոմն ի նոցանէ, առ ըս-
պունգ լի քացախով, հարեալ յեղեգան՝ ետ ըմ-
պել նմա: Եւ կէսքն ասէին. թող տեսցուք, ե-
4. թէ գոյ եղիա փրկել զդա: Եւ Յիսուս դար-
ձեալ աղաղակեաց ի ձայն մեծ եւ արձակեաց
զհոգին: Եւ անս վարագոյր տաճարին ցելաւ
յերկուս՝ ի վերուստ մինչեւ ի վայր. եւ երկիր
շարժեցաւ. եւ վէմք պատառեցան. եւ գերեզ-
մանք բացան. եւ բազում մարմինք ննջեցելոց
սրբոց յարեան. եւ ելեալ ի գերեզմանաց յետ
յարութեան նորա մտին ի քաղաքն սուրբ եւ
երեցան բազմաց: Իսկ հարիւրապետն եւ որ
ընդ նմա պահէին զՅիսուս, իբրեւ տեսին զշար-
ժումն եւ զեղեալսն, երկեան յոյժ եւ ասեն.
Արդարեւ Աստուծոյ որդի էր սա:

ԼԶ. Ի ԽԱՉԵԼՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ.

Ծարաւեցաւ Տէրն ի խաչին որպէս զմարդ,
Այն, որ արար զՈվկիանոս ծով գեղեցիկ.
Սամարացոյն ջուր խնդրելով աղբիւրն Տէրն,
Այն, որ արբոյց տիեզերաց զանմահութիւն:

Լեղի խառնեալ ընդ քացախոյ զինաւորին
Արբուցանէր այն Երկնաւոր Թագաւորին.
Արեգակն խաւար դարձաւ միջօրէին,
Նսեմացաւ ընդ անարգանս Անմահ Բանին:

Բարձրագոյն ձայնիւ գոչէր Տէրն ի խաչին
Զէլիէլին, և աւանդէր առ Հայր զհոգին.
Եւ վարագոյր հին օրինին սուրբ տաճարին
Ընդ չարչարանս Կենարարին պատառէին:

Երկիր հիմամբ ի յանդնդոց սասանէին,
Վէմբ պատառեալ և գերեզմանք բանային.
Դժոխք սարսեալ սասանեցաւ՝ բանտն ահագին,
Եւ արձակեաց զկապեալ հոգիսն, որ անդ էին:

ԼԷ. ՄԱՏՆՈՒԹԻՒՆ ՏԵԱՌՆ.

1. Եւ ելեալ գնաց ըստ սովորութեան ի լեռն
Զիթենեաց. գնացին զհետ նորա և աշակերտ-
քըն: Իբրև եհաս ի տեղին, ասէ ցնոսա. «Յա-
ղօթս կացէք չմտանել ի փորձութիւն»: Եւ
ինքն մեկնեցաւ ի նոցանէ իբրև քարընկէց մի.
եղ ծունր, կայր յաղօթս և ասէր. «Հայր, եթէ
կամիս, անցո՞ղբաժակս զայս յինէն. բայց ոչ
2. իմ կամք, այլ բոյդ լիցին»: Եւ երևեցաւ նմա
հրեշտակ յերկնից և զօրացուցանէր զնա. եւ
էր ի տագնապի. և մտադիւրութեամբ ևս կայր
յաղօթս: Եւ հոսէին ի նմանէ քրտունք իբրև
զկայլակս արեան ոլոռն ոլոռն հեղեալ յերկիր:
Եւ յարուցեալ յաղօթիցն՝ եկն առ աշակերտսն
և եգիտ ցնոսա ի քուն ի արամութենէն: Եւ
3. ասէ ցնոսա. «զի՞ ննջէք, արիք, կացէք յա-
ղօթս, զի մի՞ մտանիցէք ի փորձութիւն»: Եւ
մինչդեռ խօսէր, ահաւասիկ ամբոխ և որ կո-
չէրն Յուդա՝ մի յերկոտասանիցն՝ առաջնոր-
դէր նոցա: Եւ իբրև մերձեցաւ առ Յիսուս՝

համբուրեաց զնա. քանզի զայն նշան տուեալ
էր նոցա, թէ ընդ որում ես համբուրեցից, նա
4. է, զնա ունիցիք: Ասէ ցնա Յիսուս. «Յուդա,
համբուրելով մատնես զորդի մարդոյ»: Իբրև
տեսին, որ զնովաւն էին, որ ինչ եղևն, ասեն
ցնա. «Տէր, հարցո՞ւք զնոսա սրով»: Եւ եհար
մի ոմն ի նոցանէ զքահանայապետին ծառայ և
ի բաց եհան զաջոյ ունին նորա: Պատասխանի
ետ Յիսուս և ասէ. «Թոյլ տուք մինչև ցայդ
վայր»: Եւ մատուցեալ յունկնն բժշկեաց զնա:
Եւ ասէ ցեղեալսն ի վերայ նորա՝ ցքահանա-
յապետսն և ցիշխանսն տաճարին եւ ցծերսն.
«Իբրև ի վերայ աւագակի՞ ելիք սուսերօք եւ
բրօք. հանապազ ընդ ձեզ էի ի տաճարին եւ
ոչ ձգեցէք ձեռս յիս. այլ այս է ձեր ժամ և
իշխանութիւն խաւարի»: Եւ կալեալ զնա ածին
և մուծին ի տուն քահանայապետին:

ԼԸ. ԱՆԱՐԳԱՆՔ ՏԵԱՌՆ.

Ո՛վ կամաւ զանկապելին
Կապեալ զձեռս արձակողին,
Ի յապարանսն տանէին
Կայիափայ և Աննային.

Ծառայն զերեսն այն ապտակէր,
Յորմէ սրովբէն թևասքօղէր,
Թուք արձակեալ պիղծ բերանով
Յայն, որ կուրին լոյս ծագեաց թքով:

ԼԹ. ԾԱՌԱՅՆ ՉԱՐ.

1. Նմանեցաւ արքայութիւն երկնի առն թագաւորի, որ կամեցաւ համար առնել ի մէջ ծառայից իւրոց: Եւ իբրեւ սկսաւ առնուլ, մատուցաւ առ նա պարտապան մի բիւր քանքարոյ: Իբրեւ ոչ ունէր հատուցանել, հրամայեաց զնա վաճառել տէրն նորա և զկին նորա և զորդիս և զամենայն, որ ինչ և ունիցի, և հատուցանել: Եւ անկեալ ծառայն երկիրպագանէր նմա եւ ասէր. Երկայնամիտ լեր առ իս եւ զամենայն հատուցից քեզ: Գլխացեալ տէր ծառային այնորիկ՝ արձակեաց զնա եւ զփոխն եթող նմա: Եւ ելեալ ծառայն եգիտ զմի ի ծառայակցաց իւրոց, որ պարտէր նմա հարիւր դահեկան, եւ կալեալ զնա խեղդէր եւ ասէր. Հատո՞ ինձ զոր պարտիս: Արդ անկեալ ծառայակցին առ ոտս նորա, աղաչէր եւ ասէր. Երկայնամիտ լեր առ իս եւ հատուցից քեզ: Եւ նա ոչ կամէր. այլ չոգաւ արկ զնա ի բանտ, մինչեւ հատուցէ զպարտսն: Իբրեւ տեսին ծառայակիցքն նորա, որ ինչ եղեւն, տրտմեցան յոյժ. եւ եկեալ ցուցին տեառն իւրեանց զամենայն, որ ինչ եղեւն: Յայնժամ կոչեաց զնա տէրն եւ ասէ. Ծառայ չար, զամենայն զպարտսն թողի քեզ, վասն զի աղաչեցեր զիս. իսկ արդ ոչ էր պարտ և քեզ ողորմել ծառայակցին քում, որպէս եւ ես քեզ ողորմեցայ: Եւ բարկացեալ տէրն նորա, մատնեաց զնա դահճաց, մինչեւ հատուցէ զամենայն զպարտսն:

Խ. ՉՄԵՌՆ.

Ի սիւգ ցրտագին
Արդ զոփայ բնութիւն,
Ծաղկի գլուխ լերին
Յասրաքատակ ձիւն:

Ոչ հեշտին կարկաջ
Ի մարմանդ դալար,
Ոչ երգ քաղցրաւաչ
Յոստախիտ դադար:

Ո՞ւր են թերթք վարդի
Յաղթողք ծիրանւոյ.
Ո՞ւր ոսկեծղի
Լիութիւն անդոյ:

Ո՞ւր թփոց պարիկ
Երգահան սոխակ
Մեզ ի պահ լոբիկ
Հնչել զիւր նուագ:

ԽԱ. ԱՂՕԹՔ.

1. Ո՞րպիսի դողումն եւ անեղ արհաւիրք են յանցաւորացն, յորժամ առաջի դատաւորին կայցեն ամօթով մեղացն. զիմորդ այլագունին դէմք նոցա. զիմորդ սոսկան եւ սարսափին: Եւ զի զդողի հարկանին յանեղ դիմաց դատաւորին, գլխակորեալք եւ ակն ի խոնարհ լեզուակապք կան առաջի: Եւ եթէ աղաչել եւ մաղթել ինչ յանդրդնիցին, անհամարձակ լեզուաւ հիւանդաճայնս

բարբառին. արտասուեն, աղաչեն, մաղթեն, զի ի գութ եւ յողորմ զգատաւորն ածիցեն: Եւ յորժամ դատաւորն առ նոսա բարբառի, ոչ իշխեն զերեսս դարձուցանել կամ խօսել ընդ ումեք, այլ միայն ի դատաւորն նային բազում պատկառանօք:

2. Իսկ որչափ եւս առաւել կարի կարեւոր է մեզ բազում պատկառանօք կալ առաջի ահաւորի մեծի Դատաւորին, ահեղ ահիւ մտանել եւ կալ յանդիման երեսացն Աստուծոյ եւ յորդահոս արտասուօք խնդրել զթողութիւն: Ոչ այլուր զմիտրս եւ այլուր զխորհուրդսն պարտիմք առաքել. այլուր զսելիս եւ այլուր զտեսանելիս յածեցուցանել. պարտ է միշտ աղաչել եւ ժտել եւ խընդրել ի ձեռն աղօթից: Որք միամիտ մտօք եւ աննենդ հաւատովք աղօթեն առ Աստուած եւ խընդրեն զբարին, ընդունին զխնդիրս ամենայն, որպէս ընկալան հարքն մեր առաջինք: Ձէ ինչ պիտոյ յօղումն բազում բանից աղօթականին. մաքսաւորն մի բարբառ արձակեաց եւ ընդունելի եղեն աղօթք նորա. եւ Մովսէս անշշունչ բերանով իսկ աղաղակէր եւ զծովն յատակաբար բաժանէր. աղօթք Եղիայի զերկինս փակեցին եւ բացին. աղօթք Դաւթի զսուր հրեշտակին դադարեցուն. աղօթքն Յօնանու գնա ի փորոյ կետին հանին կենդանի. աղօթք զհիւանդս բժշկեցին, զբորոտս մաքրեցին, զկոյրս լուսաւորեցին՝ զմեղաւորս արդարացուցին:

3. Յորժամ հաւատով աղօթես առ Աստուած, ընդունիս մեղաց թողութիւն, ընդունիս զերկնից զարքայութիւնն, ընդունիս աւուրս բարին եւ

կեանս խաղաղականս: Աղօթք զաղքատս մեծացուցանեն եւ զտկարս զօրացուցանեն. աղօթք զհիւանդացեալսն բժշկեն, ի ծփանաց ծովու զերծուցանեն, ի յորձանաց գետոց ապրեցուցանեն, զքաղցեալս կերակրեն, զմերկս զգեցուցանեն, զմահս տարաժամս արգելուն:

ԽԲ. ՈՁԽԱՐՆ ԿՈՐՈՒՍԵԱԼ.

Աստ ուր ուռեաց ոստք խիտ առ խիտ
Կախին զջուրբս ականակիտ,
Բազմեալ բլրոյս դու ի ստորոտ
Երգես ի նուրբ քոյին ծղօտ.
Ծանօթ ձայնիդ թերեւս ի լուր
Դարձցի ոչխարն առ հովիւ իւր:

Ահա զպատկեր նորին վճիտ
Հայիմ ի խորս ալեաց լճիդ.
Ահա բլրոյդ նա բարձր ի սեպ,
Կացեալ ի վայր ակնարկէ ստէպ.
Նայեաց ի վեր ուրախ լեր արդ,
Հովիւդ քաջ, գտեր զոչխարդ:

ԽԳ. ՄԱՀ ԳՈՂԻԱԹՈՒ.

1. Եւ ժողովեցին այլազգիքն զբանակս իւրեանց ի պատերազմ: Եւ Սաւուղ և արք Իսրայէլի ժողովեցան ի հովիտսն և ճակատեցան ի պատերազմ ընդդէմ այլազգեացն: Եւ այլազգիքն կային ի վերայ լերինն յայնմ կողմանէ. և Իսրայէլ կայր ի

վերայ լերինն յայսմ կողմանէ, և հովիտն ի մէջ նոցա:

2. Եւ ել այր զօրաւոր ի ճակատէ այլազգեացն Գողիաթ անուն նորա, բարձրութիւն նորա ի վեց կանգուն և թզաւ. և սաղաւարտ ի գլուխ նորա. և զրահս վերտս զգեցեալ. և սոնապանք պղնձիք ի վերայ բարձից նորա, և վահան պղնձի ի վերայ թիկանց նորա. և բուն գեղարդան նորա իբրև զստորին ոստայնանկաց. և զինակիր նորա առաջի նորա երթայր:

3. Եկն եկաց, ձայն ետ ի ճակատն Իսրայէլի և ասէ ցնոսա. «Ընդէր ելանէք ճակատել ի պատերազմ ընդդէմ մեր. ոչ ապաքէն ես այլազգի եմ և դուք եբրայեցիք ծառայք Սաւուդայ. ընտրեցէք դուք ձեզ այր մի և իջցէ առ իս. եթէ կարասցէ կռուել ընդ իս և հարկանել զիս, եղիցնուք մեք ձեզ ի ծառայս. ապա թէ ես յաղթեցից և հարից զնա, եղիջիք դուք մեզ ի ծառայս և ծառայեսջիք մեզ»:

Իբրև լուաւ Սաւուդ և ամենայն Իսրայէլ ըզբանս այլազգւոյն, զահի հարան և երկեան յոյժ:

4. Եւ էր այր մի ի Բեթղահեմէ, և անուն նորա Յեսսէ. և էին նորա որդիք ութ. և գնացին երեք որդիքն Յեսսեայ մեծագոյնք զհետ Սաւուդայ ի պատերազմ. և Դաւիթ էր կրտսեր. եւ ասէ Յեսսէ ցԴաւիթ ցորդի իւր. «ճառ դու եղբարց քոց զարդու փոխնդոյս այսորիկ եւ զտասն նկանակա զայսոսիկ եւ պնդեա ի բանակն եւ տուր եղբարց քոց. եւ զտասն մաճառակս կաթին տացես հազարապետին. եւ տեսցես զողջոյն եղբարց քո. եւ եթէ պէտք ինչ իցեն նոցա, իմասցիս»:

5. Եւ կանխեաց Դաւիթ ընդ առաւօտն և եթող զոչխարսն ի տուարածականսն. և եկն ի տափաւակն և ի զօրն. և եթող Դաւիթ զկարասին յինքենէ ի ձեռն վանապանին և ընթացաւ ի ճակատն. և եկն եհարց զողջունէ եղբարցն իւրոց. և մինչդեռ նա խօսէր, ահա Գողիաթ խօսեցաւ ըստ նմին բանից. և լուաւ Դաւիթ: Եւ խօսեցաւ Դաւիթ ընդ արան, որ շուրջ կային զնովաւ և ասէ. «զի՞նչ առնիցէ արքայ առն, որ հարկանիցէ զայլազգին զայն և բառնայցէ զնախատինս յիսրայելէ:

6. Եւ լու եղեն բանքն, զոր խօսեցաւ Դաւիթ. և պատմեցին առաջի Սաւուդայ. և առ զնա առ ինքն: Եւ ասէ Դաւիթ ցՍաւուդ. «մի անկցի սիրտ տեառն իմոյ ի վերայ իւր. ծառայ քո երթիցէ և մարտիցէ ընդ այլազգւոյն ընդ այնմիկ»: Եւ ասէ Սաւուդ ցԴաւիթ. «զուցէ ոչ կարիցես երթալ կռուել ընդ այլազգւոյն. զի դու մանուկ ես և նա այր պատերազմող ի մանկութենէ իւրմէ»:

7. Եւ ասէ Դաւիթ ցՍաւուդ. «արածէր ծառայ քո զխաշինս հօր իւրոյ, և յորժամ գայր առիւծ կամ արջ և առնոյր ոչխար ի հօտէ անտի, ելանէի զհետ նորա և հարկանէի զնա և կորզէի ի բերանոյ նորա. և եթէ յառնէր ի վերայ իմ, ունէի զփողից նորա և հարկանէի և սպանանէի զնա: Զառիւծ և զարջ սատակէր ծառայ քո եւ եղիցի այլազգին իբրև զմի ի նոցանէ. և արդ ոչ երթայց սատակեցից զնա և բարձից այսօր զնախատինս յԻսրայէլէ: Տէր Աստուած, որ ապրեցոյց զիս ի ձեռաց առիւծուն և ի ձեռաց արջոյն, նոյն ապրեցուցէ զիս ի ձեռաց այլազգւոյն այնո-

րիկ»։ Եւ ասէ Սաւուղ. «Երթ և Տէր եղիցի ընդ քեզ»։

8. Եւ զգեցոյց Սաւուղ Դաւիթի զվարապանակս իւր և սաղաւարտ պղնձի ի գլուխ նորա, և ագոյց նմա զրահս, և ած Դաւիթ զսուսեր իւր ընդ մէջ ի վերայ վարապանակացն. և զթեաց ի գնալն միանգամ և երկիցս. և ասէ Դաւիթ ցՍաւուղ. «ոչ կարեմ երթալ սոքօք, զի չեմ հմուտ»։ Եւ հանին զայն ի նմանէ։ Եւ առ զցուպն իւր ի ձեռին իւրում. և ընտրեաց իւր հինգ քարինս ուղորկս ի հեղեղատէն. և եղ զնոսա ի հովուական մաղախին, յոր սովոր էր զքարն ժողովել, և ըզպարսն ի ձեռին իւրում. և մերձեցաւ առ այրն այլազգի։ Եւ զնայր գայր այլազգին և մերձեցայր առ Դաւիթ. և այր վահանակիր առաջի նորա։

9. Իբրեւ հայեցաւ այլազգին և ետես զԴաւիթ, արհամարհեաց զնա. զի էր պատանեակ խարտեաշ և աչօք զեղեցիկ։ Եւ ասէ այլազգին. «զիւմրդ, շնն եմ ես, զի ցպով և քարամբք գաս ի վերայ իմ»։ Եւ ասէ Դաւիթ. «նաև վատթար ես ես քան զշուն»։ Եւ ասէ այլազգին ցԴաւիթ. «եկ առ իս և տաց զմարմին քո թռչնոց երկնից և գազանաց երկրի»։

10. Եւ ասէ Դաւիթ ցայլազգին. «դու գաս ի վերայ իմ սրով և զեղարդեամբ և ասպարաւ. և ես գամ ի վերայ քո անուամբ Տեառն զօրութեանց. և փակեսցէ զքեզ Տէր այսօր ի ձեռս իմ և սպանից զքեզ և առից զգլուխ քո ի քէն. և տաց զգէշ քո և զգիակունս բանակի այլազգեացդ յաւուր յայսմիկ թռչնոց երկնից և գազանաց երկրի.

և ծանիցէ ամենայն երկիր թէ գոյ Աստուած ի մէջ Իսրայէլի»։

11. Եւ յարեաւ այլազգին և եկն և մերձեցաւ ընդդէմ Դաւիթ. և ձգեաց Դաւիթ զձեռն իւր ի մաղախն և առ անտի քար մի և պարսաքարեաց և եհար զճակատ այլազգւոյն. և եմուտ սաղաւարտն ի ճակատն, և անկաւ ի վերայ երեսաց իւրոց յերկիր։ Եւ ընթացաւ Դաւիթ և հարաւ ի վերայ նորա, և առ զնորին սուսեր և մերկաց զնա ի պատենից իւրոց և սպան զնա և եհատ զգլուխ նորա։

ԽԴ. ԴԱՒԻԹ.

Փոքր ի յեղբարս իմ ես էի, կրտսեր ի տան հօր իմոյ. Ի սոյլ սրնգի ընդ արօտ արածէի զխաշն հայրենի։ Արարին ձեռք իմ ինձ քնար, գործի մատուռք իմ օրհնութեան։

Օրհնեսցէ անձն իմ զՏէր, որ զհրեշտակ իւր առաքեաց.

Եւ ի հօտէ անտի խաշանց էառ ամբարձ զիս յաթոռ. Իւզ զգլխով իմով եհեղ, էօծ կացոյց զիս թաղաւոր։

Ահա եղբարք իմ մեծամեծք, ահա եղբարք իմ գեղեցիկք.

Այլ ոչ ընտրեաց զնոսա Տէր, ոչ հաճեցաւ Տէր ընդ նոսա։

Ելի ընդ առաջ այլազգւոյն, զգիս նորա նզովեցի. Հանի զսուսերն ի նմանէ, հատի զգլուխ նորա նովին,

Ի բաց յորդուոցն Իսրայէլի զնախատինս բարձեալ։

ԽԵ. ՔԷՆ ՍԱԽՈՒՂԱՅ.

1. Եւ խօսեցաւ Սաւուղ ընդ Յովնաթանայ որդւոյ իւրում և ընդ ամենայն ծառայս իւր սպանանել զԴաւիթ: Եւ Յովնաթան որդի Սաւուղայ հաճեալ էր ընդ Դաւթի յոյժ. և պատմեաց Յովնաթան Դաւթի և ասէ. Հայր իմ խնդրէ սպանանել զքեզ. զգոյշ լեր վաղիւ ընդ առաւօտն. և թաքիչիւր և նստիչիւր ի թաքստեան. եւ ես ելից և կացից մօտ առ հօր իմում և խօսեցայց վասն քո ընդ հօր իմում. և տեսից եթէ
2. զի՞նչ իցէ և պատմեցից քեզ: Եւ խօսեցաւ Յովնաթան վասն Դաւթի բանս բարիս ընդ Սաւուղայ հօր իւրում և ասէ ցնա. Մի մեղիցէ արքայ ի ծառայ իւր Դաւիթ, զի ոչինչ մեղաւ նա քեզ. և գործք նորա բարութեամբ են առ քեզ յոյժ. և եդ զանձն իւր ի ձեռին իւրում և եհար զայլազգին, և արար փրկութիւն մեծ. և ամենայն Իսրայէլ տեսին և ուրախ եղեն. և ընդէր մեղանչիցես յարիւն արդար սպանանել զԴաւիթ տարապարտուց: Եւ լուաւ Սաւուղ ձայնի Յովնաթանու. և երդուաւ Սաւուղ և ասէ. Կենդանի է Տէր, եթէ մեռանիցի: Եւ կո-
3. չեաց Յովնաթան զԴաւիթ. և պատմեաց նմա Յովնաթան զամենայն բանս զայսոսիկ. և տառաւ Յովնաթան զԴաւիթ առ Սաւուղ. և էր առաջի նորա իբրև յերեկն և յեռանդն: Եւ յաւել ևս լինել պատերազմ. և զօրացաւ Դաւիթ տալ պատերազմ ընդ այլազգիսն. և եհար ի նոցանէ հարուածս մեծամեծս յոյժ. և փախեան
4. յերեսաց նորա: Եւ եղև այս չար ի Տեառնէ ի

վերայ Սաւուղայ. և ինքն նստէր ի տան և գեղարդն ի ձեռին նորա. և Դաւիթ երգէր ձեռօք իւրովք. և խնդրէր Սաւուղ հարկանել զգեղարդնն ընդ Դաւիթ և եհար ընդ որմն. և Դաւիթ ել գնաց և զերծաւ: Եւ եղև ի գիշերին յայնմիկ առաքեաց Սաւուղ հրեշտակս ի տուն Դաւթի պահել զնա. զի սպանցէ զնա ընդ առաւօտն: Եւ Դաւիթ փախեաւ և ապրեցաւ:

ԽԶ. ԱՌ ՍՈՒՄԱԿՆ.

Ընդ հովանեաւ սաղարթագեղ
Խոնջ և թախիծ ծուփք ի ճակատ
Նստիմ յերգոցդ ի լուր գեղգեղ
Եւ ի հոգոց հանգչիմ ազատ:

Ո՛հ, դու ի նուագդ յաւերժացիր,
Նստայց ես աստ, սոխակ քաղցրիկ,
Մինչև տացես ինձ քաղցր ի նիրհ
Ննջել յերգոցդ ի դայլայլիկ:

ԽԷ. ՈՒՄՊԱՆՆ.

1. Ոխապահն նստի հանապազ և խորհի պատուհաս չարեաց նախանձորդին. ըղձանայ, նիւթէ չար ընկերին. նմա խորհի և զսով. նմա խորհի և զսուր. նմա խորհի և զհէնս. նմա խորհի և զմահս և զամենայն չարս: Սքօղին երեսք նորա ի տեսչութենէ նորա. եթէ ի ճանապարհի ուրեք դիպեսցի, խնդրէ թողուլ զճանապարհն. եթէ յեկեղեցւոջն տեսանիցէ, չկամի և յեկեղեցին մտանել. և

եթէ ի հրապարակին դիպեսցի, զգլուխն խոնար-
2. հեցուցանէ: Եւ եթէ չար ոք զնմանէ խօսեա-
ցի, նա ի վեր հայեցեալ զարթնու և զուար-
թանայ. և եթէ բան ինչ բարի զնախանձորդէն
լսիցէ, տրամի. և տխրին երեսք նորա: Սիրելի
է թշնամեաց նորա և թշնամի է բարեկամաց
նորա: Ոխապահն չարայուշ ոչ երբէք զաղարէ
ի սպանութենէ. նա և ի զբօսանս իւր մարդա-
սպան է, զի զոխս ընկերի ի սրտին ունի. նա
և յանկողինս իւր մարդասպան է, յորժամ զո-
խըս ընկերին յիշէ. նա և ի տան մարդասպան
է. նա և յեկեղեցւոջ մարդասպան է. և ի հրա-
պարակս մարդասպան է, զի զոխս հանապաղ
ի սրտի իւրում կրէ:

ԽԸ. ԱՇՈՒՆ.

Զամառն և զգարուն
Արկեալ զառաջեալ,
Աշուն ճոխ մրգաւ
Գայ բիւրաբեղուն.

Ճակատուն պսակ
Փայլէ շիկագոյն
Որթոց սաղարթուն
Թե քաջողկուզակ.

Եւ յամաղթեղջիւր
Լի գեղազուարճ
Իբրեւ ի կապարճ
Յորեան ոսկեթոյր.

Նուռն թագաւոր
Զարդ փառաց նորին,
Եւ շնորհք ի ձեռին
Կարմրորակ խնձոր:

ԽԹ. ՄԱՀ ՍԱԽՈՒՂԱՅ.

1. Եւ եղև յետ մահուանն Սաւուղայ, զարձաւ
Դաւիթ ի հարկանելոյ զԱմաղէկ. եւ նստաւ
Դաւիթ աւուրս երկուս: Եւ եղև յետ աւուրն
երկրորդի եւ ահա այր եհաս ի բանակէ զօ-
րուն Սաւուղայ. եւ հանդերձք իւր պատա-
ռեալք եւ հող զգլխով իւրով. եւ եղև մտա-
նել նորա առ Դաւիթ. անկաւ եւ երկիր եպագ
նմա. եւ ասէ ցնա Դաւիթ. Զի՞նչ զրոյց է,
2. պատմեան ինձ: Եւ ասէ. Փախեալ ժողովուրդն
ի պատերազմէն. եւ անկան բազումք ի ժողո-
վրդէնէն եւ մեռան. եւ Սաւուղ եւ Յովնա-
թան մեռան: Եւ ասէ Դաւիթ ցպատանին, որ
պատմեաց նմա. Զի՞նչ զիտես, եթէ մեռաւ
Սաւուղ եւ Յովնաթան որդի նորա: Եւ ասէ
պատանին, որ պատմեաց նմա. «Դիպելով դի-
պեցայ ի լերինն. եւ ահա Սաւուղ յեցեալ կայր
ի նիզակն իւր. եւ ահա կառք եւ ախոյեանք
հեծելոց գումարեցան ի նա. եւ հայեցաւ ի
թիկունս իւր եւ ետես զիս. եւ կոչեաց զիս.
3. եւ ասեմ. Աւասիկ եմ. եւ ասէ ցիս. Ո՞վ ես
դու. եւ ասեմ. Ամաղեկացի եմ ես. եւ ասէ
ցիս. Արի ի վերայ իմ եւ սպան զիս. զի կա-
լաւ զիս մովթ անհնարին: Եւ յարեայ ի վե-
րայ նորա եւ սպանի զնա. եւ առի զթագն ի

զլխոյ նորա եւ զապարանջանս ի բազկէ նորա
 և բերի զնոսա տեառն իմում այսր»։ Եւ բռնուն
 4. Եհար Դաւիթ զհանդերձից իւրոց և պատառեաց
 զնոսա. և ամենայն արք որ ընդ նմա պատա-
 ռեցին զհանդերձս իւրեանց. և կոծեցան և պա-
 հեցին և լացին մինչև ցընդերեկս ի վերայ Սա-
 ւուղայ և Յովնաթանու որդւոյ նորա և ի վե-
 րայ տանն Իսրայէլի, զի հարան սրով։ Եւ ա-
 սէ Դաւիթ ցպատանին, որ պատմեաց նմա.
 Ուստի ես դու. և ասէ. Որդի առն պանդխտի
 եմ ես։ Եւ ասէ ցնա Դաւիթ. Եւ զիմորդ ոչ
 երկեար ձգել զձեռն քո ապականել զօծեալն
 5. Տեառն։ Եւ կոչեաց Դաւիթ զմի ի մանկուոյն
 և ասէ. Մատիւր եւ պատահեա՞ դմա. եւ եհար
 զնա և մեռաւ. և ասէ ցնա Դաւիթ. Արիւն քո
 ի գլուխ քո. զի բերան քո խօսեցաւ զքէն եւ
 ասէ թէ ես սպանի զօծեալն Տեառն։ Եւ ող-
 բաց Դաւիթ զողբս ի վերայ Սաւուղայ և ի վե-
 րայ Յովնաթանու որդւոյ նորա։

Ծ. ՏՐԴԱՏ ԱՐՔԱՅ ՀԱՅՈՑ.

1. Զօրաժողով լինէր իշխանն Գթաց. և բազում
 գունդս զօրաց ժողովեալ, գայր տալ մարտ պա-
 տերազմի ընդ իշխանին Յունաց։ Պատգամս յղէր
 օրինակաւս այսուիկ, եթէ՝ ընդէ՞ր բնաւ ելանեմք
 խառնամբոխ ի պատերազմ սպառել զգօրս մեր,
 և վտանգ և տագնապ միանգամայն աշխարհի հա-
 սուցանեմք. ես աւասիկ ախոյեան ելանեմ քեզ
 ի մերոց զօրաց աստի, և դու ինձ ի յունակա-
 նաց այտի. հասցուք եկեսցուք ի մարտի տեղի.

եթէ ես զքեզ յաղթահարեցից, Յոյնք ինձ հնա-
 զանդեսցին ի ծառայութիւն. և եթէ դու ինձ
 յաղթեսցես, մերքս քեզ նուաճեսցին և հնազան-
 դեսցին. և առանց արեան և կոտորածոյ լիցի
 շինութիւն կողմանցս երկոցունց։

2. Եւ իբրեւ զայն ամենայն լուաւ թագաւորն
 Յունաց, երկեաւ։ Քանզի օրինօք կազմութեամբ
 գունդ առ գունդ ձակատել ոչ առնուին յանձն.
 և ըստ պատգամին պատշաճի ոչ կարէր ունել
 յանձին, քանզի տկար էր յոսկերաց զօրութեամբ։
 Սրտաթափ եղեալ, զարհուրեցաւ, քանզի ոչ զի-
 տէր՝ զինչ տացէ բանիցն պատասխանի։

Յայնմ ժամանակի հրաման տայր թագաւորն՝
 հրովարտակս և դեսպանս առնել առ իշխանս և
 զօրս զօրութեան իւրոյ, զի ուր և իցեն, առնա
 հասանիցեն վաղվաղակի։ Յայնմ ժամանակի իշ-
 խանք և զօրք և նախարարք առ նա հասանէին
 վաղվաղակի։

3. Առեալ և Լիկիանէս զբուն գունդն, որ ընդ
 իւրով ձեռամբն էր, փութայր հասանէր ի տեղի
 պատերազմին՝ յանդիման լինել թագաւորին, եւ
 Տրդատէս ընդ նմա։ Եւ մինչդեռ գային գունդք
 զօրացն, դէպ եղև նոցա գալ մտանել ի նեղա-
 գոյն տեղի մի, յառուամէջս այգեստանուոյն, ի
 փողոցամէջս համբարոցացն, առ դրունս քաղա-
 քին. քանզի զդրունս քաղաքին աղիւսեալ էին, զի
 ժամ էր հասարակ գիշերոյ։ Իբրև ոչ գտաւ խոտ
 երիվարաց զօրուն բազմութեան, հայեցեալ տե-
 սանէին ի զուարափակի քաղաքորմի միով, զի
 խոտահամբար մթերեալ էր, և ոչ ոք կարաց ձը-
 գել զձեռն իւր վասն որմոյն բարձրութեան։ Յայն-

ժամ Տրդատէս ելեալ և իջեալ, հոսէր ընկենոյր բարդս բարդս ի մէջ զօրացն մինչ ի լիութիւն բաւականին: Նաև զհամբարապանսն իսկ և զբազումս ի շանց յայսկոյս որմոյն ընկենոյր ի մէջ զօրացն, և ինքն անդրէն ելեալ իջանէր: Չայս ամենայն ոյժ պնդութեան տեսեալ Լիկիանէս, զարմացաւ:

4. Եւ իբրև այգն զառաւօտն մերկացաւ, զրունք քաղաքին բացան, և զօրքն ամենայն առ հասարակ ի ներքս մտանէին: Եւ Լիկիանէս յանդիման լինէր թագաւորին, և ամենայն մեծամեծքն և ըստարապետքն և զօրագլուխքն և իշխանքն:

Ապա կաց պատմեաց թագաւորն իշխանացն զամենայն պատգամս թագաւորին Գթաց: Յայնժամ խօսել սկսաւ Լիկիանէս ընդ արքային և աւել. Մի ինչ զարհուրեացի սիրտ տեսան իմոյ. զի զոյ աստ այր մի ի դրան քում, զի իրքդ այդ նովաւ վճարին. Տրդատէս անուն նորա, ի տոհմէ թագաւորին Հայոց աշխարհին: Եւ կաց պատմեաց զերեկորին զգործս քաջութեան նորա:

Յայնժամ հրաման ետ և ածին զՏրդատէս յանդիման թագաւորին, և պատմեաց նմա կարգաւ զամենայն:

5. Յայնժամ ժամ ետուն կազմութեան մարտի՝ առ ժամ վաղուի զմիմեանս տեսանել պատերազմաւ:

Իսկ ի միւսում աւուրն ընդ այգն ընդ առաւօտն հրամայեաց արկանել ծիրանիս, և զարդարեցին զՏրդատէս ի զարդ կայսերական, արկեալ զնովաւ զնշան թագաւորութեանն, և ոչ ոք զի-

տէր վասն նորա: Հրաման ել ամենեցուն թէ ինքն իսկ կայսրն իցէ:

Եւ նորա առեալ զգունդն զօրաց բազմութեան, ի ձայն փողոյ տաղնապաւ յառաջ մատուցանէր մինչև յանդիման թշնամեացն: Իբրև յանդիման եղեն միմեանց կայսերակերպն և թագաւորն, մտրակ ի կուշտ արարեալ երիվարացն, ի միմեանս հասանէին: Անդ յաղթահարէր կայսերակերպն զթագաւորն և, ձերբակալ արարեալ, ածեալ յանդիման, առաջի կայսերն կացուցանէր:

Յայնժամ մեծացոյց յոյժ թագաւորն զՏրդատէս և մեծամեծ պարգևս ետ նմա. թագ կապեաց ի գլուխ նորա և ծիրանեօք զարդարեալ մեծացոյց գնա, և կայսերակերպն զարդու շքեղացուցեալ մեծարեաց գնա: Եւ զումարեաց ի ձեռս նորա զօրս բազումս յօգնականութիւն նմա, եւ արծակեաց յիւրական աշխարհն Հայոց:

6. Եւ յետ մարտին յաղթութեան քաջութեանց, զոր արար, դարձեալ լինէր ի կողմանցն Յունաց Տրդատ արքայ Հայոց մեծաց: Խաղաց գնաց թագաւորն ի կողմանս Հայոց և եկն եգիտ անդ զօրս բազումս Պարսից. զի զաշխարհն յինքեանս գրաւեալ էին ի ծառայութիւն: Զբազումս կոտորէր և զբազումս փախստականս արարեալ ի կողմանս Պարսից արկանէր: Եւ զհայրենեացն տէրութիւն յինքն նուաճեաց և զօրացաւ ի վերայ սահմանաց նորա:

7. Յառաջին ամին Տրդատայ արքայութեանն Հայոց մեծաց խաղացին եկին հասին յեկեղեաց գաւառ ի գիւղն Երիզայ ի մեհեանն Անահտական, զի անդ զոհս մատուցեն: Իբրև կատարեցին

զգործն անարժանութեան, իշխն բանակեցան առ ասին գետոյն, զոր Գայլն կոչեն:

Իբրև եկն եմուտ ի խորան անդր և յընթրիս բազմեցաւ, և իբրև ընդ գինիս մտին, հրաման ետ թագաւորն Գրիգորի, զի պսակս և թաւ ոստս ծառոց նուէրս տարցի բազնին Անահտական պատկերին: Այլ նա ոչ առնոյր յանձն պաշտօնատար լինել զիցն երկրպագութեան:

Յայնժամ խօսել սկսաւ թագաւորն ընդ Գրիգորի և ասէ. Այր մի օտարական և անաշխարհիկ եկիր յարեցար ի մեզ. և զիմրդ իշխես պաշտել զԱստուածն զայն, զոր ես ոչ պաշտեմ:

Եւ առ այն օր պահել հրամայեաց: Եւ ի վաղիւ անդր հրաման ետ, և ածին զԳրիգոր առաջի թագաւորին:

8. Խօսել սկսաւ թագաւորն ընդ Գրիգորի եւ ասէ. Այսչափ ամբ են, զի տեսի զքեզ, և յամենայն զօրութենէ քումէ ծառայեցեր զու ինձ միամտութեամբ. և ես գոհ էի զվաստակոց քոց, և ունէի ի մտի կեցուցանել զքեզ. ընդէր ոչ առնես զկամս իմ:

Ետ պատասխանի Գրիգորիոս և ասէ. Հրամայեալ է յԱստուծոյ, զի ծառայք հնազանդ լիցին մարմնաւոր տէրանց որպէս օրէն է, որպէս և զուդ իսկ վկայեցեր ինձ, ծառայեցի քեզ յամենայն զօրութենէ իմմէ. այլ զԱստուծոյ զպատիւն և զպաշտօն ոչ ումեք վայել է տալ:

Եւ մինչդեռ խորհէր Տրդատ խօսել և այլ ողորջով ընդ նմա, յառաջ մատուցեալ ոմն ի նախարարացն, որում անուն էր Տաճատ, փեսայ Արտաւազդայ, սպարապետի արքայի, սկսաւ խօ-

սել և տալ տեղեկութիւն և ասել այսպէս վասն նորա, թէ այսքան ժամանակք են, որ առ մեզ բնակեալ է, և ոչ գիտէաք զսա. այլ դա է որդի Անակայ մահապարտի, որ սպան զհայր քո Խոսրով, և արար խաւար Հայոց աշխարհիս, և ի կորուստ մատնեաց զայս աշխարհ և ի գերութիւն: Արդ՝ չէ պարտ կեալ դմա, զի որդի մահապարտի է:

9. Արդ՝ իբրև այնմ հասանէր ի վերայ իրացն, եթէ արդարև որդի Անակայ Պարթևի է, որ սպան զԽոսրով հայր նորա, հրաման տայր՝ կապեալ ոտիւք և կապեալ ձեռօք և կապեալ պարանոցաւ խաղացուցանել զնա յԱյրարատ գաւառ, և տալ զնա ի դղեակ բերդին Արտաշատ քաղաքի, և իջուցանել ի վիրապն ներքին, որ անհնարին էր խորութեամբ, մինչև անդէն մեռցի: Եւ եղև նա յայնմ վիրապի ամս երեքտասան:

Եւ ինքն իսկ թագաւորն խաղայր գնայր ի ձմեռոց յԱյրարատ գաւառ, ի Վաղարշապատ քաղաք, ի Հայոց աշխարհ յարևելս:

ԾԱ. ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ Ս. ԿՈՒՍԻՆ
ՀՈՒՓՍԻՄԵԱՅ.

1. Ընդ ժամանակսն ընդ այնոսիկ խնդրեաց իւր կին կայսրն Դիոկղետիանոս: Եւ այնուհետև ընդ ամենայն կողմանս տէրութեան իւրոյ արձակեալք շրջէին պատկերազորք նմանահանք: Յայնմ ժամանակի եկեալ գտանէին ի քաղաքի Հոովմայեցւոց արգելափանս մի կուսանաց, որոյ անուն էր գլխաւորին Գայիանէ և սանու

նորին ի դատերաց ուրումն յաստուածապաշտ և թագակալ տոհմէ Հռիփսիմէ: Իբրև եկին հասին, բռնութեամբ մտին ի սուրբ կայեանս առաքինեացն և տեսեալ զպարկեշտագեղն Հռիփսիմէ, զարմացեալ սխրացեալ ընդ սքանչելատեսիկն տեսիլ, ի նկարապաճոյճ ի տախտակսն յօրինէին և առ թագաւորն հասուցանէին: Իբրև ետես թագաւորն զգեղապանձ վայելչութիւն Հռիփսիմեայ, ժամ տուեալ ուրախութեան հարսանեաց՝ ճեպով տագնապաւ ճեպէր զուրախութիւն հարսանեացն կատարել:

2. Եւ յետ այսորիկ սուրբն Գայիանէ սանականն Հռիփսիմեաւ և պարկեշտաժողով ընկերօքն հարդերձ՝ դէմ եղեալ տաբաղէմ գնացեալ փախստեայ լինէին: Յայնմ ժամանակի գային հասանէին յերկիրն Հայոց յԱյրարատ գաւառ ի Վաղարշապատ քաղաք, զոր նոր քաղաք կոչեն, ի նիստս թագաւորացն Հայոց: Այնուհետև եկեալ մտեալ էին ի հնձանայարկս այգեստանոյն, որ կան շինեալ ի հիւսիսոյ յարևելից կուսէ, և կերակրէին ընչիւք իւրեանց ի վաճառաց քաղաքին և ոչ այլ ինչ գոյր թոշակ ընդ նոսա. բայց մի ոմն ի նոցանէ ունէր արուեստ ապակագործութեան՝ աւնել ուլունս ապակեղէնս, և տալ գինս ընդ կերակրոյ և ընդ հանդերձի աւուրն պարենի ոռճկին:

3. Յայնմ ժամանակի ոչ սակաւ խռովութիւն լինէր ի մէջ Յունաց աշխարհին. ի կողմանս կողմանս յուզախնդիրք ելանէին, զեսպանս արձակէին, թերևս ուրեք գտանել կարասցեն: Յայնմ ժամանակի գայր հասանէր զեսպանն

առ Տրդատ արքայ Հայոց մեծաց, յանդիման լինէր թագաւորին ի Վաղարշապատ քաղաքի:

Եւ եղև իբրև ընթերցան զհրովարտակն հրամանաց թագաւորին, հրաման տայր թագաւորն մեծաւ սաստկութեամբ պատուիրանաւ զի գամենայն տեղիս իշխանութեան իւրոյ քննայոյց և փութով խնդրեսցեն: Վաղվաղակի զեսպանս արձակէր ընդ կողմանս կողմանս, զի ուր եւ գտցեն, ի մէջ ածցեն վաղվաղակի: Եւ որ գտանէր զնոսա, մեծամեծ պարգևս հատուցանել խոստանայր: Եւ յետ սակաւ ինչ աւուրց վաղվաղակի ի մէջ եկեալ խուզիւք իրքն յայտնէին:

4. Անդէն արքունուստ վաղվաղակի ոսկիապատ գահաւորակս սպասաւորօք հանդերձ հասուցանէին առ դուրս հնձանին, ուր էին վանք նոցա արտաքոյ քաղաքին: Նաև հանդերձս աղնիւս և գեղեցիկս, փափուկս և պայծառս, եւ զարդարանս երևելիս մատուցին Հռիփսիմեայ յարքունուստ, զի զարդարեսցի և շքով և պատուով մտցէ ի քաղաքն և յանդիման լիցի թագաւորին Տրդատայ: Էին բազում սպասաւորք արքայի որ եկեալ էին տանել զնա յարքունիս, նախարարք և մեծամեծք աւագանւոյն շքադիրք, որ եկեալ էին պատիւ առնել նմա և երթալ ընդ նմա յարքունիսն, զի տարցեն զնա կնութեան Տրդատ թագաւորին և տիկնութեան Հայոց:

5. Իսկ կուսանքն արտասուագոյն ողորմ ողորմ՝ զձեռս համբարձեալ յերկինս, զգոչիւն բարձեալ լալով մեծաձայն ճչէին և ասէին. Քաւ լիցի մեզ, եթէ պատրիցեն զմեզ մեծութիւնք, կամ

խախտեսցեն զմեզ փափկութիւնք, կամ հրապուրեսցեն զմեզ թագաւորութիւնք, կամ նեղեսցեն զմեզ հալածանք, կամ վտանգեսցեն զմեզ տանջանք հարուածոց, թէպէտեւ բիւր ազգի ազգի տանջիցէք զմեզ: Ոմանք ի մեծ սպասաւորացն արքունի ընթացան անդրէն պատմել թագաւորին զամենայն բանս նոցա: Ասէ թագաւորն. Փոխանակ զի ոչ կամեցաւ գալ պատուով, շքեղութեամբ, կամօք, բռնաբար ածցեն մինչև յապարանսն և մուծցեն զնա մինչև ի սենեակն արքունի:

6. Արդ առեալ զսուրբն Հռիփսիմէ սպասաւորացն բռնաբար մերթ վերամբարձ մերթ ի բարշ, ածին, մուծին յապարանս թագաւորին մինչև ի սենեակն արքունի: Եկն եմուտ թագաւորն Տրդատ ի ներքս ի սենեակն, ուր էրն զնա արգելեալ: Իբրև եկն եմուտ ի ներքս, առ հասարակ մարդիկն՝ ոմանք արտաքոյ ապարանիցն և կէսք ի փողոցսն ի ներքսագոյն՝ առ հասարակ երգս առեալ բարբառեցան. կայթիւք վազելով՝ ցոլց բարձեալ մարդկանն կէսք ի բերդամիջին և կէսք զքաղաքամէջսն լցին խընձոյիւք առ հասարակ. համարէին զհարսանեաց զպարսն պարել և զկաքաւսն յարդարել:

7. Եւ թագաւորն ետ ածել զերանելին Գայիանէ և արկանել խառան ի պարանոց նորա և ածել ունել զնա առ դուրս սենեակին. և ինքն ի ներքս մտանէր անդրէն. և եզ բանս ի բերան սպասաւորացն, զի ստիպեսցեն զանհրապոյրն Գայիանէ ասել ի դրաց անտի ի ներքս ի սենեակն առ Հռիփսիմէ, թէ արս զկամս դորա և

կեաց դու և մեք: Թէպէտեւ բազում անգամ հարին զնա, և ծեծեցին քարամբք զերեսն նորա, և թափեցին զատամուռնս նորա, և ջարդեցին զմըսուր բերանոյ լընդաց նորա. սակայն ոչ շրջեաց զբանս իւր խօսել ընդ աղջկանն, այլևս քան զևս պնդեալ ասէր. «Քաջալերեաց, պինդ կաց»:

8. Եւ զօրացեալ լինէր աղջիկն ի Հոգւոյն սրբբոյ. և բացեալ զդուրս սենեկին բռնաբար ի դուրս ելանէր. հերձեալ զամբոխ մարդկան և ընթացեալ ընդ քաղաքամէջսն, ելանէր ընդ արևելս կոյս ընդ Արեգ դուռն քաղաքին: Եւ երթեալ առ հնձանօքն, ուր էին իսկ յառաջ վանք իւրեանց, ձայն աւետեաց մատուցանէր ընկերացն: Եւ մինչդեռ երանելին Հռիփսիմէ խօսէր, անդէն ի նմին գիշերի եկին հասին վաղվաղակի ի տեղի անդր իշխանք թագաւորին և դահճապետն դահճօքն հանդերձ և ջահք լուցեալք առաջի նոցա:

9. Եւ մատուցեալ կապեցին զնա ձեռս յետս և խնդրէին հատանել զլեզուն: Իսկ նա կամօք իւրովք բացեալ զբերան՝ իւրովի հանեալ մատուցանէր զլեզուն. և անդէն զհանդերձիկն պատառատուն որ էր զնովաւ, ի բաց զերծուին ի նմանէ. և հարեալ չորս ցիցս ի գետնի, պրկեցին զնա. և մատուցին կանթեզս, այրեցին և խորովեցին զմարմինս նորա հրով կանթեղացն. և մինչդեռ ևս կայր կենդանի, փորեցին զաչս նորա. ապա անդամ անդամ յօշեցին զնա և ասէին, թէ ամենեքեան որ իշխեսցեն անդունել և անարգել զհրաման թագաւորաց, ըստ նմին օրինակի կորիցեն:

ԾԲ. Ս. ՀՌԻՓՍԻՄԵԱՆՔ.

Թուլացան կորովիք հաստաձիգ աղեղանց.
Եւ տկար կանայքն վառեցան զինու.
Թագաւորն պերճացեալ զօրութեամբ և փառօք
Ի մանուկ ի կուսէն պարտեալ ամաչէր:

Ի վերայ միոյ պատուական մարգարտի
Խաղացին խնդալով ամենայն հեթանոսք.
Արևելք յարևմուտս ընթացեալք հասին,
Քարոզել յայտնապէս զչքնաղ տեսութիւնն:

Լուան թագաւորք և լցան խնդութեամբ.
Որսալ յանձն առին զգաղտնի մեծութիւնն.
Պարգեւել իրերաց խոստանային բանիւք,
Եւ ծածուկ հնարիւք զողանալ ի միմեանց:

ԾԳ. ՔՐՄԱՅ ՏԱՐՕՆՈՅ ՄԱՔԱՌՈՒՄՆ.

1. Եւ մեք ելեալ անտի, ընդ Կարին և ընդ Հարք
կամեցաք անցանել: Իսկ ոմանք յիշխանացն
զգացուցին սրբոյն Գրիգորի, եթէ ի գաւառն
Տարօնոյ յերկուս բազինս մնացեալ են՝ որ դեռ
ձօնեն դիւաց: Իսկ նորա դէմ եղեալ գայր, զի
և զայնս քանդեսցէ. և եկեալ յերկիրն Պալու-
նեաց ի քաղաքագեօղն Կուառս, ոմանք ի բր-
մացն անդ հանդիպեցան: Եւ տեղեկացեալ յիշ-
խանէն Հաշտենից, եթէ առ վաղիւն կործանե-
լոց են զմեծ աստուածսն Գիսանեայ և Դե-
մետրեայ, զիշերագնաց եղեալ ի տեղի աստուա-
ծոցն, և լցին զգանձս ի տունս՝ գետնափորս:

Եւ ինքեանք ազդ արարին յԱշտիշատ ի քուրմս,
եթէ ժողովեցէք արս պատերազմօղս և փու-
թապէս վաղիւն հասէք առ մեզ, զի մեծն Գի-
սանէս ի պատերազմ ելանելոց է ընդ ուրա-
ցեալ իշխանսն: Նոյնպէս և զարսն Կուառացն
սրեցին՝ դարան գործել ի ցանկս այգեացն և
զոմանս յանտառն դարձուցին: Եւ որ զըլ-
խաւոր քուրմս էր, անուն Արձան, և որդւոյ
նորա Դեմետր, առեալ զօրս, որք ի Կուառա-
տանն էին, արս իբրեւ չորեք հարիւր և ելեալ
ի վերայ լերինն, որ հանդէպ Կուառացն էր,
և մնացին մինչև այլ զօրքն ուստեք եկեսցեն
նոցա յօգնականութիւն: Ելեալ ի վաղիւն ան-
ցանէին ընդ ստորոտ լերինն:

2. Իսկ սրբոյն Գրիգորի առեալ զիշխանն Արձ-
րունեաց և զիշխանն Անձեացեաց և զիշխանն
Անգեղտան, եւ սակաւ ինչ զօրու իբրեւ արս
երեքհարիւր, ելեալ յերրորդ ժամու ընդ բլուրն,
ուր Արձանն էր թագուցեալ, եւ գային յան-
հոգս եղեալ, բնաւ չունէին կասկածս: Եւ իբ-
րեւ մերձ եղեն ընդ ելս գառիվերին, յառաջ
մատուցեալ Արձանն եւ Դեմետր, եւ հնչեցու-
ցին զփողսն պատերազմին. եւ յանդգնաբար
յարձակեցան ի վերայ: Զոր լուեալ իշխանքն՝
ընդոստեան յոյժ. զի յորժամ լուան երիվարքն
զձայն փողոցն, սկսան վրնջել եւ պատերազմ
յուզել: Իսկ իշխանն Անգեղտան ձայն տուեալ
ասէր. Իշխան Սիւնեաց, յառաջ մատիւր եւ
տես. գուցէ զօրք հիւսիսոյ իշխանին են: Իսկ
նորա երթեալ եւ ոչ կարաց զիտել, թէ որք են:
Դարձաւ եւ ասէ. Փախո՛ գրիգոր յանհոգս ու-

ընդ հանդերձ ընկերօք իւրովք. գուցէ ըմբռնի-
ցեն զդա և մեք ամօթ կրիցեմք ի թագաւորէն:
Եւ դու առաքեալ զոք զկնի զօրաց մերոց, զի
դարձցին յետս. քանզի ռազմ է բազում զօրաց
և բազում դրօշք երևին փողփողեալք:

3. Իսկ իշխանն Անգեղտան տայ զսուրբն Գրի-
գոր ի ձեռն իշխանի Մովսէս և ասէ. Փութացո՛
յամուրն Ողկան, մինչև տեսցուք, թէ զինչ լի-
նիցի, և ինքն առաքեաց զկնի զօրացն՝ ազդ
առնել: Իսկ իշխանն Մովսէս առեալ զԳրիգո-
րիոս, դառնայ ընդ գառիվայր բլերն՝ կամելով
իջանել ի Կուառս: Իսկ արք տեղւոյն սկսան
զանցս ճանապարհին պահ ունել. զոր տեսեալ
սրբոյն Գրիգորի, թէ մեծ վտանգ է ի տեղւոյն,
իջուցեալ գնշխարս մերձ առ աղբեր մի յայն-
կոյս ձորոյն հանդէպ գեղջն, դնէր և նշանա-
գրէր զտեղին: Եւ ծածկեաց Տէր գնշխարսն. և
ոչ ոք կարաց տեսանել, մինչև սուրբն Գրիգոր
դարձաւ ի տեղին: Իսկ արք գեղջն հետամուտ
եղեն մեզ. և մեք հեծեալ յիւրաքանչիւր երի-
վարս փախստական գնացաք յամուրն Ողկան
և յառաջեալ քան գնոսա մտաք ի ներքս, քան-
զի ընդդէմ եկին արք տեղւոյն և մուծին զմեզ
ի ներքս: Իսկ արք գեղջն եկեալ անցին յայն-
կոյս ի քաղաքն Կուառս և ազդ արարին նոցա
զմէնջ. զոր լուեալ յայս կոյս անցին և զամ-
բոցն սկսան պաշարել: Իսկ մեր ի վարանս
մտեալ, յղեցաք գիշերագնաց զոմն առ իշխանն
Անգեղտան և թղթով ծանուցաք զիրան: Իսկ
նորա չորեք հազար արանց ընտիր սուսերա-
ւորաց առաքեաց, որք ի վաղիւն եկեալ՝ ան-

ցին յայնկոյս գետոյն: Եւ յետ երից աւուրց
պաշարեալ զքաղաքն աւերեցին և զպարխսն
հիմնայատակ արարին և զմարդիկ քաղաքին
4. բերեալ ի Մեղտի անցուցին: Իսկ իշխանքն իբ-
րեւ լուան, ելին ի վերայ բլերն եւ տեսին
զԱրձանն, զի արս չորեք հարիւր լոկ՝ թէ ա-
ւելի կամ պակաս՝ ունէր ընդ իւրն: Վաղվա-
ղակի ի վերայ յարձակեալ քաջ իշխանացն, ի
փախուստ դարձուցանէին զԱրձանն. իսկ այլ
զօրքն Հայոց իբրեւ լուան զձայն գուժին, վաղ-
վաղակի ամենեքեան անդր ի բլուրն հասանէ-
ին: Իսկ Արձանն յառաջ մատուցեալ, սկսաւ
թշնամանել զիշխանսն Հայոց. եւ ասէ. «Յա-
ռաջ մատիք, ո՞վ դենակորոյսք եւ ուրացողք
զհայրենի աստուածսն եւ թշնամիք բարեփա-
ռին Գիսանէի. ո՞չ գիտէք, զի այսօր Գիսանէ
ի պատերազմ ելեալ է ընդ ձեզ. եւ մատնե-
լոց է զձեզ ի ձեռս մեր. եւ հարկանելոց է
զձեզ կուրութեամբ եւ մահուամբ»: Իսկ իշ-
խանն Արձաննեաց ի մէջ անցեալ ասէ. Ո՞վ
որ խրոխտասդ ի վերայ մեր. եթէ վասն աստ-
ուածոցն մարտնչիս, սուտ ես. եւ եթէ վասն
երկրիդ, բնաւ իսկ անմիտ ես. զի այս իշխանն
է Անգեղտան, եւ իշխան Սիւնեաց տանն, եւ
այլք ի պատուաւորաց, զորս դուք իսկ ճանա-
չէք: Իսկ Դեմետր որդի Արձանին ասէ. Լուա-
րուք մեզ, իշխանքդ Հայոց. այս քառասուն
ամ է, զի ծառայեմք մեծ աստուածոցն. եւ
գիտեմք զգօրութիւն նոցա, զի ընդ թշնամիս
պաշտօնէից իւրեանց ինքեանք մարտնչին: Արդ
մեք պատերազմաւ ձեզ չկարեմք ընդդիմանալ.

զի այս տուն է թագաւորին Հայոց եւ դուք իշխանք նորա: Բայց այս ձեզ յայտնի լիցի, որ թէպէտ մեք ձեզ յաղթել ոչ կարեմք, սակայն լաւ է այսօր մեռանել ի վերայ աստուածոցն մերոց քան թէ զտաճար նոցա ի ձէնջ ապականեալ տեսանեմք, որով եւ զկեանս ատեցաք եւ զմահ սիրեցաք: Բայց որ իշխանդ ես Անգեղտան, յառաջ մատիր, զի մենամարտեսցուք ես եւ դու: Յայնժամ ի մէջ անցեալ 5. իշխանն Անգեղտան եւ Արձանն, եւ սկսան անցանել շուրջ զմիմեամբք. եւ աճապարեալ Արձանն եհար տիգաւ ի վերայ բարձից նորա եւ մերձ տարաւ յընկենուզ գնա: Իսկ իշխանն դարձեալ ի վերայ նորա, ասէ. Գիտեա՛ գայս, Արձան, զի տեղւոյս այս արձան են կոչելոց. զի քեզ արձանանալ պիտի յայսմ վայրի: Եւ ի վեր ամբարձեալ զձեռն իւր, իջուցանէր ըզսուրն ի վերայ աջոյ թիկանցն եւ ի բաց ձգէր զպարանոցն հանդերձ ձախ թիկամբն եւ ոտամբն: Եւ նորա անկեալ յերկիր, թաւալէր. եւ կուտեցին արձան ի վերայ նորա. եւ կայ ի թաղման ի նմին տեղւոջն, որ դեռ եւս Արձան կոչի անուն լերինն: Եւ մինչ այս այսպէս գործեցաւ, փութանակի եկին հասին զօրքն քրմաց ի Վիշապ քաղաքէ. եւ արք Պարտիոյ եւ արք Մեղտոյ ամենեքեան առ հասարակ անդր հասանէին: Եւ այլք յԱստղօնից եկեալ ընդ նոսա, ընդ ամենայնն, որպէս եւ ինքեանքն յետոյ ասէին, հինգ հազար չորեք հարիւր յիսուն այր: Իբրեւ հասին ի գլուխ լերինն, ձայն գուժեաց յերկոսեան գունդսն.

եւ միաւորեալ դասք քրմացն ընդ միմեանս, յարձակեցան ի վերայ զօրացն Հայոց եւ փախըստական արարեալ իջուցին գնոսա գառիվայր լերինն ընդ գեղջն կողմանէ: Իսկ արք գեղջն այնորիկ, քանզի դարանամուտք էին, ընդգէժ եկեալ մերոց զօրացն եւ յերկուց կողմանց ի մէջ առեալ զգօրսն Հայոց, սկսան կոտորել:

6. Իսկ իշխանն Անգեղտանն հերձեալ զքրմացն կողմն եւ անցանէր յետուստ կողմանէ եւ ուշ բլերն առնէր. զի անդ արք հետեւակք, որ գառիվերին կողմանէն էին, բազում վնաս արարին վիմօք երիվարացն: Իսկ Դեմետր իբրեւ ետես՝ եթէ Անգեղտան իշխանն ի բլուրն ել, թողեալ զգօրսն, ուշ նմա արարեալ, նոյնպէս եւ այլ զօրքն սկսան ձիախաղաց անդր ժողովիլ: Իբրեւ ելին ի վերայ բլերն, ճակատեցան դարձեալ առ միմեանս: Եւ կային մնային իշխանքն մեր զօրուն իւրեանց, զի դեռ ամենեքին չէին ժողովեալ. քանզի չորեք հազար այր դեռ ի Մեղտի զգերիսն ունէին, իսկ երեք հազարն անցին ընդ Բասեան եւ ընդ Հարք. իսկ այլքն դեռ ի դաշտի անդ սփռեալ ասպատակէին: Եւ յորժամ ճակատեցան առ միմեանս, եւ կամէին խառնել ընդ իրեար, ժամանեաց նոցա երեկոյ. եւ ի նոյն վայրի իջեալ բանակեցան մինչեւ ցառաւօտն: Եւ իբրեւ առաւօտ եղեւ, եկին հասին ի նոյն տեղի մնացեալք զօրուն Հայոց եւ այլք ոմանք ի Տիրակատարն քաղաքէ, որպէս արք հինգ հարիւր, եկին օգնել քրմացն: Արդ իբրեւ հարստացան երկոքին

կողմանքն եւ էին վեց հազար ինն հարիւր քառասուն եւ վեց արք քրմացն, իսկ հինգ հազար եւ ութսուն զօրք իշխանաց Հայոց, ապա հնչեցուցին զփողս պատերազմացն եւ դիմեցին իւրաքանչիւր այր ի դէմ առն դիպանաւորի. զառաջինն յաղթեցին զօրքն Հայոց՝ քրմացն: Իսկ ի նոյն ցեղէն Դեմետրեայ իշխանն Հաշտենից, որ էր ընդ զօրսն Հայոց, կտրեալ եօթն հարիւր արամբք ի քրմացն կողմ ելանէր. եւ սկսան կռուել ընդ իշխանս Հայոց: Իբրեւ տեսին զօրքն Հայոց զնա, լքան եւ յերկիր կործանեցան. զի այնպիսի այրն այն յաղթող եւ հմուտ պատերազմի եւ կորովի, մինչ զի ամենայն իշխանքն Հայոց դողային ի նմանէ: Եւ յանխնայ սկսան արեան ճապաղիս հանել. եւ ամենայն զօրքն զաղաղակ բարձին առ իշխանն Սիւնեաց: Իսկ նորա ձայն տուեալ, աւսէ. Այ գայլակորիւն, յիշեցեր զբարս հօրքո. եւ ի նոյն շաղղակերութիւն դարձար: Իսկ նա աւսէ. Այ արծուոյ ձագ, թեւօքդ ես հպարտացեալ, բայց եթէ ի շար ակնատացս անկանիս, ես ցուցանեմ քեզ զիմ զօրութիւնս: Իսկ իշխանն Սիւնեաց չանդուրժեաց առ թըշնամանսն. յարձակեալ ի վերայ նորա, եհար մըճովն ի վերայ սաղաւարտին. եւ կտրեալ զնա ի զօրացն, փախստական արար զնա ի վերայ լերինն ընդ արեւելս կոյս: Եւ հանեալ հանդէպ Իննակնեան վայրուցն, մղեալ ընկէց յերիվարէն. եւ իջեալ, դանակաւ կտրեաց ըզգլուխ նորա եւ զմարմինն գահավէժ արարեալ, աւսէ. Տեսցեն զքեզ անգեղք եւ գիտացեն

եթէ արծուոյ հարեալ է զնպաստակդ: Եւ ինքն դարձաւ: Որ մինչեւ ցայսօր Արծուիք կոչեն տեղւոյն:

8. Իսկ իշխանն Արծրունեաց ի մէջ անցեալ, կտրեաց զքրմապետն Աշտիշատայ, որոյ անունն էր Մետակէս, եւ տարաւ փախստական մինչեւ ի գլուխ լերին: Եւ իբրեւ եհաս նմա, ընդդէմ դարձաւ Մետակէսն եւ եհար զբարձս նորա. իսկ նորա ջեռեալ յարենէ խոցուածին, աճապարեալ կտրեաց զթիկունս եւ պարանոցաւն ի բաց ընկէց, եւ զգի նորա դարահոս արար. զոր եւ Մետակսակող կոչեն զանուն տեղւոյն: Իսկ իշխանն Արշուց փախուցեալ ի նոյն վայրս թագեաւ. զոր տեսեալ իշխանին Արծրունեաց որպէս թէ ընդ չտես արար եւ գնացեալ մերձեցաւ առ նա եւ յանկարծակի յարձակեցաւ ի վերայ նորա: Իսկ նորա փախստական եղեալ ընդ անտառն, կտրօն փայտի էանց ընդ սիրտ նորա եւ ընդ լեարդն, եւ անդէն մեռաւ: Իսկ նորա առեալ զերկոսին երիվարսն եւ դարձաւ. եւ անուանեցաւ տեղին այն Արշուց ձոր: Եւ իբրեւ դարձաւ անտի, եկեալ հանդիպեցաւ, զի Դեմետր եւ իշխանն Անգեղտան մարտնչէին ընդ միմեանս: Եւ նորա ի վերայ յարձակեալ, կտրեաց զաջոյ ուս նորա եւ ի վայր ընկէց. եւ կտրեաց զգլուխ նորա եւ ձգեաց ի մաղախ իւր եւ դարձաւ: Եւ յարձակեալ ի վերայ զօրացն, յանխնայ կոտորեալ դիաթաւալ առնէին իբրեւ արս հազար երեսուն եւ ութ. եւ գայլս մերկացուցին: Եւ ի նոյն պատերազմին եսպան Դեմետր զորդի

Մոկաց իշխանին. որ և մեծ սուգ եհաս իշխանացն Հայոց:

9. Արդ իբրև մեռալ Դեմետր ի նոյն պատերազմին, հնչեցոյց իշխանն Սիւնեաց զփողս պատերազմին ի խաղաղութիւն. և լռեցին երկօքին կողմանքն ի կոտորելոյ զմիմեանս: Զոր իբրև տեսին արք կողմանցն, որ քուրմքն էին, աղաչեցին զիշխանն ի խաղաղութիւն, զի թաղեսցեն զմեռեալս իւրեանց. և թոյլ ետուն: Եւ ժողովեցին զամենայն կոտորեալսն յերկոցունց կողմանցն. և հատեալ գերեզմանս, լցին զնոսա ի ներքս. և կանգնեցին ի վերայ գերեզմանացն արձանս. և գրեցին ի նմա այսպէս. «Առաջին պատերազմ, որ եղև յոյժ սաստիկ. պատերազմին զլիաւոր Արձան քրմապետն, որ կայ այսր ի թաղման. և ընդ նմա արս հազար երեսուն և ութ. և զայս պատերազմ արարաք վասն Գիսանեայ կոոց և վասն Քրիստոսի»: Եւ ինքեանք իջին երեկօթս առնել յԻննալինեան տեղւոյն. և փութապէս կոչնական արարին Սրբոյն Գրիգորի. և ինքեանք մնացին անդէն. ոմանք ի գիտանոցն մնացին և այլ զօրքն ի մարգճակին իջևանս կալեալ
10. առ քաղցր աղբերն անտառին: Իսկ մեք ի յամրոցէն ելեալ, եկաք ընդ նոյն ճանապարհ, ընդ որ փախստական գնացաք: Իբրև եկաք ի վայրս գեղջն, մոլորեցաք. քանզի զիշեր էր: Բայց մինչդեռ զայաք առ ափամբ այգեստանեացն, յանկարծակի ծագեաց լոյս սաստիկ առաւել քան զճառագայթս արեգականն ի նըշխարացն, զոր պահեալ էր Սրբոյն Գրիգորի: Եւ

այնչափ ծագեաց, մինչև ամենայն բնակիչք գեղջն ի դուրս ընթացեալ՝ արք և կանայք, ծերք և տղայք. ի տեսին և հիացեալք սկսան զղջանալ: Եւ նոյն ժամայն բարձեալ տարան զնշխարան, մինչև ի մէջ գեղջն. և պաշտօն ցընծութեամբ կատարեալ մինչև ցառաւօտն և ի վաղիւն բարձեալ եկաք յԱրձանն և ընթերցաք զգիրն: Եւ բազում ժամս արտասուեալ սրբոյն Գրիգորի վասն ի զուր կոտորածին և ապա առեալ զաջ թեկն Մկրտչին, տեառնագրեաց շուրջ զամենայն կողմամբքն զաւաւրին, ասելով. եղիցի աջ Տեառն ի վերայ երկրիս այսորիկ: Եւ իբրև եկաք իջաք յԻննալինեան տեղիւն, ընդ առաջ եղեն մեզ իշխանքն Հայոց, աւետիս տալով մեզ, եթէ Դեմետր կործանեցաւ: Եւ իբրև եկաք ի տեղին, տեսաք զտեղի կոոցն քանդակեալ, և զկուռնն, որ հընգետասան կանգուն էր, ընդ չորս բաժանեալ: Եւ պաշտօնեայք կոոցն զաղաղակ բարձեալ, ողբային չարաչար: Եւ հրամայեաց կործանել զԳիսանէս. քանզի պղնձի էր երկոտասան կանգուն երկայնութիւն: Իբրև մատեան կործանիչքն ի ներքոյ նորա, զոր տեսեալ պաշտօնէիցն՝ բազում ողբովք ի վերայ յարձակեալք ասէին. Մեռցո՛ւք նախ մեք և ապա մեծն Գիսանէս կործանեսցի: Իսկ զօրացն ի մէջ առեալ զքուրման, սպանին արս վեց. և ապա

11. կործանեցին զդուրս մահուն: Իբրև կործանեցին զօրքն զկուռնն, սկսաւ սուրբն Գրիգոր հիմն արկանել եկեղեցւոյ: Եւ վասնզի ոչ գոյր նիւթ պատրաստ, առեալ քարինս անկազմս և

անտաշս և գտեալ կիր ի բնակութիւնս կռոցն,
սկիզբն արար եկեղեցւոյ ի տեղիսն, ուր կուռքն
Դեմետրեայ էր լեալ, ըստ նորին չափոյ: Եւ
արար անդ աւուրս երկոտասան:

Իսկ ի վաղիւն ածեալ առաջի Սիւնեաց իշխա-
նին քուրմն մի, աղաչէին զծածկեալ տեղիս գան-
ձուցն ցուցանել և զգրուենս գետնափոր տանն.
և ոչ ասաց, այլ մեռաւ ի նոյն կախաղանքն:

ԾԴ. ՏԵՍԻԼ Ս. ԳՐԻԳՈՐԻ ԼՈՒՍՆԻՈՐՁԻՆ.

1. Ի հասարակել զիշերիս այսմիկ, զի խոնջեալ
դուք ի քուն լեալ էիք ի ծանրութենէ աշխա-
տութեանց և ես դեռ ի զարթման էի հարեալ,
մտախորհ կայի վասն յանկարծահաս զիպելոյ
անքննին սքանչելեաց: Յանկարծակի եղև ձայն
սաստկութեան, բոմբիւն որոտման, ահաւոր
թնդիւն, իբրև զձայն եռանդեան կուտակելոյ,
խռովութեան ալեաց ծովու: Բացաւ խորանա-
շէն յարկն հաստատութեան երկնից. և իջեալ
այր մի ի նմանութիւն լուսոյ, կոչեաց զա-
նուն իմ և ասէ. Գրիգորիոս. և իմ նայեցեալ
տեսի զկերպարանս նորա և զարհուրեալ դո-
ղացեալ յերկիր կործանեցայ: Եւ ասէ ցիս.
Նայեաց դու ի վեր և տես զսքանչելիսս զոր
ցուցանեմ քեզ: Եւ իմ նայեցեալ տեսի բա-
ցեալ զհաստատութիւն երկնից և զշուրան, որ
ի վերայ նորա ըստ հաստատութեան պատա-
ռելոյ. զի ըստ նմանութեան ձորոց իբրև զկա-
տարս լեռանց յայսկոյս և յանկոյս բաժանեալ
զիգեալ կային անբաւութիւնքն անկշռելի ա-

2. Կան տեսանելեաց: Եւ լոյսն հոսեալ ի վերուստ
ի վայր մինչև յերկիր հասանէր. և ընդ լուսոյն
զօրք անչափ լուսեղինաց երկթեւեանք ի տեսիլ
մարդկան. և թեքն իբրև զհուր: Եւ ըստ նմա-
նութեան մանրամաղ փոշւոյն հիւղէի, որ ի
ժամանակս արեգակնակէզ գարնանոյն ընդ պա-
տուհանացն կամ ընդ լուսանցոյց երդոցն ի
շողան խաղայցէ մանրամաղ փոշին: Նոյնպէս
և զօրքն ընդ լուսոյն լցին զառստորեաւն ա-
մենայն և յառաջն ցռկեալ յառաջ եկեալ լու-
սոյն և զօրքն ընդ նմին: Եւ մի տեսիլ ահա-
ւոր մարդոյ բարձր և ահեղ, որ զառաջսն ու-
նէր և զէջսն ի վերուստ մինչ ի խոնարհ, ա-
ռաջապահ յառաջեալ և ի ձեռին իւրում ուռն
մի մեծ ոսկի, և այն ամենայն զհետ նորա
խաղացեալ գայր: Եւ ինքն խոյացեալ սլացեալ
գայր ըստ արագութե նմանութեան արծուոյ և
եկն էջ եհաս մինչև մօտ ի յատակս երկրիս
ի շինամէջ քաղաքիս. և բախեաց զթանձրու-
թիւն լայնատարած գետնոյս. և մեծ և ան-
չափ թնդիւնք հնչեցին ի սանդարամետս ան-
դնդոց. և ամենայն երկիր յերեւելիս ական
տեսանելեաց բաւականի հարթ հաւասար դաշ-
տաձև յատակեցաւ:
3. Եւ տեսանեմ ի մէջ քաղաքիս մօտ յապա-
րանս արքունի խարսխաձև ճախարակաձև խա-
րիսխ ոսկի մեծութեամբ իբրև զմեծ մի բլուր
և բարձր մինչև յոյժ. ի վերայ նորա սիւն մի
հրեղէն և ի վերայ նորա թակաղաղ մի ամ-
պեայ և խաչ լուսոյ ի վերայ նորա: Եւ նա-
յեցայ և տեսանեմ այլ խարսխս երիս. մի ի

տեղւոյ, ուր վկայեաց սուրբն Գայիանէ երկու
ընկերօքն. եւ մի ի տեղւոյն, ուր վկայեաց
սուրբն Հովսիսիմէ երեսուն երկու ընկերօքն.
եւ մի ի տեղւոյ հնձանին: Եւ այն խարխիւք
կարմիրք էին ի գոյն արեան. եւ սիւնք ամ-
պեղէնք եւ խոյակք հրեղէնք. եւ ի վերայ
սեանցն երից խաչք լուսեղէնք ըստ նմանու-
թեան տեառնանման խաչին. եւ այս սեանց
խաչն հաւասարք էին այնր լուսեղէն սեանցն
թաղաղաղի. զի նա բարձր էր քան գնոսա: Եւ
ի չորեցունց սեանց ի վերայ խաչիցն կամարք
զարմանատեսք ի միմեանս կապեցան. եւ ի
վերայ նորին տեսիլ գմբաձեւ, խորանարկ, ամ-
պեղէն, շինուած աստուածակերտ զարմանալի:
Եւ ի ներքոյ խորանին ի վերայ կամարացն
տեսի գտուրք վկայքս զայսոսիկ զերեսուն եւ
զեօթն իբրեւ ի լուսաւոր կերպարանս սպիտա-
կութեան հանդերձիւք, զոր ոչ բաւեմ պատմել:

4. Եւ ի կատար շինուածոյն տեսանէի աթոռ
զարմանալի աստուածակերտ սբանչելի հրեղէն
եւ զխաչն տէրունական ի վերայ նորա, զորով
փարեալ լոյսն համատարած եւ խառնեցաւ ընդ
ճառագայթս խաչին եւ մածեալ ի նոյն միա-
ցաւ. եւ սիւն գործեաց լոյսն շողացեալ եւ
ծագեաց ի մէջ ներքին սեանցն խարսխաց: Եւ
բղխեաց աղբիւր յորդաբուխ. եւ հոսեցաւ ծա-
լալեցաւ ընդ դաշտն ամենայն. եւ ելից առ-
հասարակ, որչափ ակն բաւեաց: Եւ եղեւ ծով
ի կապուտագոյն. եւ երկնագոյն երեւեցան
դաշտքն առ հասարակ: Եւ տեսի զբազմութիւն
հրեղէն սեղանոցն այնչափ բազմութեամբ. եւ

սիւն մի առ սեղանն եւ խաչ մի ի վերայ նո-
րա. եւ իբրեւ զաստեղս բազմութեամբ այն-
պիսի երեւեալ անչափ փայլեալք:

5. Եւ տեսի հօտս այծեաց ի գոյն սեւութեան
անթիւս, որ անցեալ ընդ ջուրսն, յօդիս դար-
ձան, եւ զգոյն իւրեանց ի կերպարանս սպի-
տակութեան շրջեցին եւ լուսակիզ ասորն փայ-
լէր առ հասարակ մինչեւ ճառագայթ հատա-
նէին ի նոցանէ: Եւ մինչդեռ նայէի ես, յան-
կարծակի ծնան հօտքն եւ բազմացան եւ լցին
զվայրն. եւ ծնեալ գառինքն ամենայն լուսա-
կիզն էին: Իսկ յանկարծ այլ ծնունդք յաճա-
խեցին բազմացան. եւ կէսքն անգեալ ելա-
նէին յայնկոյս ջրոյն. եւ գառինքն գայլք եղեն
թուխք. եւ յարձակեցան ելին ի մէջ հօտիցն
եւ սկսան կոտորել. եւ եղեն արեան ճապաղիք:
Եւ մինչդեռ նայէի, տեսանէի, զի բուսան թեւք
հօտիցն եւ եղեն թեւաւորք. եւ վերացան խառ-
նեցան ի գօրս լուսեղէնս: Եւ յարեաւ հեղեղ
հրեղէն եւ արկեալ տարաւ զգայլսն: Եւ ես
նայեցեալ զարմացեալ կայի:

ԾԵ. Ս. ԷԶՄԻԱԾԻՆ.

Էջ Միածինն ի Հօրէ եւ լոյս փառաց ընդ նմա.
Ձայնք հնչեցին սանդարամետք անդնդոց:
Տեսեալ զլոյս մեծ՝ հայրապետին Գրիգորի,
Պատմէր ցնծութեամբ հաւատացեալ արքային:
Եկանք շինեսցնուք սուրբ զխորանն լուսոյ,
Քանզի ի սմա ծագեաց մեզ լոյս ի Հայաստան
աշխարհի:

ԾԶ. ՅԱՂԱԳՍ ՄԱՅՐԵԱՅՆ ՏՆԿԵԼՈՅ.

Եւ իբրեւ առժամանակ մի խաղաղացաւ երկիրս Հայոց, ապա ետ հրաման թագաւորն Հայոց, Խոսրով, տալ պարգեւս արանցն քաջացն, որ վաստակեցին նմա եւ փոխանակեցին զանձինս իւրեանց փոխանակ աշխարհին Հայոց մեծաց յամենայն ի մարտ ճակատուցն պատերազմաց:

Եւ ետ Վաչէի զօրավարի հրաման՝ հանել խաշար յաշխարհէն բազում, եւ բերել զվայրենի կաղին մայրեաց, եւ տնկել զայն յԱյրարատեան գաւառին: Եւ առեալ յամուր բերդէն արքունի, որում կոչեն Գառնի, մինչեւ ի դաշտն Մեծամորի ի բլուրն, որ անուանեալ կոչի Դուին, որ կայ ի հիւսիսոյ կողմանէ քաղաքին մեծի, Արտաշատու, զգետն խոնարհ մինչեւ յապարանսն Տիկնուռնի տնկեցին զկաղինն: Եւ կոչեաց զանուն նորա Տաճար Մայրի: Եւ միւս՝ ի մայրեացն յեղէգնաբերանին ի հարաւակոյս լցին զգաշտն կաղնատունկ տնկով, եւ կոչեցին զանուն նորա Խոսրովակերտ: Եւ անդ շինեցին զապարանսն արքունականս, եւ գերկոսեան տեղիան պարըսպեալ փակեցին. եւ ոչ կցեցին ի միմեանս վասն պողոտայի ճանապարհին: Եւ աճեաց բարձրացաւ: Եւ ապա զամենայն երէս եւ զգազանս հրամայեաց ժողովել թագաւորն եւ ինուզ զքաղաքորմն, զի լիցին նոցա տեղիք որսոց զբօսանաց ուրախութեան թագաւորութեան նորա: Եւ զօրավարն Վաչէ կատարէր վաղվաղակի զասացեալսն արբայի:

ԾԷ. ՇԻՆՈՒԱԾ ԿԱՐՆՈՅ ՔԱՂԱՔԻՆ.

Անատոլեայ զօրավարի ընկալեալ զհրաման արքունի, եկեալ յաշխարհս մեր եւ շրջեալ ընդ բազում կողմանս մեր, հաճի ի գաւառին Կարնոյ իբրեւ ի միջոցի շինել զքաղաքն արգաւանդահող, շատաշուր եւ բերրի, ոչ կարի ի բացեայ ի տեղեացն, ուր Եփրատայ մասինն ինչ բղխեն աղբերք ականց, եւ հանդարտ գնացիւք յառաջացեալ, ծովանան մօրաբար երևութիւք: Յորում անբաւութիւնք ձկանց եւ զանազան հաւուց ճարակաւորաց, յորոց ի ձուոց միայն կերակրեալ լինէին բնակիչքն: Եւ զեղբրբ մօրին շամբք եւ բազմութիւն եղեգանց: Եւ դաշտքն ունին զթանձրութիւն խոտոց եւ զքաջաբերութիւն սերմանաւոր պտոցոց: Եւ լերինքն լի են երէնովք կճղակաբաշխիւք եւ որոճայնովք, նաեւ զանասնոց պաճարս բազմացուցանեն, մեծահասակս, քաջամարմինս եւ յոյրս ցուցանեն, համակեալս ի գիրութիւն:

Եւ առ ստորոտով մի գեղեցկանիստ լերինն գտեալ բազում աղբերս ականակիտս եւ մանունս բղխեալ, անդ ետեղադրեաց զքաղաքն, զորով շրջափակեալ խոր փոսիւ, անդնդալիւ հաստատեաց զհիմունս պատուարին, եւ ի վերայ բարձրաբերձ աշտարակս անագինս շինեաց, յորոց զառաջինն Թէոդոս անուանեաց ի պատիւ Թէոդոսի:

Եւ ի նմանէ եւ անդր շինեաց աշտարակս ժայռաւորս իբրեւ զնաւացուկս, եւ առանցս գոգաւոր խորշիւք, որք ընդդէմ հային լերինն: Սապէս եւ ընդդէմ դաշտին հիւսիսոյ, իսկ ընդդէմ արեւելից

և արեւմտից կանգնեաց աշտարակս բոլորածես:

Եւ ի մէջ քաղաքին ի բարձրաւանդակ վայրի մթերանոցս բազմապատիկս շինեաց և Աւգոստոսին անուանեաց ի պատիւ Աւգոստոսի:

Եւ այլ ջուրս ընդ յողով տեղիս ածեալ մտոյց անյայտ գնացիւք: Եւ ելից զինու և պահապան վնդիւք զքաղաքն և անուանեաց Թէոդուլօլիս, զի յիշատակաւ քաղաքին անմահ լիցի անունն:

Եւ ի վերայ ջերմն բլիւեալ աղբերացն յարկս ի վիմատաշ քարանց շինեաց:

Բ Ա Ռ Ա Յ Ո Ւ Յ Ա Կ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆ

Ա. Գարուն.

Անցանել 8. անցնել, անցկե- հաս—ան—ել 8. հասնել.
նալ, գնալ. անց—ան—ել. Ցատրակ 5. վայրենի աղա-
Մեկնիլ 4. հեռու գնալ, հե- նի, զումրի.
ռանալ. մեկն—իլ. Ընծիւղել 3=բռննիլ, ծիւ
Ցատանել 8. քշտել, էտել, տալ, ծլել. ըն—ծիւղ—ել.
թերտել. լատ—ան—ել. Ծաղկիլ 4. ծաղիկ տալ, կանա-
Եհաս. հասաւ. տես՝ չել. ծաղկ—իլ.
Ետուն. տուին. (տալ).

Բ. Շաւիղք ամբարշտաց.

Շաւիղ 5. հետք, ոտքի տեղ, սակ տեսակ. պէս—պէս.
նեղ ճանապարհ. Ըմբռնել 3. բռնել.
Ամբարիշտ 5. չար մարդ. ըմ—բռն—ել.
ամ—բար—իշտ. Լնուլ 7. լցնել, լ—ն—ուլ.
Ընդ. հետ, միասին. Աւար 5. թալան, յափշտա-
Բառնալ 5. վերցնել. կած բան.
բառ—ն—ալ. Զարիք 5. վատ բան, վնաս.
Ստացուածք 7. հարստութիւն, չար—ի—ք.
կայք. ստ—աց—ուածք. Ընծանալ 5. գնալ, քալել.
Պէսպէս 5. զանազան, տե- ընծ—ան—ալ.

Գ. Մշակք այգւոյն.

Ցանկ 7. ճաղ, չափառ. Ցար. հեռու.
Հնծան 5. խաղող ճմլելու Մերծենալ 5. մօտ լինել, մօ-
տեղ, հնծան. հնծ—ան. տենալ. մերծ—են—ալ.
Աշտարակ 5. բուրջ, քիտելու Առաքել 4. ուղարկել.
տեղ. առաք—ել.

Կալնուլ 7. բռնել, կապել. Աստի. այս.
կալ—ն—ուլ. Իբրև. երբոր.
Այլ 7. ուրիշ. Ընդ. մեջ.
Քան. աւելի. Ժառանգ 5. որդի, ժառանգ.
Առնել 8. անել. առ—ն—ել. Արտաքս. դուրս.
Թերևս. գուցէ, կարելի է.

Դ. Երգ դաշտաց.

Զինք. ո՞րն է. Լեառն 1. սար.
Շինական 5. գիւղացի. Վճիտ. պարզ, մաքուր, թա-
շին—ական. փանցիկ.
Բայց. եթէ ոչ. Հովանի 4. շուք տեղ, հով
Նուագել 3. ածել, երգել. տեղ.
նուագ—ել. Անտառախիտ. խիտանտառով
Արօտ 6. չայիր չիման, ա- ծածկուած.
րածելու տեղ. անտառ—ա—խիտ.

Ե. Որսորդ.

Կարաւ 6. կաքաւ թռչունը. զաղ, թալալ.
Զննուլ 1. մորթել. զնն—ուլ. Այժմ. հիմայ.
Զի. որովհետեւ, պատճառը. Մտուզիւ. ճշմարիտ, ուղիղ.
Ածել 3. բերել, ած—ել. Մատնել 3. մատով ցոյց տալ,
Ակնատ 5. որոգայթ, տու- մատնել. մատն—ել.

Զ. Պատուիրանք Տեառն.

Յօժարիլ 4. յօժար լինել, հա- զուր.
մաճայնիլ. յօժար—իլ. Ի բաց. հեռու.
Հաւանիլ 4. հաւանիլ, համա- Անպարտ. անմեղ. ան—պարտ.
ձայնիլ. հաւան—իլ. Ապրեցուցանել 8. աղատել,
Անիրաւ. առանց իրաւունքի կեանք տալ.
վարւող. ան—իրաւ. ապր—եց—ուց—ան—ել.
Վկայ 6. ականատես կամ Վասն. համար.
գիտցող մարդ, վկայ. Կաշառ 5. կաշառք, քրթամ,
Ի զուր. դատարկ, անհիմն, ուրշվաթ.

Է. Երագ.

Ծագ 5. ծայր, սահման, վերջ. հատ—ան—ել.
Ի ներքոյ. տակը. Քշտել 3. ճիւղ բերը կտրա-
Ոստ 7. ճիւղ. տել, էտել, բշտել.
Հանգուցեալ 7. հանգստացած. բշտ—ել.
հանգ—ուց—եալ. Թօնափել 3. թափ տալ,
Զուարթուն 7. հրեշտակ. թափթփել, թօթուել.
Հատանել 8. կտրել. Թօնափ—ել.

Ը. Տրտունջ.

Տրտունջ 7. անբաւականու- Պտուկ 7. } ծծի գլուխը,
թիւն, տոտոց. Պտկունք 1. } պտուկ.
Երբեմն. մի օր, մի ժամանակ. պտ—ուկ.
Անդեալ 7. տաւար, նախրի Վաստակ 7. աշխատանք, դա-
կենդանի. անդ—եալ. տում, օգուտ.
Ծնունդը 7. ձագ, զաւակ, Այլ. էլ, կրկին.
ծնունդ. Պէտք 5. հարկաւորութիւն,
Ստին 1. ծիծ. կարեք.
Ճմլսլ 3. տրորել, ճմռել. Խնամել 3. պահպանել, հոգս
ճմլ—ել. բաշել. խնամ—ել.

Թ. Իմաստութիւն.

Երանել 3. երնէկ տալ, գովել. Ակն 1. թանկագին քար, ակ.
երան—ել. Յաջմէ. աջ կողմից, ուղղ.
Վաճառ 5. ծախելու բան, աջ 7.
ապրանք. Ահեակ 5. ձախ, ձախ կողմ.
Գանձ 9. հարստութիւն, խա- Մեծութիւն 1. հարստութիւն.
զինա. Բղխիլ 4. դուրս գալ, բղխել.
Պատուական 5. թանգ, թան- բղխ—իլ.
կագին, պատուաւոր. պա- Օրէնք 5. օրէնք, արդարու-
տուականագոյն 6. աւելի թիւն.
թանգ. պատու—ական—ա Կրել 3. տանել, ունենալ,
—գոյն. պահել. կր—ել.

Ժ. Փարիսեցիքն և մաքսաւորն.

Մաքսաւորն 5. մաքս առնող, մաքս հաւաքող.
մաքս—աւոր.
Կալ 2. կանգնել, կայնել.
կ—ալ.
Մեկուսի. մի կողմը, մէկ բով, ջոկ. մեկուս—ի.
Մատուցանել 8. տալ, ընծայել. մատ—ուց—ան—ել.
աղօթս մատուցանել—աղօթք անել.
Գործանալ 5. շնորհակալ լինել. գործ—ան—ալ.
Յափշտակող 5. կողոպտող, թալանող. յափշտակ—ող.
Երկիցս. երկու անգամ.
երկ—իցս.
Տասանորդ 5. բերքի տասն բաժնից մէկը, տասանորդ, բահրա. տասան—որդ.
Ամբառնալ 5. բարձրացնել, վերցնել. ամբառ—ն—ալ.
Կոծել 3. ծեծել, զարնել.
կոծ—ել.
Կուրծք 6. կուրծք, դօշ.
Բաւել 3. ներել, ազատել մեղքից. բաւ—ել.

ԺԱ. Խրատ.

Անսալ 2. մօտիկ անել, լսել, Զիա՞րդ. ինչպէս.
ականջ դնել. անս—ալ.
Խրատտու 5. խրատ տուող.
Ունկն 1. ականջ.
խրատ—տու.

ԺԲ. Գարուն.

Լուծանիլ 9. քանդուիլ, բացուիլ, թուլանալ.
լուծ—ան—իլ.
Սառնամանիք 4. ցուրտ, ցըրտուածիւն.
Պծնիլ 4. զարդարուիլ, զուգուիլ. պծն—իլ.
Դալարագեղ. կանաչաով գեղեցկացած, կանաչազարդ.
դալար—ա—գեղ.
Զեփիւռ 6. անուշ քամի.
Արդ. հիմայ.
Բաղցրասիք. անուշ փշօղ, քաղցրաշունչ.
քաղցր—ա—սիք.
Արձակել 3. բաց թողնել.
արձակ—ել.
Հաւ 8. թռչուն.
Գեղգեղ. կլկլոց, ձայնի խաղերը. գեղ—գեղ.
Գործօն. գործունեայ, աշխատող. գործ—օն.

Իբր. ինչպէս.
Ճեպիլ 4. շտապիլ. ծեպ—իլ.
Մեղուակ 5. փոքրիկ մեղու, մեղուի ձագ. մեղու—ակ.
Համեստութիւն 1. չափաւորութիւն, խոնարհութիւն.
համեստ—ութ—իւն.
Մանիշակ 5. մանուշակ ծաղիկը.

ԺԳ. Սամարացիքն ողորմած.

Մերկացուցանել 8. մերկացնել, հանուեցնել.
մերկ—աց—ուց—ան—ել.
Վէրք 5. խոց, ետրա.
Կիսամահ, կիսամեռ.
կիս—ա—մահ.
Զանց առնել, ուշադրութիւն չդարձնել, մոռանալ.
Գիծալ 2. խղճալ, մեղքնալ.
գիծ—ալ.
Գրաստ 8. բեռնակիր անասուն.
Պանդոկ 5. հիւրանոց, խան, քարվանսարայ.
Դարմանել 3. դեղ անել, խնամք խնամք տանել, պահպանել. դարման—ել.
Ի վաղիւ անդր. միւս օրը, հէնց վաղը.
Պանդոկապետ 5. խանչի. պանդոկ—ա—պետ.
Դահեկան 5. դրամի քանակութիւն է.
Դարման 7. դեղ, խնամք.
Ծախել 3. փչացնել, ծախսել, մխսել. ծախ—ել.
Հատուցանել 8. տալ, վճարել.
հատ—ուց—ան—ել.

ԺԴ. Ողորմութիւն.

Յապաղել 3. ուշանալ, ծուլանալ. յապաղ—ել.
Կարօտեալ 7. խեղճ, կարօտ մարդ. կարօտ—եալ.
Ձեռնհաս 6. կարացող, ձեռքը հասնող. ձեռն—հաս.
Նիւթել 3. պատրաստել, սարքել. նիւթ—ել.
Յենուլ 7. թիկն տալ, թիկն ընկնիլ, յոյս դնել.
յեն—ուլ.
յեցեալ. յոյսը դրած.

ԺԵ. Որոջ աղքատին.

Որոջ 5. գառ, էգ գառ.
Մեծատուն 1. հարուստ մարդ.
մեծ—ա—տուն.
Յոյժ. շատ.
Հաստատել 3. սովորել, բնտանենալ. հաստատ—ել.

Ըմպել 3. խմել. ըմ—պ—ել. պարհորդ. անց—ա—ւոր.
Ծոց 7. ծոց, գիրկ. խնայել 3. ախոսալ, խնայել.
Դուստր 3. աղջիկ զաւակ, խնայ—ել.
դուստր, աղջիկ. եկեալ 7. եկած, նորեկ.
Անցաւոր 5. անցնող, ճանա—
կ—կ—եալ.

ԺԶ. Աղբատն.

Տօթ 7. շոր, շորութիւն, տաք. Դադարիւ 4. կանգնիւ, կանգ
Տապանալ 5. տաքանալ, պյ— առնել. դադար—իւ.
րուիւ. տապ—ան—ալ. Կառանջել 3. աղաղակել,
Սին. դատարկ, փուչք. կանչուլուտել. կառանջ—ել.
Մերկանդամ. տկլոր. խանդաղատելի 4. սրտաշարժ.
մերկ—անդամ. խանդաղատ—ելի.
Հեր 5. մազ. Ողորմուկս արկանել. գլու—
Թաղկիւ 4. թնձկիւ, խճճուիւ. թիւն խնդրել, ողորմու—
Թաղ—կ—իւ. թիւն խնդրել, խղճահա—
Թողոմիւ 4. թողմիւ, բաշուիւ. բեցնել.
Թողոմ—իւ. Սուղ. քիչ, պակաս.
Գողաղիւ 4. անշքանալ, թու— Գաւիթ 6. բակ, հայեաթ.
լանալ. գողաղ—իւ. Երկնջիւ 6. վախենալ.
Երիթանալ 5. մաշուիւ, լղա— երկ—նջ—իւ.
րիւ. երիթ—ան—ալ. Կիցք հանել. բացի տալ.
Թափառիւ 4. ման գալ ան— Եղջիւր ածել. պողերով խփել.
նպատակ. երերալ. կօտշահարել.
Թափառ—իւ. Վիրաւորել 3. կծել, վերք
Վարանիւ 4. շուարիւ, մորիւ. տալ. վիր—աւոր—ել.
Երերիւ 4. տարուբերուիւ, է— Թշնամանիւ 5. ուշունց տալ,
րէրալ. երեր—իւ. հայհոյել. թշնաման—ել.

ԺԷ. Թղենին անպտուղ.

Այգեգործ 5. պղպպան, բաղ— խափանել 3. տեղ բռնել, ար—
մանչի. այգի—ա—գործ. գելք լինել. խափան—ել.
Յորմէհետէ. որ ժամանակից. Եւս. էլի.
Ընդդէր. ինչո՞ւ. Բրել 3. փորել, տեղ պատ—

րաստել. բր—ել. արկ—ան—ել.
Արկանել 8. գցել. Աղբ 7. աղբ, զիպիւ.

ԺԸ. Զանասիրութիւն.

Զանասիրութիւն 2. աշխատու— Զարթնուլ 7. զարթնել, բնից
թիւն սիրելը. ելնել. զարթ—ն—ուլ.
ջան—ա—սիր—ութ—իւն. Նիրհել 3. բնել, կնքուարտել.
Առ. դէպի. Նիրհ—ել.
Մըջիւն 2. մըջիւմ. Հանգուցանել 8. հանգստա—
Ընդ. վերայ. ցանել. հանգ—ուց—ան—ել.
Իմաստնագոյն 6. աւելի իմա— Հանջք 5. կուրծք, դօշ.
ստուն. իմաստն—ա—գոյն. Իբրեւ. ինչպէս, նման.
Հարկադիր 5. ստիպող, հարկ Ժիր. գործունեայ, արի ար—
դնող, հարկ—ա—դիր. թուն.
Ամարային 7. ամառուայ ժա— Սուրհանդակ 5. թղթատար.
մանակ. ամար—ային. Անդանդաղ. ոչծղլ, արի.
Համբար 5. ամբար, շտեմա— ան—դանդաղ.
րան. Ինքնահալած. ինքնիրեն փախ—
Ննջել 3. քնել. նն—ջել. չօղ. ինքն—ա—հալած.

ԺԹ. Անծեղ.

Անծեղ 5. կաշաղակ թռչունը. Ոք. որմին, մէկ.
Մովորաբար. առ հասարակ Զազ. ճուտ, ձագ.
սովոր—ա—բար. Մտաբերել 3. միտք բերել,
Աղաղակել 3. ձայն հանել, մտածել մտ—ա—բեր—ել.
գողգողալ. աղաղակ—ել.

Ի. Պատարագ Աբրահամու.

Պատարագ 5. մատաղ. ջակէզ. մատաղ անել.
Աւասիկ եմ. ահա կամ, ահա Լեւոն 1. սար.
եմ. Համետել 3. փալանել, թամ—
Ողջակէզ 5. մատաղ. բել. համետ—ել.
ողջ—ա—կէզ. հանել յող— Պատառել 3. ճեղքել, ջար—

դել. պատառ—ել.
Յառնել 8. վերկեննալ.
յառ—ն—ել.
Համբառնալ 5. վերցնել.
բարձրացնել.
համ—բառ—ն—ալ.
Հեռաստան 5. հեռու տեղ,
հեռու. հեռ—ա—ստ—ան.
Պատանի 4. տղայ, 14 տա-
Պատանեակ 3. թեկանից վեր.
Այլը. այլտեղ.
Հանդերձ. հետ. հանդերձ ի-
շովդ. իշու հետ.
Երկիր պազանել. համբուրել,
ուխտ անել.
Սուր 7. թուր,
հուր 8. կրակ.

Զի՞ է. ի՞նչ է.
Տեսանել 8. պատրաստել, հո-
գալ. տես—ան—ել.
Ձգել 3. մեկնել. երկարաց-
նել, քցել. ձգ—ել.
Մխել 3. մտեցնել. դիպցնել,
զարնել. մխ—ել.
Գիտել 3. հասկանալ, իմա-
նալ. գիտ—ել.
Երկիւղած 5. վախեցող, պատ-
կառող, բաշուօղ.
Վասն իմ. ինձ համար, իմ
պատճառովս.
Խոյ 6. արու ոչխար, զօչ.
Զծառոյն. ծառից.
Եղջիւր 3. պօղ, կօտօշ.

ԻԱ. Յովսէփ գեղեցիկ.

Խորայել 6. Յակոբ Նահա-
պետը.
Պատմութեան 5. հալաւ, վե-
րարկու.
Ծաղկեայ. նախշուն.
ծաղկ—եայ.
Ատել 3. չսիրել, թշնամա-
նալ. ատ—ել.
Որայ 7. խուրձ, օրան.
Ուղղորդ 5. ուղիղ, շիտակ,
թիք. ուղղ—որդ.
Յաւելու 1. աւելացնել, շա-
տացնել, շարունակել.
յաւել—ու.
Մետասան 6. տասնեակ.
մե—տասան.

Ընդ նմա. նորա վերայ.
Խաշն 1. տաւար, անասնեղէն.
Զրոյց 5. լուր, տեղեկու-
թիւն. զրուց—ել.
Իւրաքանչիւր 7. ամէն մէկը.
Երազատես 5. երազ տեսնող.
երազ—ա—տես.
Գուր 7. փոս.
Մերկալ 2. հանել. մերկ—ալ.
Թագուցանել 8. թագցնել,
ծածկել.
Թագ—ուց—ան—ել.
Վաճառել 3. ծախել.
վաճառ—ել.
Թաթաւել 3. թաթախել,
թրչել. թաթաւ—ել.

Գուրծ 7. խարար, շալ, մա-
ղեղէն. զգ—նն—ու.
Սէջ 7. մէջք, թիկունք,
կոնակ.

ԻԲ. Սերմանահան.

Սերմանահան 5. սերմցանող,
ցանք անող.
սերման—ա—հան.
Սերմանել 3. ցանել.
սերման—ել.
Ապառաժ 6. լեռ քար, ժայռ.
Այլ 7. միւս, մէկէլը.
Հիւծ 7. նիւթ, խոնաւութիւն.
Ծագել 3. դուրս գալ.
ծագ—ել.
Արեւ 8. արեգակը.
Զեռանիլ 9. տաքանալ.
ջեռ—ան—իլ.
Արմատ 7. բոյսի այն մասը,
որ գետնի տակ է.
Յամաքիլ 4. չորանալ, ցամ-
քիլ. ցամաք—իլ.
Հեղձուցանել 8. խեղդեցնել,
հեղձ—ուց—ան—ել.
Բարութ. լաւ.
Ածիլ 4. զօրանալ, մեծանալ,
շատանալ. ած—իլ.

ԻԳ. Ունայնութիւն.

Ունայնութիւն 2. դատարկ կամ
անցաւոր բան.
ունայն—ութիւն.
Սահիլ 4. գլորուիլ, անցնել.
սահ—իլ.
Առուակ 5. փոքր առու.
առու—ակ.
Քաղցրակարկաջ. կրկնան, ա-
նուշ ձայն ունեցող.
քաղցր—ա—կարկաջ.
Մոխակ 5. բիւլբիւլ.
Աւաջ 5. երգ, եղանակ.
հառաջ 5. հառաչանք, ախ-
բաշելը.
Փոթիլ 4. ծաղկի բացուիլը,
փրփնջոտել. փոթ—իլ.
Այգուն. առաւօտեան.
այգ—ուն.
Վաղ քաջ. շատ կանուխ.
Պաղպաջ 7. փայլ, պայծա-
ռութիւն.
Թօշնիլ 4. թոռմել.
թօշն—իլ.
Աւարտ 6. վերջ.
Աղարտ 6. ապականութիւն.
Իղծ 6. փափագ, ցանկու-
թիւն.
Տարապարտ. զուր, դատարկ,
տար—ա—պարտ.
Սեւիլ 3. սեւանալ, մրոտուիլ.
սեւ—ել.
Քարտ 6. թուղթ, ճակատա-
գիր.

ԻԴ. Բարկութիւն.

Եռացուցանել 8. եռացնել, գրգռել. եռ—աց—ուց—ան—ել.	այր—եց—ուած. Կսկծեցուցանել 8. կսկծացնել, ցաւեցնել. կսկծ—եց—ուց—ան—ել.
Այլագունել 3. գոյնը փոխել. այլ—ա—գուն—ել.	Խորհուրդ 7. միտք. խորհ—ուրդ.
Շրջել 3. դարձնել, փոխել, շուռ տալ. շրջ—ել.	Ախտ 6. ցաւ, հիւանդութիւն. խորհ—ուրդ.
Մորոսախօսութիւն 2. յիմար բան խօսել. մորոս—ա—խօս—ութիւն—իւն.	Յափշտակել 3. խլել, առնել. յափշտակ—ել.
Դեղ 7. թոյն, աղու. Մահաբեր, մեղցնող. մահ—ա—բեր, հար—ուած.	Գազանացուցանել 8. գազանացնել, գազան դարձնել. գազան—աց—ուց—ա—նել.
Հարուած 7. կծած. հար—ուած.	Պատկանեցուցանել 8. ամա- չեցնել. պատկան—եց—ուց—ան—ել.
Կարիճ 5. թունաւոր զեռուն, կարիճ. հատ—ուած.	Զեղջ 6. զղջումն, փոշմանութիւն. Սպաշաւ 5. զղջումն, ապաշ- խարութիւն, փոշմանութիւն.
Հատումն 1. կտրելը, կտրածը, հատ—ումն.	
Այրեցուած 7. այրածը, վա- ռածը, դաղածը.	

ԻԵ. Դանիէլ մարգարէ.

Մարգարէ 6. գուշակող. Ընթրիք 4. իրիկնահաց. Սպաս 6. սարք, թախում. Բռնել 7. ծեփած, սուադած. բռ—նել.	փել. հատ—ան—իլ. Խոռովել 3. վրդովել, անհան- գիստ անել. խոռով—ել.
Որմ 7. պատ. Տաճար 5. տաճար, աղօթա- տուն, դահլիճ, սրահ. Թաթ 6. ձեռք, ձեռքի թաթ. Հատանիլ 9. փոխուիլ, թա-	Յօղ 6. կապ, անդամների կապը, թել. Մէջ 7. մէջք. Լուծանել 8. քանդել, թու- լանալ. լուծ—ան—ել.
	Բարախել 3. իրար դիպչել, դողալ. բարախ—ել.

Մոզ 8. քուրմ, կախարդ. Քաղղեայ 6. կախարդ, ֆալսի, գուշակող. քաղղ—եայ. Գէտ 5. գիտուն, իմաստուն. Ծիրանի 4. թագաւորի վե- րարկու. Մանեակ 5. վզի զարդ, վզնոց. Պարանոց 5. վիզ. պարան—ոց. Ընծեռնուլ 7. կարդալ. ըն- ծեռ—ն—ուլ.	Շրջիլ 4. շուռ գալ, դառնալ. շրջ—իլ. Տիկին. թագուհի. տի—կին. Եղծանիլ 8. փշանալ. խարա- լիւնել. եղծ—ան—իլ. Իղծք 6. գուշակութիւն ա- նօղ, երազահան. Զարհուրիլ 4. վախենալ. զարհուր—իլ. Բարձրեալն 7. Աստուած. բարձր—եալ.
--	--

ԻԶ. Գարուն.

Հիւսիս 7. ցուրտ քամի, ձմեռ. Յամել 3. ուշանալ, յետա- նալ. յամ—ել. Դալար 7. կանաչ, փափուկ. թարմ. Տաղաւար 5. խրճիթ, հիւղ, տնակ. Ոստնուլ 7. թռչել, ցատքել. ոստ—ն—ուլ. Ծիծառն 1. ծիծեռնակ. Գուշակ 5. գուշակող. Արգելական 5. բանտարկ- ուած, փակուած. արգել—ա—կան. Հօտ 6. երամ, խումբ ոչխար- ների. Մակաղել 3. ժողովել, արա- ծեցնել. մակաղ—ել. Հեշտ, բաղդը, հաճոյական. Անծաւ 5. քարայր, մաղարայ. Արծազանք 5. ձայնի դէմ ձայն, արձագանք.	Արտավար 5. արտ վարող, մշակ. արտ—ա—վար. Խոփ 6. արօրի երկաթէ մա- սը, որ պատառում է գե- տինը, խոփ. Սրտատրոփ. երկչոտ, վախ- կոտ. սրտ—ա—տրոփ. Կորդացեալ 7. կոշտացած, ամրացած, կորդ—աց—եալ. Բունծ 6. հող, ամրացած հո- ղի կոշտը, քուրճ. Հարթել 3. հաւասարիլ. հարթ—ել. Հունծ 7. բաղ, հունծ. Հնչել 3. ձայնահանել. հնչ—ել. Մալրի 4. մէրի, անտառ. մալր—ի. Հովանախիտ. ստուեր ունե- ցող, խիտ հովանի ունեցող. հովան—ա—խիտ. Խոխոջումն 1. ջրի խշխշալը, խոխոջ—ումն.
---	--

Ականակիտ. պարզ, մաքուր. Ազգ 5. ցեղ, դաս.
ական—ա—կիտ. Հաւք 7. Թռչուններ. հաւ-
Թուփ 7. Թուփ, մանր ծա- նունանք.
ռեր. Ճծուել 3. երգել.
Սաղարթ 8. տերև.

ԻԷ. Երկիր և փոքունց.

Պիծակ 5. ձիու ճանճ, պի- Նեխիլ 4. հոտել, փթել.
ծեկ. նեխ—իլ.
Գոռեխ 7. իշամեղու, վայրի Որդն 1. ճիճու, որդունք.
մեղու. Որովայն 6. փոր.
Մժեխ 5. մոծակ. Խոցոտել 3. վիրաւորել.
Շանաճանձ 6. տիգ, գեանա. խոց—ոտ—ել.
շան—ա—ճանձ. Աղիք 4. աղիքները.
Բրէտ 5. պիծակ, իշամեղու. հոսանք 5. ջրի վաղելը, վա-
Ցաւակցել 3. ցաւել, օդնել. զօղ ջուր.
ցաւ—ա—կց—ել. հեղձանիլ 9. խեղդուիլ.
հեղձ—ան—իլ.

ԻԸ. Ամառն.

Պարուրիլ 4. շրջապատուիլ, էրէրալ. տատան—իլ.
փաթաթուիլ. պարուր—իլ. Մեղմ. հանդարտ, անուշ,
Միք 7. անուշ քամի. խաղաղ.
Տերեւակոյտ. տերեւներով լը- Զեփիտ 6. արեւմտեան քա-
ցուած. տերև—ա—կոյտ. մի, անուշ քամի.
Բազմոց 5. նստելու տեղ, դի- Ծածանիլ 4. փայլելով երե-
ւան, բազմ—ոց. րալ. ծփծփալ. ծածան—իլ.
Սաղարթագեղ. տերեւներով, Դաշտավայր 6. դաշտ տեղեր.
գեղեցիկացած. դաշտ—ա—վայր.
սաղարթ—ա—գեղ. համասփիւռ. ամէն տեղ փը-
Ցատանիլ 4. տարուբերուիլ, ռուած. համ—ա—սփիւռ.

ԻԹ. Բուռ և Արծիւ.

Բուռ 7. բուռու, բոռ բու. Յաճախել 3. աւելանալ, շա-
Հրեշտակ 5. դեսպան. տանալ. յաճախ—ել.
Տիւ 7. ցերեկ. Այալանումն 1. խայտառակու-
Բաջամարտիկ. քաջ կռուող. թիւն, ծաղր.
քաջ—ա—մարտիկ. ալպան—ումն.
Պատշաճիլ 4. յարմարուիլ. Լուծանիլ 9. քանդուիլ.
պատշաճ—իլ. լուծ—ան—իլ.
Թախանձանք 5. աղաչանք, Այլասեռ 6. օտար, օտար ցեղ.
խնդիր. Թախանձ—անք. ալլ—ա—սեռ.

Լ. Ուխտ Յեփթայեայ.

Ուխտ 6. պայման, խոստումն. րելը.
Ուխտել 3. ուխտ անել, խո- Միամօր. մէկուճար. միհա-
ստանալ, խօսք տալ. տիկ. մի—ա—մօր.
ուխտ—ել. ուխտել ուխտս. Ուստր 3. արու զաւակ, մանչ.
խօսք կապել, ուխտ կապել. հանդերձ 5. հալաւ, հագուստ.
Սատուցանել յողջակէզ. մատաղ Ընկձել 3. կտորել, յաղթել,
անել. խոնարհեցնել. ընկձ—ել.
Վանիլ 4. քշուիլ, հալածուիլ. Խոցընդանկ 1. արգելք.
վան—իլ. խոց—ընդ—ակն.
Թմբուկ 5. դաւուլ, դափ, Թողացուցանել 8. թող տալ,
թմբուկ. թմբ—ուկ. թողնել.
Պար 8. պար խաղալը, պա- Թող—ացուց—ան—ել.

ԼԱ. Ի մահ սոխակին.

Յօղազին. առատ ցօղով, շա- Շիջանիլ 9. հանգչիլ, մարիլ.
ղոտ, մեծ ցօղով. շիջ—ան—իլ.
ցօղ—ա—զին. Ապաշաւ. փոշմանուլթիւն,
Շողշողուն. փալփուլուն, փայլող, զղջումն.
շող—շող—ուն. Զայլ 6. սուգ, կոծ.
Սոխակ 5. բիւլբիւլ.

Ջալեամն 1. լալական, սգա- Լուսալիր. լուսով լցուած.
ւոր. լուս—ա—լիր.
Նստմ. տխուր.

ԼԲ. Իմաստուն կուսանք.

Լապտեր 5. ճրագ, ֆանառ. Բարբառ 7. ձայն, խօսք.
Ձէթ 7. ձէթ, ճրագի իւղը. Կազմել 3. սարքել. պատրաս-
նիրհել 3. թմրել. կնքուար- տել. կազմ—ել.
տել, բնել. նիրհ—ել.

ԼԳ. Եղանակք.

Եղանակ 5. տարուայ չորս ե- ունեցող. նախ—ա—մեծար.
ղանակներ՝ գարուն, ամառ, նախամեծար առնել. առա-
աշուն, ձմեռ. ջին պատիւը տալ.
Նաժիշտ 5. աղախին, քօծ. Արհամարհ. անարգուած, ան-
Արփի 4. արեգակ, արե. նշան.
Իշխեցող 5. հրամայող, իշ- Նորափետուր. նոր փետուրի
խան. իշխ—եց—ող. մէջ, նորոգուած.
Ճեմ 6. գնացք, քէլուածք. նոր—ա—փետուր.
Երփն 1. գոյն, ռանգ. երփն- Հասկ 5. հատիկ ունեցող
երփն. գոյնզգոյն. բոյսերի գլուխը.
Շող 7. լոյս, փայլումն. Ոսկեծու. ոսկու նման.
Բոցակէզ. վառուած հրեղէն. ոսկի—ա—ծե.
բոց—ա—կէզ. Ներկանել 8. ներկել.
Ողկոյզ 5. խաղողի ճուտ, ներկ—ան—ել.
փունջ. Վայր 5. տեղ, գետին.
Սիգաձեմ. հպարտ քայլերով. Նախանձընդդէմ. հակառակի-
հպարտաբայլ. լով. նախանձ—ընդդէմ.
սիգ—ա—ձեմ. Անդուտ. այն կողմից.
Բազմիկ 4. նստիլ, բազմական անդ—ուտ.
լինել. բազմ—իլ. Պանծալ 2. պարծենալ.
Դէզ 5. գիլած բան, կոյտ, պանծ—ալ.
գէզ. Լուսատու 5. լոյս տուող.
Նախամեծար. առաջին պատիւ լուս—ա—տու.

Ձիծնի 4. զէյթունի ծառ. Դաշն 1. հանդարտ, մեղմիկ.
ծիծ—նի. Արմտիք 4. հացաբոյսեր.
Ջուարթարար. զուարթացնող, արմտ—ի—ք.
ուրախացնող. Կուծք 7. ծառապտուղ.
զուարթ—արար. Այգեբեր. այգու բերածը.
Ործ 7. խաղողի թուփ, խաղող. այգի—ա—բեր.

ԼԴ. Բանք նախնի իմաստասիրաց.

Բան 6. խօսք. Գործել 3. մշակել, շինել,
Նախնի 4. հին. նախ—ն—ի. ծաղկեցնել. գործ—ել.
Իմաստասէր 5. փիլիսոփայ Յաճախել 3. սովորել, սովո-
իմաստուն մարդ. րուլթին անել.
իմաստ—ա—սէր. յաճախ—ել.
Ինչ 6. հարստութիւն, գոյք, Խորհիլ 4. մտածել. խորհ—իլ.
կայք. Հանդերձել 3. պատրաստել.
Ստանալ 5. ունենալ, վաս- հանդերձ—ել.
տակել, դատել. Ունայն 6. դատարկ բան.
ստ—ան—ալ. Շիծ 6. կաթիլ. կաթ.
Անդգամ 5. լիրբ. չար. Իմաստ 6. իմաստութիւն,
ան—զգամ. խելք. գիտութիւն, հաս-
Անդաստան 5. արտեր, ցանք, կացողութիւն. իմ—աստ.
մշակութիւն. Շոգմոգ 5. շողորթութ, կեղծա-
անդ—աստ—ան, ւոր. շոգ—մոգ.
Հաս 6. տուրք, հարկ.

ԼԵ. Խաչելութիւն Տեառն.

Խաչելութիւն 2. խաչի վերայ հայհոյել 3. յիշոց տալ, վա-
եղնել. խաչ—ել—ութիւն. տաբանել, քրֆել.
Լեղի 4. դառն նիւթ, լեղի. հայհոյ—ել.
Ճաշակել 3. համը տեսնել. Վա՛հ. պա՛հ.
ճաշակ—ել. Բակել 3. քանդել. բակ—ել.
Վիճակ 5. վիճակ, բուէ. Տաճար 5. աղօթատուն, ժամ.
Վնաս 8. յանցանք, մեղք. Ձաղել 3. ծաղր անել, ծանր
Աւազակ 5. աւազակ. խօսք ասել. ծաղ—ել.

Դպիր 5. Դպիր, զիտուն.
Նախատել 3. անպատուել.
Նախատ—ել.
Խաւար 5. մուծ.
Սպունգ 5. սպունգ, սունկեար.
Եղէգն 1. զամիշ.
Յելու 1. պատառուիլ, երկու
կտոր լինել. ցել—ուլ.
Վէմ 5. մեծ քար, ժայռ.
Հարիւրապետ 5. պահապան-
ների գլխաւոր.
հարիւր—ա—պետ.
Շարժումն 1. շարժ, ժաժք.
շարժ—ումն.

ԼԳ. Ի խաչելութիւն Տեառն.

Արքուցանել 8. խմեցնել.
արք—ուց—ան—ել.
Միջօրէ 6. կէսօր. միջ—օր—է.
Նսնմանալ 5. մթնել, խաւա-
րել. նսնմ—ան—ալ.
Անարգանք 5. անպատուու-
թիւն, անարգ—անք.
Բարձրագոյ. բարձր կանչելով.
բարձր—ա—գոյ.
Աւանդել 3. պահ տալ, տալ,
յանձնել. աւանդ—ել.
Օրէն 5. սովորութիւն.
Կննարար 5. Աստուած, կեանք
ստեղծող. կնն—արար.
Հիմն 1. հիմք.
Անդունդ 7. գետնի խորքերը,
անդունդ.
Սասանիլ 4. վախնալ, զող
ելնել. սասան—իլ.
Սարսիլ 4. վախնալ, սարսա-
փիլ. սարս—իլ.
Ահագին. մեծ աչ ազդող.
ահ—ա—գին.

ԼԵ. Մատնութիւն Տեառն.

Փորձութիւն 2. փորձանք.
փորձ—անք.
Քարընկէց. քարի գնալու չափ
տեղ. քար—ընկէց.
Ծունք. ծնկի վերայ ընկնելը,
ծունք.
Բաժակ 5. թաս, գինի, չար-
չարանք.
Տագնապ 5. նեղութիւն.
Ստաղիւրութիւն 2. ուշադրու-
թիւն.
մտ—ա—դիւր—ում—իւն.
Հոսիլ 3. վազել, հոս—իլ.
Քիրտն 1. բրտիւք.
Կայլակ 5. ջրի կաթիլ.
կայլ—ակ.
Ոլոռն 1. սխեռ, ոլոռն ոլոռն.
սխեռի նման, հատ հատ.
Հեղուլ 1. թափել, թափու-
իլ. հեղ—ուլ.
Տրտմութիւն 2. տխրութիւն,
տրտմ—ում—իւն.

Ամբոխ 7. խառն ժողովուրդ. Աջու. աջ կողմի, աջ. աջ—ու.
Առաջնորդել 3. առաջնորդ. Բժշկել 3. առողջացնել, լա-
լինել, ճանապարհ ցոյց
տալ. առաջն—որդ—ել.
Մերձենալ 5. մօտենալ, մօտ
գնալ. մերձ—են—ալ.
Քանդի. որովհետեւ.
Աջու. աջ կողմի, աջ. աջ—ու.
Բժշկել 3. առողջացնել, լա-
լինել. Բիր 5. փայտ, գաւազան.
Ժամ 8. ժամանակ, միջոց.
Մուծանել 8. մտցնել, ներս
տանել. մուծ—ան—ել.

ԼԶ. Անարգանք Տեառն.

Ո՛վ. զարմանք, զարմանալի՜ Սրովբէ 6. վեցթեանի հրեշ-
բան. տակ.
Կամաւ. կամքով, յօժարու- Թեւասրողել 3. թեւով երեսը
թեւամբ. կամ—աւ. ծածկել, չհամարձակել
Ապարանք 6. մեծ տուն, պա- մէկի երեսը նայելու.
լատ. թեւ—ա—սրող—ել.
Ապտակել 3. ապտակ խփել. Պիրձ 7. վատ, կեղտոտ.
ապտակ—ել.
Կոյր 5. բօռ.

ԼԸ. Ծառայն չար.

Համար 5. հաշիւ, թիւ, հե- Հատուցանել 8. վճարել, տալ.
սապ. հատ—ուց—ան—ել.
Պարտապան 5. պարտք ունե- Երկայնամիտ. համբերող, նե-
ցող. պարտ—ա—պան. րող. երկայն—ա—միտ.
Բիւր Է. տասն հազար. Փոխ 7. տալիք, պարտք.
Քանքար 7. դրամի քանակու- Ծառայակից 5. ընկեր.
թիւն է. ծառայ—ա—կից.
Դահիճ 5. պատիժ կատարող.

Խ. Ձմեռն.

Սիւզ 7. բամի, անդշ հով. դողդղալ. գոփ—ալ.
Յրտազին. շատ ցուրտ, մեծ Բնութիւն 2. աշխարհը, բնու-
ցուրտ. ցրտ—ա—զին. թիւնը. բն—ում—իւն.
Զոփալ 2. դող ելնել, մրսել, Ասրաքատակ. բրդի նման, բրդի

պէս. ասր—ա—քատակ.
 Հեշտին. դիւրին, քաղցր, դու-
 րական. հեշտ—ին.
 Կարկաջ 6. կրկնոց, ձայն.
 Մարմանդ 5. խոտաւէտ տեղ,
 չայիր.
 Քաղցրաւաջ, քաղցրաձայն.
 քաղցր եղանակով.
 քաղցր—աւաջ.
 Ոստախիտ. ճիւղերով լցուած,
 խիտ ոստերով.
 ոստ—ա—խիտ.
 Դադար 5. տեղ, օթեան, բուն.
 Ոսկեծղի. ոսկի թեւով, կամ

մատներով, ոսկեթեւ, խո-
 տի դեղնած մասը.
 ոսկի—ա—ծղի.
 Լիութիւն 2. առատութիւն.
 լի—ութ—իւն.
 Անդ 7. տափեր, արտեր.
 Պարիկ 5. ոգի, հրեշտակ,
 փէրի.
 Երգահան 5, երգող, երգ հա-
 նող. երգ—ա—հան.
 Պահ 8. ժամանակ, վայրկեան.
 Լռիկ. լուռ, խաղաղ, հանգիստ.
 լռ—իկ.
 Նուագ 5. եղանակ, երգ, սազ.

ԽԱ. Աղօթք.

Արհաւիրք 5. ահ, երկիւղ.
 Սոսկալ 2. վախենալ.
 սոսկ—ալ.
 Սարսափիլ 4. սրսփալ, ահի
 մէջ լինել, դողալ.
 սարսափ—իլ.
 Գլխակորիւ 4. ամաչել, գլուխը
 կախ քցել.
 գլխ—ա—կոր—իլ.
 Բարբառիլ 4. խօսել.
 բարբառ—իլ.
 Պատկառանք 5. ամօթ, երեսի
 ջուր. պատկառ—անք.
 Յորդահոս, առատ, շատ վա-
 ղող. յորդ—ա—հոս.
 Այլուր. ուրիշ տեղ, ուրիշ
 կողմ. այլ—ուր.
 Լսելիք 4. ահանջ, լսողու-
 թիւն. լս—ել—ի—ք.

Տեսանելիք 4. աչք.
 տես—ան—ել—ի—ք.
 Յաճեցուցանել 8. ման ածել,
 շրջեցնել.
 յաճ—եց—ուց—ա—նել.
 Ժտել 3. շատ խնդրել, աղա-
 չել. ժտ—ել.
 Աննննգ. հալալ, արդար.
 ան—նննգ.
 Յօդումն 1. կապկապելը, շա-
 րադրելը. յօդ—ումն.
 Աղօթական 5. աղօթք անող,
 աղօթող. աղօթ—ական.
 Անշշունջ. անձայն.
 ան—շշունջ.
 Յատակաբար. ինչպէս յատակ,
 յատակի նման.
 յատակ—ա—բար.
 Դադարեցուցանել 8. կանգնեց-

նել, դադարեցնել.
 դադար—եց—ուց—ան—ել.
 Կէտ 6. մեծ ձուկ, կէտ.
 Բորոտ 5. քոսոտ, բորոտ.
 բոր—ոտ.
 Մեծացուցանել 8. հարստացնել.
 մեծ—աց—ուց—ան—ել.
 Զօրացուցանել 8. ուժովցնել.
 զօրացնել.
 զօր—աց—ուց—ան—ել.
 Ծփանք 5. ալեկոծութիւն.

ծփ—անք.
 Զերծուցանել 8. ազատել.
 զերծ—ուց—ան—ել.
 Յորձանք 5. ալիք. յորձ—անք.
 Ապրեցուցանել 8. ազատել,
 ապրեցնել.
 ապր—եց—ուց—ան—ել.
 Տարածամ. անժամանակ, շուտ.
 տար—ա—ժամ.
 Արգելուլ 1. խանգարել. չթող-
 նել. արգել—ուլ.

ԽԲ. Ոչխարն կորուսեալ.

Ուռի 4. ուռի ծառ, ուռենի.
 ուռ—ի.
 Ոստ 7. ճիւղք, ոստ.
 Խիտ. իրար մօտ.
 խիտառխիտ—մօտ մօտ.
 Ականակիտ. պարզ, մաքուր.
 Ստորոտ 7. ոտք, փէշ, սարի
 ստորին մասը. ստոր—ոտ.
 Նուրբ. բարակ, աղնիւ.

Միտ 6. եղէգ, սրինգ.
 ծղ—ոտ.
 Սեպ 7. թիւ տեղ, ժայռի
 գլուխ.
 Ի վայր. դէպի ներքեւ.
 Ակնարկել 3. աչք ձգել, նա-
 յել. ակն—արկ—ել.
 Ստէպ շուտ շուտ.

ԽԳ. Մահ Գողիաթու.

Այլազգի 4. օտարազգ, թշնա-
 մի. այլ—ազգ—ի.
 Բանակ 5. մեծ ջուրք, ջուրք.
 Հովիտ 5. ձոր, ձորադաշտ.
 Ճակատիլ 4. կռուել, պատե-
 րազմել. ձակատ—իլ.
 Ճակատ 7. կռիւ, պատերազմ.
 Թիզ 5. այն գիծը, որ անց-
 նում է ճկութի ծայրից
 մինչև բլթի ծայրը ափի

միջով, թիզ.
 Մաղաարտ 5. հին զինւորա-
 կան գտակը.
 Զրահ 6. կուրծքի և թիկուն-
 քի ծածկոցներ, զրահ.
 Վերտ. գործած, հիւսուած,
 վանդակաձև.
 Ոննապան 5. ոտքերը պահ-
 պանելու ծածկոց, պաճիճ.
 առն—ա—պան.

Բարձ 6. ոտքերի ներքևի մա-
սը ծնկից ցած. բարձ.
Վահան 5. վահան, դալխան.
Թիկն 1. մէջք, կոնակ.
Բուն 7. կոթ, (փայտ).
Գեղարդն 1. նիղակ, մզրախ.
Ստորի 4. կտաւագործի այն
գործիքը, որի վերայ կտաւը
փաթաթուում է, սալմին.
Ոստայնակ 5. կտաւ գործող.
ջուհակ. ոստայն—անկ.
Զինակիր 5. զէնքերը բռնող.
զին—ա—կիր.
Ո՞չ ապաքէն. չէ՞ որ.
Արդու 5. կօտ, չանախ, ալիւ-
րի չափ.
Փոխինի 7. բովրած ցորենը
աղացած, փոխինդ.
Նկանակ 5. հաց, բօբօն.
նկան—ակ.
Պնդել 3. գնալ, շտապել.
պնդ—ել.
Մաճառակ 5. պանիր, պանրի
գլուխ. մաճառ—ակ. մաճա-
ռակ կաթին. նոր շինած
պանրի գլուխ.
Հազարապետ 5. մեծ վազիր,
մեծ խորհրդական.
հազար—ա—պետ.
Կանխել 3. գնալ, շտապել.
կանխ—ել.
Տուարածական 5. հօտաղ խաշ-
նարած. տուար—ած—ական.
Տափարակ 5. դաշտ.
տափ—արակ.
Կարասի 4. ապրանք, երեղէն.
Վանապան 5. պահապան վը-
րաններին հսկող.
վան—ա—պան.
Նախատինք 5. անպատուու-
թիւն, ամօթ. նախատ—ինք.
Հու. լսելի. լու եղեն. լսուե-
ցան.
Մարտնչել 6. կռուիլ.
մարտ—նչ—իլ.
Խաշն 1. տաւար, անասուն-
ների հօտ.
Կորդել 3. պոկել, խլել.
կորդ—ել.
Փող 6. բուկ, բողազ, տես
փող 7.
Վարապանակ 5. վերարկու,
զինւորական զգեստ.
վար—ա—պան—ակ.
Ազուցանել 8. հագցնել.
ազ—ուց—ան—ել.
Մուսեր 5. թուր.
Գծել 3. ընկնել, սկրտել.
զծ—ել.
Հմուտ 5. վարժուած, փոր-
ձուած.
Յուպ 7. ձեռքի փայտ, գա-
ւազան.
Ողորկ 5. սրուած, կոկ.
Հեղեղատ 5. հեղեղի ճանա-
պարհ. հեղեղ—ատ.
Մաղախ 5. տոպրակ, պարկ,
չանթա.
Պարս 6. քարով կռուելու
գործիք, պարսատիկ.
Վահանակիր 5. վահան բռնող.
վահան—ա—կիր.

Խարտեաշ 5. շէկ, շիկահեր. դի—ակն.
Վատթար 5. աւելի վատ. Պարսաքարել 3. պարսի բա-
վատ—թար. րով խրփել.
Ասպար 5. վահան, դալխան. պարս—ա—քար—ել.
Գէշ 5. լէշ, մարմին, գիակ. Պատեան 6. թրի բունը.
Դիակն 1. մեռած մարմին. պատ—եան.

ԽԴ. Դաւիթ.

Կրտսեր 7. տարիքով պստիկ, Բնար 5. քնար, նուագարան
փոքր. Դիք. կուռքեր, աստուածներ.
Սոլլ 6. սուլել, շուաքնել. Նզովել 3. անիծել, յիշոց
Սրինգ 5. սրինգ, դաւալ. տալ. նզով—ել.

ԽԵ. Քէն Սաւուղայ.

Քէն 8. ոխ, ջիգր. Տարապարտուց. զուր, ի զուր.
Հաճիլ 4. հաւանիլ, սիրել. տար—ա—պարտ—ուց.
հաճ—իլ. Յերեկն ե յեռանդն. միշտ, ե-
Թաքուստ 6. թաքչելու տեղ. րէկ ե միւս օրը.
Թաք—ուստ. Այս 7. դե, չար ոգի.
Սեղանչել. փնաս տալ. Որմն 1. պատ.
մեղ—անչ—ել. Զերծանիլ 9. ազատուիլ.
զերծ—ա—նիլ.

ԽԶ. Առ սոխակն.

Խոնջ 6. յողնածուծիւն, դարդ.
դադրածուծիւն. Յաւերժանալ 5. շարունակել,
Թախիծ 6. ցաւ, սրտնեղու- միշտ մնալ.
թիւն. յաւերժ—ան—ալ.
Ծուփ 7. հոգս, մտածմունք. Նիրհ. բուն.
Հոգ 7. հոգս, զբաղմունք, Դալլալիկ. ձայնի կլկլոցը.

ԽԷ. Ոխապահն.

Ոխապահ 5. ոխ պահող, ջիգր
պահող. ոխ—ա—պահ.
Պատուհաս 6. պատիժ, փոր-
ձանք, վնաս.
Նախանձորդ 5. հակառակորդ.
նախանձ—որդ.
Ըղձանալ 6. փափագիլ, ցան-
կալ. ըղձ—ան—ալ.
Հէնք 6. աւաղակութիւն, յար-
ձակմունք.
Սքողիլ 4. քողով ծածկուիլ, թաք
կենալ. ս—քող—իլ.
Տեսչութիւն 2. տեսնել, նայել.
տես—չ—ութ—իւն.
Դիպիլ 4. պատահել, հան-
դիպիլ. դիպ—իլ.
Հրապարակ 5. մէյդան, հրա-
պարակ.
Զարայուշ. չար բանն յիշող,
չար մտքի տէր.
չար—ա—յուշ.
Հանապազ. միշտ,

ԽԸ. Աշուն.

Ճոխ. հարուստ, առատ. ամաղծ—եղջիւր.
Միրգ 5. պտուղ, ծառապտուղ. Գեղադուարծ. ուրախ, զուար-
Բիւրաբեղուն. պտղաւէտ, բիւ- ճալի. գեղ—ա—զուարծ.
րաւոր պտուղներ ունեցող. Կապարծ 6. սլաքի կամ նետի
բիւր—ա—բեղ—ուն. աման.
Շիկագոյն. շէկ գոյն ունեցող. Ոսկեծոյր. ոսկու գոյն ունե-
շիկ—ա—գոյն. ցող, ոսկեգոյն.
Քաջողկուզակ. լաւ ճուտ ու- ոսկի—ա—ծոյր.
նեցող. քաջ—ողկուզ—ակ. Կարմրորակ. կարմիր.
Ամաղծեղջիւր. այծի եղջիւր, կարմր—որակ.
առատութեան եղջիւր.

ԽԹ. Մահ Սաւուղայ.

Նիզակ 5. երկար տէգ, մըրաղ. Ապարանջան 5. թւի զարդ,
Ախոյեան 6. հակառակորդ, բիլազուկ.
մրցող. Բազուկ 5. թւ, ձեռք.
Հեծեալ 7. ձիաւոր, հեծ—եալ. Բուռն 1. բուռ, ձեռք, ափ.
Գումարիլ 4. հաւաքուիլ. Կոծիլ 4. սուգ անել. կոծ—իլ.
գումար—իլ. Պահել 3. պաս պահել.

պահ—ել. Օծեալ. օծած, սուրբ. օծ—եալ.
Ընդերեկս. իրիկուայ դէմ. Մանկտի 4. սպասաւոր, ծա-
ընդ—երեկս. ույ. մանկ—տ—ի.
Պանդուխտ 5. օտարական, դա- Պատահել 3. նշան բռնել.
րիբ. զէնքով խփել.
Ապականել 3. փչացնել, ան- պատահ—ել.
պատուել. ապական—ել.

Ծ. Տրդատ արքայ Հայոց.

Արքայ 6. թագաւոր. Հնազանդիլ 4. հպատակ դառ-
Զօրաժողով լինել. զօրք հաւա- նալ, հպատակել.
բել, պատերազմի պատ- հնազանդ—իլ.
րաստուել. զօր—ա—ժողով. Ծառայութիւն 2. հպատակու-
Իշխան 5. իշխող, հրամայող, թիւն, ստրկութիւն.
տէր. իշխ—ան. ծառայ—ութ—իւն.
Գունդ 5. զինուորների խումբ. Նուաձիլ 4. ձեռքի տակ ընկ-
գունդք զօրաց, զօրք. նել, հնազանդութիւն ցոյց
Մարտ 6. կռիւ. մարտ պա- տալ. նուաձ—իլ.
տերազմի. պատերազմ. Կոտորած 7. ջարդ, սպանու-
Պատգամ 5. լուր (խապար), թիւն. կոտոր—ած.
հրաման, պատուէր. Շինութիւն 2. խաղաղութիւն,
Յղել 3. ուղարկել. յղ—ել շէնանալ. շին—ութ—իւն.
Բնաւ. բոլորովին, բոլոր հիա- Օրինօք կազմութեամբ. կարգ
սին, բուն 5. սկիզբն. ու սարքով. օրէնք 5. կարգ.
բն—աւ. կազմութիւն 2. սարք.
Խառնամբոխ. բոլորը զօրքով, կազմ—ութ—իւն.
խառն բազմութեամբ. Գունդ առ գունդ. գնդի դէմ
խառն—ամբոխ. գունդ.
Ապառել 3. պարպել, ջնջել, Ոսկր 3. ոսկր.
ոչնչացնել. սպառ—ել. Մրտաժափ լինել. վախենալ.
Վտանգ 6. երկիւղ, փորձանք, սրտ—ա—ժափ.
նեղութիւն. Հրովարտակ 5. թագաւորա-
Ցաղթահարել. 3. յաղթել. կան գիր, հրաման.
յաղթ—ա—հար—ել. Դեսպան 5. պատգամաւոր,

Թղթատար.
 Հրովարտակս և ղեսպանս առ-
 նել. հրամաններ և մարդիկ
 ուղարկել.
 Վաղվաղակի. շուտով, շտա-
 պով.
 Բուն. գլխաւոր, իսկական.
 սկզբնական, բնական.
 Յանդիման լինել. ներկայանալ.
 Նեղագոյն 6. աւելի նեղ, շատ
 նեղ. նեղ—ա—գոյն.
 Առումէջք 5. առուններ, ջը-
 րանցքներ.
 առու—ա—մէջք—ք.
 Այգեստանի 4. այգիների տե-
 ղը, այգիներ.
 այգի—ա—ստ—ան—ի.
Փողոցամէջք 5. փողոցներ,
անցքեր փողոցներում.
 փող—ոց—ա—մէջք—ք.
 Համբարոց 5. ամբարների տե-
 ղը. համբար—ոց.
 Աղիսել 3. փակել, ախել.
 աղիս—ել.
 Հասարակ զիշեր. կէս գիշեր,
 մէջգիշեր.
 Խար 6. կերակուր.
 Երիվար 5. ձի.
 Զուարթակ 5. գոմ, փարախ.
 զուար—ա—փակ.
 Քաղաքորմ 7. քաղաքային պա-
 րիսպ. քաղաք—որմ.
 Խոտահամբար 5. խոտի տեղ,
 խոտի ամբար, խոտանոց.
 խոտ—ա—համբար.
 Մծերել 3. հաւաքել, պաշար

պատրաստել. մծեր—ել.
 Հոսել 3. թափել. հոս—ել.
 Ընկնուլ. վար տալ, բքել,
 վար թափել.
 ընկ—ն—ուլ.
 Բարդս բարդս. բարդբարդ,
 խրճերով, բարդերով.
 Լիութիւն 2. լիացնել, բաւա-
 կանացնել. լի—ութ—իւն.
 Համբարապան 5. ամբարների
 պահապան.
 համբար—ա—պան.
 Պնդութիւն 2. ամբութիւն,
 ուժեղութիւն.
 պնդ—ութ—իւն.
 Այգ 8. առաւօտ.
 «Իբրև այգն զառաւօտն մեր-
 կացաւ» երբ որ առաւօտ
 եղաւ, երբոր լուսացաւ.
 Սպարապետ 5. ձիաւոր զոր-
 բերի գլուխը, զօրապետ.
 սպար—ա—պետ.
 Իրբդ 5. այդ գործը.
 իր—ք—դ.
 Վճարիլ 4. վերջանալ, գլուխ
 գալ. վճար—իլ.
 Տոհմ 6. ցեղ, սերունդ.
 Երեկորի 4. իրիկուայ, գիշե-
 րուայ.
 Ժամ խոուն. ժամանակ նշա-
 նակեցին.
 Զմիմեանս տեսանել. իրարու
 հանդիպել.
 Մտրակ 5. ծծելու գործը,
 մտրակ (զամէի).

Կուշտ 5. կող, կուշտ.
 Զերբակալ առնել. բռնել, կալա-
 նաւորել. ծեր—ք—ա—կալ.
 Սեծամեծ 5. շատ մեծ, մեծմեծ.
 մեծ—ա—մեծ.
 Պարզե 5. ընծայ, նուէր.
 Թագ կապել. թագ դնել.
 Շքեղացուցանել 8. զարդարել,
 փառաւորել.
 շք—եղ—աց—ուց—ան—ել.
 Մեծարել 3. պատուել, մեծ-
 րել. մեծ—ար—ել.
 Գումարել 3. հաւաքել.
 գում—ար—ել.
 Իւրական 5. իւր.
 իւր—ա—կան.
 Դառնալ 5. վերադառնալ, յետ
 դնալ. դառ—ն—ալ.
 Գրաւել 3. բաշել, տիրել.
 բռնել, գրաւ—ել.
 Կոտորել 3. սպանել, ջարդել.
 կոտոր—ել.
 Փախստական 5. փախչող.
 փախ—ստ—ական. փախըս-
 տական առնել. փախցնել.
 Հայրենիք 4. հայրենական,
 հայրական.
 հայր—են—ի—ք.
 Զօրանալ 5. ուժեղանալ, տի-
 րել, իշխել. զօր—ան—ալ.
 Մահման 5. երկիր, սահմանի
 հողեր.
 Խաղալ 2. գնալ, խաղ—ալ.
 Գաւառ 5. երկրի մասն, գա-
 ւառ.

Գիւղ 6. գիւղ.
 Մեհեան 5. կռատուն.
 Անահտական 5. Անահտին
 նուիրուած. Անահտ—ական.
 Զոհ 6. մատաղ.
 Բանակիլ 4. բանակ դնել,
 զօրքով նստել. բանակ—իլ.
 Ափս 1. ափ, ջրի ափը, եզր.
 Խորան 5. վրան, օթեան,
 տուն.
 Ընդ գինիս մտանել. գինի
 խմել, գինեխում սկսել.
 Պսակ 5. ծաղկէպսակ, հիւ-
 սած ծաղիկներ.
 Թաւ 8. դալար, խիտ.
 Բագին 5. զոհի սեղան, կռա-
 տուն.
 Պաշտօնատար լինել. սպասա-
 ւորել. պաշտօն—ա—տար.
 Ծառական 5. գրպից եկած,
 գրպիցի, օտար.
 օտար—ական.
 Անաշխարհիկ 5. լմափառա-
 կան, աննշան, անտուն ան-
 տէր. ան—աշխարհ—իկ.
 Յարիլ 4. մօտենալ, ընկերա-
 նալ, միանալ, յար—իլ.
 Պահել 3. հսկողութեան տակ
 դնել, պահել, բռնել.
 պահ—ել.
 Միամտութեամբ. միամիտ, հա-
 ւատարիմ կերպով.
 մի—ա—մտ—ութ—եամբ—ք.
 Գոհ. բաւական, շնորհակալ,
 առ.

Վայել է. արժան է, վայելուչ է.
Այլ. էլի, աւելի.
Ողորդ 7. քաղցր վարմունք,
Համոզական կերպ.
Նախարար 5. իշխան.
Ոմն. մէկը.
Փետայ 6. դատեր կամ բրոջ
ամուսինը.
Տեղեկութիւն 2. ծանօթութիւն, լուր.
տեղ—եկ—ուծ—իւն.
Մահապարտ 5. այն յանցաւորը, որի պատիժը մահն է.
մահ—ա—պարտ.

Կորուստ (2). կորչել, փնաս.
կոր—ու—ստ.
Գերութիւն 2. ստրկութիւն,
գերի դառնալ.
գեր—ուծ—իւն.
Խաղացուցանել 8. տանել,
քշել, արսորել.
խաղ—աց—ուց—ան—ել.
Դղեակ 5. միջնաբերդ.
Իջուցանել 8. իջեցնել.
իջ—ուց—ան—ել.
Վիրապ 5. փոս, հոր.
Ձմերոց 5. բնակութեան տեղ,
ձմերանոց. ձմեր—ոց.

**ԾԱ. Նահատակութիւն ս. Կուսին
Հռիփսիմեայ.**

Նահատակութիւն 2. հաւատի
համար սպանուել.
նահատակ—ուծ—իւն.
Խնդրել 3. փնտրել, որոնել.
ուզել խնդրել. խնդր—ել.
Կայսր 3. մեծ թագաւոր,
կայսր.
Պատկերագործ 5. պատկեր շինող, նկարիչ, պատկերահան.
պատկեր—ա—գործ.
Նմանահան 6. ճիշտ նկարող.
նման—ա—հան.
Արգելափակ 6. վանք.
Կոյս 6. աղջիկ, օրիորդ.
Սան 8. որդեգիր, աշակերտ.
Թագակալ 5. թագ կրող, թագաւորական.
թագ—ա—կալ.

գաւորական.
Թագ—ա—կալ.
Բռնութիւն 2. ղյոժ, զօռ.
բռն—ուծ—իւն.
Կայեանք 6. բնակարան, կեցարան. կայ—եան—ք.
Առաքինի 4. բարեպաշտ, արդար, բարեգործ.
Պարկեշտագետ 6. համեստութեամբ գեղեցկացած.
պարկեշտ—ա—գետ.
Սխրանալ 5. զարմանալ, զրմայլել, յափշտակուել.
սխր—ան—ալ.
Սքանչելատեսիկ 5. հիանալի գիրք ունեցող.
սքանչ—ել—ա—տես—իկ.

Նկարապաճոյծ 6. նկարուած, նկարով զարդարուած.
նկար—ա—պաճոյծ.
Յօրինել 3. կազմել, սարքել, պատրաստել. յօրին—ել.
Գեղապանծ. գեղեցիկ, փառաւոր. գեղ—ա—պանծ.
Հարսանիք 4. ամուսնութեան հանդէս և խնջոյք.
հարսան—իք.
Վայելչութիւն 2. գեղեցկութիւն, վայելուչ լինելը.
վայել—չ—ութիւն—իւն.
Ճեպով. շտապով. ձեպ—ով.
Ճեպել 3. շտապել, շտապեցնել. ձեպ—ել.
Փախստեայ լինել. փախչել.
Նիստ 6. տեղ, աթոռ, բնակութեան վայր.
Հնձանայարկ 5. հնձանների տունը. հնձան—ա—յարկ.
Ընչիւք. տես ինչ.
Թողակ 5. ապրուստի միջոց.
Արուեստ 6. արհեստ, ձեռագործ.
Ապակագործութիւն 2. ապակեղէն բանել.
ապակ—ա—գործ—ութիւն—իւն.
Ուլունք 1. հլուն, ապակեայ հատիկներ մէջը ծակ (զարդի առարկայ).
Պարեն 5. կերակուր, սնունդ.
Ռոճիկ 5. օրական ապրուստ, թոշակ.
Խոռվութիւն 2. յուզումն, շփութիւն. խոռվ—ութիւն—իւն.
Յուզախնդիր. որոնող, հետապնդող. յուզ—ա—խնդիր.
Ուրեք. մի օրեւէ տեղում.
Քննայոյզ. որոնելով, հետապնդելով. քնն—ա—յոյզ.
Խոյզ 6. որոնումն, քննութիւն.
Արքունուստ. արքունիքի կողմից. արքուն—ութիւն—ստ.
Ոսկիապատ. ոսկով պատած. ոսկի—ա—պատ.
Գահաւորակ 5. պատգարակ, ձեռքով տանելու կառք.
Շքադիր. շուք դնող, պատուաւոր ուղեկից.
Արքունիք 4. թագաւորի տունը, պալատ.
արք—ունի—ք.
Աւազանի 4. մեծամեծներ, իշխաններ. աւազ—անի.
Տիկնութիւն 2. թագուհի լինել. տի—կն—ութիւն—իւն.
Արտասուագոյ. լացով.
արտասու—ա—գոյ.
Ողորմ ողորմ. խեղճ խեղճ, լալագին.
Գոչիւն. գոռգոռոց, ճիչ.
գոչ—իւն.
Գոչիւն բառնալ. ձայն արձակել, գոռալ, լալ.
Մեծաձայն. բարձր ձայնով, բարձրաձայն.
մեծ—ա—ձայն.
Ճջել 3. կանչել, աղաղակել, ճչալ. ծջ—ել.
Քաւ լիցի. Աստուած չանէ,

Աստուած չտայ.
 Եթէ. որ.
 Պատրել 3. խաբել, պատր—ել.
 Խախտել 3. Թուլացնել, շար-
 ժել. խախտ—ել.
 Փափկութիւն 2. քնքշել կեանք,
 բարեկեցութիւն.
 փափկ—ութ—իւն.
 Տրապուրել 3. խաբել, գրաւել.
 ճրապուր—ել.
 Նեղել 3. նեղացնել, ճնշել.
 նեղ—ել.
 Տալածանք 5. ճնշումն, նեղու-
 թիւն. հալած—ա—նք.
 Վտանգել 3. վնաս տալ, նե-
 դացնել. վտանգ—ել.
 Տանջանք 5. չարչարանք, հա-
 րուածներ. տանջ—ան—ք.
 Բիւր 8. տասն հաղար, հա-
 ղարաւոր.
 Ազգի ազգի. տեսակ տեսակ,
 զանազան, պէսպէս.
 Փոխանակ զի. քանի որ, որով-
 հետե.
 Բռնաբար. զօռով, բռնի.
 բռն—ա—բար.
 Մերթ. երբեմն.
 Վերամբարծ. վեր բարձրացու-
 ցած. վեր—ամբարծ.
 Ի բարշ. քաշ տալով.
 Արտաքոյ. դրսից, դուրսը.
 Կէսք. ումանք, մի մասը, միբա-
 նիսը.
 Ներքսագոյն. աւելի խոր, ա-
 ւելի հեռու.
 Երգս առնուլ, երգել.

Կալթք 6. խաղեր, պար, թըռչ-
 կտոց.
 Յուց բառնալ. խաղալ, զուար-
 ճանալ.
 Խնծոյք 6. ուրախութիւն
 (քէֆ), կերութիւն.
 Կաքաւք 8. պար, կենտապար.
 Յարդարել 3. կարգի տակ
 դնել, սարքել. յարդար—ել.
 Խառան 5. Թոկ, պարան (չուան)
 Ունել (անկ.). բռնել, պահել.
 ուն—ել.
 Տարկանել 8. զարնել, խփել,
 ծեծել. հարկ—ան—ել.
 Մսուր 7. անասուններ կերակ-
 րելու տեղը գոմի մէջ.
 Մսուր բերանոյ. լնտերք.
 Լինդք 5. լնտերք.
 Քաջալերիլ 4. սիրտ առնել,
 արիանալ.
 քաջ—ա—լեր—իլ.
 Տերծուլ 1. պատառել, ճեղքել.
 հերծ—ուլ.
 Վանք 6. օթեան, իջեան,
 ժամանակաւոր բնակարան.
 Աւետիք 4. ուրախ լուր, աչ-
 քալուս. աւետ—ի—ք.
 Զահ 6. լապտեր, ջահ.
 Լուցանել 8. վառել, կպցնել
 կրակը. լուց—ան—ել.
 Իւրովի. ինքն իրեն, իւր կամ-
 քով.
 Պատառատուն. պատուած,
 ճղճղուած.
 պատառ—ատ—ուն.
 Զերծուլ 1. պրծցնել, հանել.

պոկել. զերծ—ուլ.
 Յից 7. գետնի մէջ զարկած
 փայտեր, ցից.
 Պրկել 3. քաշել և կապել
 ցցերին. պրկ—ել.
 Կանծեղ 5. ճրագ, լապտեր.
 Փորել 3. հանել, փորել.
 փոր—ել.
 Անդամ անդամ. կտոր կտոր,
 մաս մաս.
 Յօշել 3. կտրատել, մասմաս
 անել. յօշ—ել.
 Անգոսնել 3. անպատուել, բա-
 նի տեղ չդնել. անգոս—նել.
 Անարգել 3. յարգանք չտալ,
 արհամարհել.
 ան—արգ—ել.

ԾԲ. Ս. Հոփփսիմեանք.

Կորովի 4. ուժեղ. կորով—ի.
 Հաստածիգ. ուժով նետօղ.
 հաստ—ա—ծիգ.
 Վառիլ 4. զինուորուել, ամ-
 րանալ. վառ—իլ.
 Զէն 8. զէնք, պաշտպանու-
 թեան և սպանութեան
 գործիք.
 Պերծանալ 5. փառաւորուել,
 զարդարուել.
 պերծ—ան—ալ.
 Սանուկ (1). փոքր, դեռահաս,
 երեխայ.
 Պարտիլ 4. յաղթուել.
 պարտ—իլ.
 Ամաչել 3. ամթով մնալ,
 ամչնալ. ամաչ—ել.
 Մարգարիտ 6. մարգարիտ,
 թանգ բար, թանգ հլուն.
 Հեծանոս 5. անհաւատ, կռա-
 պաշտ.
 Քարոզել 3. հռչակել, ամեն
 տեղ և ամենին պատմել.
 քարոզ—ել.
 Զքնաղ. հաղուագիւտ.
 Տեսութիւն 2. պատկեր, կեր-
 պարանք տես—ութ—իւն.
 Որսալ 2. բռնել, գրաւել,
 որս—ալ.
 Գաղտնի. ծածուկ, թագ-
 նուած.
 Իրար, իրերաց. իրարու.
 Խոստանալ 5. խոստումն ա-
 նել, յօժարիլ.
 խոստ—ան—ալ.
 Հնար 6. միջոց, ճանապարհ.
 Միմեանք, ց. իրարու.

ԾԳ. Քրմաց Տարօնայ մաքառումն.

Քուրմ 5. կուռքերի պաշտո-
 նայ, հեթանոս բահանայ. թիւն, կռիւ. մաքառ—ումն.
 7

Զգացուցանել 8. զգացնել, իմաց տալ, զգալ տալ.

զգ—աց—ուց—ան—ել.

Զօնել 3. նուիրել, նուէր տալ, պաշտել. ձօն—ել.

Դեւ (դեւ) 5. սատանայ, չար ոգի, դեւ.

Քանդել 3. աւերել, կործանել, քանդել. քանդ—ել.

Քաղաքագնող 6. գիւղաքաղաք. քաղաք—ա—գնող.

Հանդիպել 4. պատահել, դէմ գալ. հանդիպ—ել.

Առ վաղիւն, վաղուան օրը, միւս օրը.

Կործանել 3. քանդել, տապալել. կործան—ել.

Գիշերազնաց լինել. գիշերը փախել.

Գետնափոր. գետնի մէջ փորուած. գետն—ա—փոր.

Ազդ առնել. իմաց տալ, տեղեկացնել.

Փռնապէս. շուտով. փռն—ա—պէս.

Վաղիւն. վաղը.

Ուրանալ 5. յետ կանգնիլ, չխոստովանիլ. ուր—ան—ալ.

Սրել 3. գրգռել, սրել, պատրաստել. սր—ել.

Դարան 5. որոգայթ, թակարդ, պահ.

Դարան գործել. թակարդ լարել, որոգայթ պատրաստել, պահ մտնել.

Այգի 4. պարտեզ պողատու

ծառերի.

Ուստեք. մի տեղից.

Անհոգ. առանց հոգսի, ապահով. ան—հոգ. յանհոգս եղեալ. անհոգ մնալով.

Կասկած 5. երկիւղ, կասկած. Մերծ լինել. մօտենալ, մօտ լինել.

Ելք 6. ճանապարհ, վերելք. Զառիվեր 5. դար, դարիվեր. դ—առ—ի—վեր.

Յանդգնաբար. համարձակ կամ յանդուգն կերպով.

յանդգն—ա—բար. Յարձակիլ 4. վրայ տալ, յարձակուել. յարձակ—իլ.

Ընդոստնուլ 7. վեր թռչել, վախենալ. ընդ—ոստ—ն—ուլ.

Վրնջել 3. խրնջալ. վրնջ—ել.

Յուզել 3. գրգռել, պահանջել. յուզ—ել.

Ամօթ կրել. ամաչել, յանդիմանութիւն ստանալ.

Իրազմ 6. համախմբումն, պատերազմի սարք,

Դրօշ 6. պատերազմի նշան, դրօշակ.

Փողփողել 4. ծածանիլ, փայլփլիլ, բացուել.

փող—փող—ել. Զառիվայր 6. զառիվեր, դար.

Բլուր (3). փոքրիկ սար. Անցք 6. անցնելու տեղ.

Պահ ունել. հսկել, պահպանել.

Նշխար 5. կտորտանք, սրբի մասունք.

Աղբիւր 3. աղբիւր, ջրի աւազան.

Հանդէպ. դիմացը. Հետամուտ լինել. յետեից գընալ, հետեւել.

հետ—ա—մուտ. Ամուր 5. բերդ.

Յառաջել 3. յառաջ անցնել, յառաջ գնալ. յառաջ—ել.

Ընդդէմ. դէմ, հակառակ. Պաշարել 3. շրջապատել, փակել. պաշար—ել.

Ի վարանս մտանել. շուարիլ, կասկածի մէջ ընկնել, վարանել.

Մուսերաւոր 5. սրով զինուած մարդիկ. սուսեր—ա—ւոր.

Ընտիր. լաւ, ջոկովի, ընտրուած.

Աւերել 3. քանդել, տակն ու վրայ անել. աւեր—ել.

Պարիսպ 5. պատ. Հիմնայատակ առնել. հիմքից քանդել, կործանել.

հիմն—ա—յատակ. Լոկ. միայն.

Գոյժ 6. վատ լուր, բօթ. Թշնամանել 3. յանդիմանել, անպատուել. Թշնաման—ել.

Դենակորոյս. հաւատ ուրացող, դեն—ա—կոր—ոյս.

Բարեփառ. փառաւոր, երեւելի.

բար—ե—փառ.

Խրոխտալ 2. հպարտանալ. մեծմեծ խօսել.

խրոխտ—ալ. Մենամարտել 4. երկու անհատի իրար հետ կռուելը

մեն—ա—մարտ—ել. Ածապարել 3. շտապել. ածապար—ել.

Տէգ 5. միւշ զէնք, տէգ. Արձանանալ 5. քար դառնալ. արձան լինել.

արձան—ան—ալ. Կուտել 3. հաւաքել, դիզել, կիտել. կուտ—ել.

Կայ ի թաղման. թաղուած է. Փռնանակի. շուտով, շտապով.

Դարանամուտ լինել. դարան մտնել, պահ մտնել.

Յետուստ. յետեից, յետի կողմից. լետ—ու—ստ.

Ուշ առնել. միտք դարձնել, նայել.

Հետեւակ 5. ոտնաւոր, ոտով գնացող. հետեւ—ակ.

Զիախաղաց. ձի խաղացնելով, ձիով, ձիու վերայ.

ձի—ա—խաղ—աց. Ասպատակել 3. թալանել, կողոպտել. ասպատակ—ել.

Դիպանաւոր 5. պատահած, առաջին հանդիպած.

դիպան—ա—ւոր. Լքանիլ 9. թուլանալ.

լք—ան—իլ.

Անխնայ. առանց խնայելու.
ան—խնայ.
Ճապաղիք 4. լճացումն, հե-
ղուկի. տարածուելը լճի
նման. ծապաղ—ի—ք.
Գալլակորին 2. գայլի ձագ.
գալլ—ա—կորին.
Շաղղակերուծին 2. հմակե-
րութիւն, լէշ ուտել.
շաղղ—ա—կեր—ուծ—ին.
Շար 6. շարք, դասաւորու-
թիւն.
Ակնատ 5. որդգայթ, որսի
գործիք. ակն—ատ.
Չանդուրծել, չհանդուրծել 3.
չհամբերել. չանդուրծ—ել.
Մուրծ 7. խփելու գործիք,
մուրծ.
Սղել 3. քշել, հրել. մղ—ել.
Գահավէժ առնել. բարձր տե-
ղից վար քցել.
գահ—ա—վէժ.
Անգղ 3. գիշատիչ թռչուն,
անգղ.
Նապաստակ 5. լապստրակ,
վախկոտ կենդանի.
Խոցուած 7 (5). վէրք, վիրա-
ւորուած տեղ. խոց—ուած.
Դարահոս. գահավէժ, բարձր
տեղից քցել. դար—ա—հոս.
Կտրոն 5. ճիւղք, կտրած ոստ,
կտոր. կտր—ոն.
Դիաթաւ առնել. գետին փը-
ռել մարմինը.
դի—ա—թաւ.
Լոնել 3. լուռ մնալ, չխօսել,

գագարել. լռ—ել.
Երեկոթս առնել. գիշերել, գի-
շերը մնալ. երեկ—ոթ.
Կոչնական 5. հրաւիրակ, հրա-
ւիրող. կոչ—ն—ական.
Դիտանոց 2. աշտարակ, դի-
տելու տեղ. դիտ—ան—ոց.
Մարգձակ 5. խոտաւէտ տեղ,
արօտ.
Իջեան 5. իջնելու տեղ, օ-
թեան. իջ—ե—ան.
(իջ—ե—վան).
Ճառագայթ 6. ճաճանչ, լոյս.
Զղջանալ 5. պղծալ, փոշմա-
նել. զղջ—ան—ալ.
Արտասուել 3. լալ.
արտասու—ել.
Հիանալ 5. զարմանալ.
հի—ան—ալ.
Տեառնագրել 3. խաչակնքել.
տեառն—ա—գր—ել.
Քանդակել 3. քանդորել, քա-
րուքանդ անել.
քանդ—ակ—ել.
Ողբալ 2. լալ, սուգ անել.
ողբ—ալ.
Չարաջար. սաստիկ.
ջար—ա—ջար.
Պղնձի 4. պղնձից շինած,
պղնձէ. պղնձ—ի.
Կանգուն 7. երկարութեան
չափ, ոտք.
Կործանիչ 5. քանդող.
կործան—իչ.
Պաշտօնեայ 6. սպասաւոր.
պաշտ—օն—եայ.

Անտաշ. չտաշած, բնական, Կախաղան 5. սպանութեան
կոշտ. անտաշ. գործիք, կախաղան.
Կիր 5. քիրած.

ԾԴ. Տեսիլ Ս. Գրիգորի Լուսաւորչի.

Տեսիլ 1. երազ, տեսիլք.
տես—իլ.
Ի հասարակել զիշերիս. երբ
այս գիշերը կէս եղաւ.
Խոնջիլ 4. յոգնել, դագրել.
խոնջ—իլ.
Ի զարման. զարթուն, չքնած.
Մտախորհ. մտքի մէջ ընկած.
մտ—ա—խորհ.
Յանկարծահաս. անսպասելի
կերպով եկած.
յան—կարծ—ա—հաս.
Անքննին. մեզ անհասկանալի,
չքննուելու բան.
ան—քնն—ին.
Սքանչելիք 4. զարմանալու
բան. սքանչ—ել—ի—ք.
Յանկարծակի. անսպասելի կեր-
պով, յանկարծ.
յ—ան—կարծ—ակ—ի.
Չայն սաստկութեան. սաստիկ
ձայն.
Բոմբին (անհոլ.). ձայնի ա-
նուն է. բոմբ—ին.
Որոտումն 1. ամպի գոռոց.
որոտ—ումն.
Ահաւոր 5. հա աղղող, սաս-
տիկ. ահ—ա—ւոր.
Թնդին (անհոլ.). ձայնի ա-
նուն է, թնդալ. թնդ—ին.
Եռանդն 1 (2). ջրի եռ գալը,

ՂԱՂՈՅ.
Կուտակել 3. իրար վերայ
դիզուել. կուտ—ակ—ել.
Ալիք 4. ջրի ելէջներն, ա-
լիք.
Խորանաշէն. վրանի նման շի-
նուած. խորան—ա—շէն.
Յարկ 5. ծածք, առաստաղ.
հաստատումն 2. կամար.
հաստատ—ում—ին.
Կատար 5. գլուխ, գագաթ,
ծայր.
Յայտկոյս և յայնկոյս. այս կողմ
և այն կողմ.
Դիզել 3. իրար վերայ դնել,
դէզ անել. դիզ—ել. դի-
զալ. իրար վերայ եկած,
դիզուած.
Անբաւութիւն 2. անբաւ, ան-
համար բաներ.
ան—բաւ—ութ—ին—ք.
Անկշոնի 4. կշեռքի տակ
չմտնող, անչափելի.
ան—կշոն—ել—ի.
Լուսեղէն 5. լոյսից կազմած,
լուսաւոր. լուս—եղ—էն.
Երկնեան. երկութեանի,
երկու թեւ ունեցող.
երկ—թեւ—եան.
Մանրամաղ. մանր մաղած,
մանր. մանր—ա—մաղ.

Փոշի 4. հողի ամենամանր
հատիկներ.
Հիւղէ 6. ամենափոքր, անբա-
ժանելի մասնիկ, հիւլէ.
Արեգակնակէզ. արեգակի տա-
քութիւնից պրուած.
արեգակն—ա—կէզ.
Պատուհան 5. լուսամուտ.
Լուսանցոյց. լոյսն անցնող.
լուս—անց—ոյց.
Երդ 7. կտուրի լուսամուտ,
երդիկ.
Շող 7. ճառագայթ, շողք.
Զառստորեան. այն ինչ որ
երկնքի տակ կայ.
զ—առ—ստոր—եաւ.
Յոկիլ 4. ցայտեր արձակել,
տարածուել.
ցոկ—իլ.
Ահեղ. ահալող.
Առաջ 7. առջևի անցքը, ճա-
նապարհ առջևի կողմից.
Էջ 6. իջնելու անցքը, ճա-
նապարհ բարձրից դէպի
ցած.
Ի վերուստ. վերելից.
ի վեր—ու—ստ.
Ի խոնարհ. ներքև.
Առաջապահ 5. առջևի անցքի
պահապան.
առաջ—ա—պահ.
Ուն 1. խիւնլու կամ բաղխե-
լու գործիք, թակ, կռան.
Խոյանալ 5. սլանալ, թռչել,
արագ վազել. խոյ—ան—ալ.
Արագած. արագ թռչող.

արագ—ա—թև.
Շինամէջ 5. կեդրոն, շէնի մէջ
տեղը. շին—ա—մէջ.
Թանձրութիւն 2. հաստու-
թիւն, ամրութիւն.
Թանձր—ութիւն—իւն.
Լայնատարած. ընդարձակ լայն.
լայն—ա—տարած.
Սանդարմետք 5. գետնի
խորքերը, ստորերկրեայ
թագաւորութիւն.
Երևելի 4. այն ինչ որ տեսա-
նելի է, երևնալու բան.
երև—ել—ի.
Խարիսխ 5. սեան ոտքը, սա-
լաթոռ, պատուանդան.
խարսխած. խարսխի նման.
Ճախարակ 5. անիւ, անուա-
նման գործիք (չարխ) ծա-
խարակած. ճախարակի
նման.
Միւն 2. յարկի և յատակի
մէջ նեցուկ, սիւն.
Հրեղէն 5. կրակից շինած,
կրակէ. հր—եղ—էն.
Թակաղաղ 5. սեան գլուխ,
սեան վերելի քարը.
Ամպեայ. ամպից շինած, ամ-
պեղէն, ամպէ. ամպ—եայ.
Վկայել 3. հաւատի համար
արիւն թափել, նահատա-
կուել. վկայ—ել.
Խոյակ 5. թակաղաղ. սեան
վերի գլուխը.
Կամար 5. աղեղնաձև յարկ,
շէնքի կամարը, գօտի. կա-

մար կապել. շէնքի յարկի
վերայ գօտի շինել.
Գմբաձև. գմբեթի ձևով. գրմ-
բէթ. շէնքի կիսագնդաձև
յարկը.
Բաւել 3. կարողանալ բաւ—ել.
Փարիլ 4. փաթաթուել, փա-
րուել. փար—իլ.
Համատարած. ամէն կողմ ցը-
րուած. համ—ա—տարած.
Յորդարութիւն. յորդահոս, ա-
ռատ. յորդ—ա—բուղիս.
Մաւալիլ 4. տարածուել.
ծաւալ—իլ.
Լի. լիքը, առատ.
Այծիք 4. այծի հօտ, այծեր.
այծ—ի—ք.
Օղիք 4. ոչխարի հօտ, ոչխար-
ներ. օղ—ի—ք.
Լուսակիզն. փայլուն բուրդ.
լուս—ա—կիզն. կիզն 1.
բուրդ.
Ասր 3 (անկ). բուրդ.
Գալլ 8. գալլ գաղանը.
Թուխ. սև.
Հեղեղ 5. ջրի յորդութիւն,
հեղեղ. հեղ—եղ.

ԾԵ. Ս. Էջմիածին.

Միածին 5. մէկ հատիկ, մէ-
կուճար, Գրիստոս.
մի—ա—ծին.
Լրիւ փառաց. փառաւոր լոյս.
Հնչել 3. լսուել, լսելի լինել.
հնչ—ել.
Յնծութիւն 2. ուրախութիւն.
ցնծ—ութիւն—իւն.

ԾԶ. Յաղագս մայրեացն տնկելոց.

Յաղագս. համար, մասին.
Տնկել 3. ծառը հողի մէջ ամ-
րացնել. տնկ—ել.
Խաղաղանալ 5. հանդարտել,
խաղաղել.
խաղաղ—ան—ալ.
Վաստակել 3. ծառայութիւն
անել, օգուտ բերել, օգնել.
վաստակ—ել.
Փոխանակել 3 անձը նուիրել,
անձը զոհել, գլուխը դնել.
փոխ—ան—ակ—ել.
Փոխանակ. փոխարէն, համար,
հանդէպ. փոխ—ան—ակ.
Զօրավար 5. զօրքի կառավա-
րիչ, զօրքի գլուխ.
զօր—ա—վար.
Խաշար 5. անտառի փայտ,
ցախ, ցանկապատի ցլց.
խաշար հանել. ցախ հաւա-
քել.
Վայրենի 4. ոչ ընտանի, դժը-
սի, անմշակ, բնական.

վայր—են—ի.
Կաղին 7. կաղին ծառն և
պտուղը, ֆնտուխ.
Եղէգնաբերան 5. շամբի սկիզ-
բը, եղէգնուտի բերանը.
Եղէգն—ա—բերան.

Երէ 7. որսի կենդանի, վայ-
րենի կենդանի.
Զբօսանք 5. զբօսուելու ա-
րարկայ, զուարճալի զբաղ-
մունք. զբօս—ան—ք.

ԾԷ. Շինուած Կարնոյ քաղաքին.

Ընկալնուլ. ընդունել
ըն—կալ—ն—ուլ.
Միջոց 5. բաց տեղ, տարա-
ծութիւն. միջ—ոց.
Արգաւանդահող. պտղաբեր հո-
ղով. արգաւանդ—ա—հող.
Բերրի. պտղաբեր, բարելի.
բեր—րի.
Ի բացեայ. հեռու.
Ծովանալ 5. ծովի նման լի-
նել, լճանալ, ծով դառ-
նալ. ծով—ա—նալ.
Մօրաբար. ճահճի նման.
մօր—ա—բար.
Երևոյթ 6. տեսք, պատկեր.
երև—ոյթ.
Հաւ 7. թռչուն.
Ճարակաւոր 5. արածօղ, սըն-
ուղ. ճարակ—ա—ւոր.
Եզր 3. ափ, ծայր.
Մօր 6. ճահճի, ճահճուտ,
ջրաւէտ գետին.
Շամբ 6. եղէգնուտ, եղէգով
ծածկուած գետին.
Քաջաբերուն 2. հողի լա-
ւութիւն.
քաջ—ա—բեր—ուն—իւն.

Մերմանաւոր 5. սերմ ունե-
ցող, սերմանելի.
սերման—ա—ւոր.
Կծղակաբաշխ 6. կենդանիներ,
որոնք կճղակ ունին.
կծղակ—ա—բաշխ.
Որոճային 7. կենդանիներ,
որոնք որոճում են.
որոճ—ային.
Պաճար 5. տաւար, ընտանի
կենդանի.
Յոյր. գէր, լիքը.
Համակիլ 4. լցուել, զարգա-
նալ. համակ—իլ.
Գեղեցկանիստ. սիրուն գիրք
ունեցող. գեղեցկ—ա—նիստ.
Մանր. ոչ խոշոր, պստիկ,
մանր.
Ետեղազրել 3. նախագծել,
ծրագրել.
ե—տեղ—ա—զր—ել.
Շրջափակել 3. բոլորը պատել.
շրջ—ա—փակ—ել.
Անդնդալիւր. գետնի մէջ խոր.
անդնդ—ա—լիւր.
Պատուար 5. պարիսպ.
Բարձրաբերձ. շատ բարձր.

բարձր—ա—բերձ.
Ժայռաւոր 5. ատամնաւոր.
ժայռ—ա—ւոր.
Նաւացուկ 5. նաւի ճակատի
մասը. նաւ—ա—ցուկ.
ցուկ. քիթ (մուկթ).
Առանցք 6. անցք, ճանապարհ.
առ—անց—ք.
Գոգաւոր. գոգաձև, խոր.
գոգ—ա—ւոր.
Խորշ 6. փոս.
Բոլորածե. կլօր.
բոլոր—ա—ծե.

Բարձրաւանդակ. բարձր.
բարձր—ա—ւանդ—ակ.
Մթերանոց 5. ամբար.
մթեր—ա—նոց.
Բազմապատիկ. շատ.
բազմ—ա—պատ—իկ.
Յոլով. շատ.
Մտուցանել 8. մտցնել.
մտ—ուց—ան—ել.
Գնացք 6. ճանապարհ.
գն—աց—ք.
Ջերմն 1. տաք.
Վիմատաշ. քարից տաշած.
վիմ—ա—տաշ.

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍՆ.

Ագուցանել խօ.	Ամպեայ ԾԴ.
Ազգ իջ.	Ամթ կրել ԾԴ.
Ազգի ազգի ԾԱ.	Այգ Ծ.
Ազգ առնել ԾԴ.	Այգեբեր ԼԴ.
Ալիք ԾԴ.	Այգեգործ ԺԷ.
Ախոյեան խթ. Ծ.	Այգեստանի Ծ.
Ախտ իԴ.	Այգի ԾԴ.
Ածել Ե.	Այգուն իԴ.
Ականակիտ իջ. խԲ.	Այդր ի.
Ակն թ.	Այժմ Ե.
Ակնատ Ե. ԾԴ.	Այծիք ԾԴ.
Ակնարկել խԲ.	Այլ Գ. Ը. իԲ. Ծ.
Ահագին Լջ.	Այլագունել իԴ.
Ահաւոր ԾԴ.	Այլազգի խԴ.
Ահեակ թ.	Այլուր խԱ.
Ահեղ ԾԴ.	Այլասեռ իԹ.
Աղաղակել ԾԹ.	Այլանուռ իԹ.
Աղարտ իԴ.	Այս խԵ.
Աղբ ԺԷ.	Այրեցուած իԴ.
Աղբիւր ԾԴ.	Անահատան Ծ.
Աղիք իԷ.	Անաշխարհիկ Ծ.
Աղիւն Ծ.	Անարգանք ԼԲ.
Աղօթական խԱ.	Անարգել ԾԱ.
Աճապարել ԾԴ.	Անբաւութիւնք ԾԴ.
Աճիլ իԲ.	Անգղ ԾԴ.
Ամաղթեղջիւր խԸ.	Անգոսնել ԾԱ.
Ամաչել ԾԲ.	Անդ խ.
Ամարային ԺԸ.	Անդամ անդամ ԾԱ.
Ամբռնալ Ժ.	Անդանդաղ ԺԸ.
Ամբարիշտ Բ.	Անդաստան ԼԴ.
Ամբոխ ԼԷ.	Անդեայ Ը.
Ամուր ԾԴ.	Անդնդալիւր ԾԷ.

Անդունդ ԼԶ.
 Անդունտ ԼԳ.
 Անզգամ ԼԴ.
 Անիրաւ Զ.
 Անխնայ ԾԳ.
 Անծեղ ժԹ.
 Անկշռելի ԾԴ.
 Անհոգ ԾԴ.
 Անձաւ ԻԶ.
 Աննենգ ԽԱ.
 Անշշունչ ԽԱ.
 Անպարտ Զ.
 Անսալ ժԱ.
 Անտաշ ԾԳ.
 Անտառախիտ Դ.
 Անցանել Ա.
 Անցաւոր ժԵ.
 Անցք ԾԳ.
 Անքնին ԾԴ.
 Աշտարակ Գ.
 Ապակագործութիւն ԾԱ.
 Ապականել ԽԹ.
 Ապաշաւ ԻԴ. ԼԱ.
 Ապառաժ ԻԲ.
 Ապարանջան ԽԹ.
 Ապարանք ԼԸ.
 Ապտակել ԼԸ.
 Ապրեցուցանել Զ. ԽԱ.
 Աջոյ ԼԵ.
 Առ ժԵ.
 Առանցք ԾԵ.
 Առաջ ԾԴ.
 Առաջապահ ԾԴ.
 Առաջնորդել ԼԵ.
 Առաքել Գ.
 Առաքելի ԾԱ.
 Առնել Գ.
 Առուակ ԻԳ.
 Առուամէջք Ծ.
 Առվաղիւն ԾԳ.
 Ասպատակել ԾԳ.
 Ասպար ԽԳ.
 Աստի Գ.
 Ասր ԾԴ.
 Ասրաքատակ Խ.
 Ատել ԻԱ.
 Արագաթէ ԾԴ.
 Արբուցանել ԼԶ.
 Արդ ժԲ.
 Արդու ԽԳ.
 Արգաւանդահող ԾԵ.
 Արգելու ԽԱ.
 Արգելական ԻԶ.
 Արգելավանք ԾԱ.
 Արեգակնակէզ ԾԴ.
 Արև ԻԲ.
 Արկանել ժԵ.
 Արհամարհ ԼԳ.
 Արհաւիրք ԽԱ.
 Արձակել ժԲ. ԾԱ.
 Արձագանք ԻԶ.
 Արձանանալ ԾԳ.
 Արմատ ԻԲ.
 Արմտիք ԼԳ.
 Արուեստ ԾԱ.
 Արտասուագոչ ԾԱ.
 Արտասուել ԾԳ.
 Արտավար ԻԶ.
 Արտաքոյ ԾԱ.
 Արտաքս Գ.
 Արփի ԼԳ.
 Արբայ Ծ.

Արքունիք ԾԱ.
 Արքունուտ ԾԱ.
 Արտ Դ.
 Աւագանի ԾԱ.
 Աւազակ ԼԵ.
 Աւանդել ԼԶ.
 Աւաչ ԻԳ.
 Աւասիկ Ի.
 Աւար Բ.
 Աւարտ ԻԳ.
 Աւետիք ԾԱ.
 Աւերել ԾԳ.
 Այն Ծ.
 Բաբախել ԻԵ.
 Բագին Ծ.
 Բաղմապատիկ ԾԵ.
 Բաղմիլ ԼԳ.
 Բաղմոց ԻԸ.
 Բաղուկ ԽԹ.
 Բաղում Ե. Ծ.
 Բաժակ ԼԵ.
 Բայց Դ.
 Բան ԼԴ.
 Բանակ ԽԳ.
 Բանակիլ Ծ.
 Բառնալ Բ.
 Բարբառ ԼԲ.
 Բարբառել ԽԱ.
 Բարդս բարդս Ծ.
 Բարեփառ ԾԳ.
 Բարկութիւն ԻԳ.
 Բարձ ԽԳ.
 Բարձրաբերձ ԾԵ.
 Բարձրագոչ ԼԶ.
 Բարձրաւանդակ ԾԵ.
 Բարձրեալ ԻԵ.
 Բարւոք ԻԲ.
 Բաւել ԾԴ.
 Բերրի ԾԵ.
 Բժշկել ԼԵ.
 Բիր ԼԵ.
 Բիւր ԼԹ. ԾԱ.
 Բիւրաբեղուն ԽԸ.
 Գլուր ԾԳ.
 Բղխել Թ.
 Բնաւ Ծ.
 Բնութիւն Խ.
 Բոմբիւն ԾԴ.
 Բոլորաձև ԾԵ.
 Բորոտ ԽԱ.
 Բոցակէզ ԼԳ.
 Բու ԻԹ.
 Բուն ԽԳ. Ծ.
 Բունձ ԽԶ.
 Բուռն ԽԹ.
 Բուեալ ԻԵ.
 Բանաբար ԾԱ.
 Բանութիւն ԾԱ.
 Բրել ԾԵ.
 Բրէտ ԻԵ.
 Գանձ Թ.
 Գաղանացուցանել ԻԴ.
 Գահալէժ ԾԳ.
 Գահաւորակ ԾԱ.
 Գաղտնի ԾԲ.
 Գայլ ԾԴ.
 Գայլակորիւն ԾԳ.
 Գաւառ Ծ.
 Գաւիթ ժԶ.
 Գգուաղիլ ժԶ.
 Գեղազուարճ ԽԸ.
 Գեղապանձ ԾԱ.

Գեղարդն խԳ.
Գեղգեղ ժԲ.
Գեղեցկանիստ ՄԷ.
Գետնափոր ՄԳ.
Գերութիւն Մ.
Գէշ խԳ.
Գէտ խԵ.
Գթալ ժԳ.
Գթել խԳ.
Գիշերազնաց լինել ՄԳ.
Գիտել Ի.
Գիւղ Մ.
Գլխակորիլ ԽԱ.
Գմբաձե ՄԻ.
Գնացք ՄԷ.
Գոգաւոր ՄԷ.
Գոհ Մ.
Գոհանալ ժ.
Գոյժ ՄԳ.
Գոչիւն ՄԱ.
Գոռելս թի.
Գործել ԼԴ.
Գործօն ժԲ.
Գուբ ԻԱ.
Գումարել խԹ. Մ.
Գունդ Մ.
Գուշակ ԻԶ.
Գրաստ ժԳ.
Գրաւել Մ.
Դադար Խ.
Դադարեցուցանել ԽԱ.
Դադարիլ ժԶ.
Դալար ԻԶ.
Դալարագեղ ժԲ.
Դահեկան ժԳ.
Դահլիճ ԼԹ.

Դայլայլիկ ԽԶ.
Դաշն ԼԳ.
Դաշտավայր ԻԸ.
Դառնալ Մ.
Դարահոս ՄԳ.
Դարան ՄԳ.
Դարանամուտ ՄԳ.
Դարման ժԳ.
Դարմանել ժԳ.
Դեղ ԻԴ.
Դենակորոյս ՄԳ.
Դեսպան Մ.
Դե. ՄԳ.
Դէզ ԼԳ.
Դէմ դնել ՄԱ.
Դիակն ԽԳ.
Դիաթաւալ ՄԳ.
Դիզել ՄԴ.
Դիպանաւոր ՄԳ.
Դիպիլ խԷ.
Դիտանոց ՄԳ.
Դիք ԽԴ.
Դղեակ Մ.
Դուստր ժԷ.
Դպիր ԼԵ.
Դրօշ ՄԳ.
Եթէ ՄԱ.
Եզր ՄԷ.
Եւք ՄԴ.
Եկեալ ժԵ.
Եղանակ ԳԼ.
Եղեզն ԼԵ.
Եղեզնաբերան ՄԶ.
Եղծանիլ ԻԵ.
Եղջիւր Ի.
Եղջիւր ածել ժԶ.

Եռանդն ՄԴ.
Եռացուցանել ԻԴ.
Ետեղագրել ՄԷ.
Երազատես ԻԱ.
Երանել Թ.
Երբեք Ը.
Երգահան Խ.
Երգս առնուլ ՄԱ.
Երդ ՄԴ.
Երեկորի Մ.
Երեկօթս առնել ՄԳ.
Երերիլ ժԶ.
Երեւելի ՄԴ.
Երեւոյթ ՄԷ.
Երէ ՄԶ.
Երիթանալ ժԶ.
Երեվար Մ.
Երկայնամիտ ԼԹ.
Երկթեան ՄԴ.
Երկիր պագանել Ի.
Երկիցս ժ.
Երկիւղած Ի.
Երկնչիլ ժԶ.
Երկն ԼԳ.
Եւ ժԷ.
Զանց առնել ժԳ.
Զառ Ի վայր ՄԳ.
Զառ Ի վեր ՄԳ.
Զառստորեան ՄԴ.
Զարթնուլ ժԸ.
Զարհուրել ԻԵ.
Զբօսանք ՄԶ.
Զգացուցանել ՄԳ.
Զգենուլ ԻԱ.
Զեղջ ԻԴ.
Զենուլ Ե.

Զերծանիլ խԵ.
Զերծուլ ՄԱ.
Զերծուցանել ԽԱ.
Զեփիւռ ժԲ. ԻԸ.
Զէն ՄԲ.
Զի Ե.
Զիարդ ժԱ.
Զի է Ի.
Զինակիր խԳ.
Զիւշ Դ.
Զղջանալ ՄԳ.
Զոհ Մ.
Զուարափակ Մ.
Զուարթարար ԼԳ.
Զուարթուն Է.
Զուփալ Խ.
Զրահ ԽԳ.
Զրոյց ԽԱ.
Զօրանալ Մ.
Զօրածողով լինել Մ.
Զօրավար Զ.
Զօրացուցանել ԽԱ.
Էջ ՄԴ.
Ըղձանալ խԷ.
Ըմբռնել Բ.
Ըմպել ժԵ.
Ընդ Բ. Գ. ժԸ. ԻԱ.
Ընդ գիրկս մտանել Մ.
Ընդդէմ ՄԳ.
Ընդերեկս խԹ.
Ընդէր ժԷ.
Ընդոստնուլ ՄԳ.
Ընթանալ Բ.
Ընթեռնուլ ԻԵ.
Ընթրիք ԻԴ. Մ.
Ընկենուլ Մ.

Ընկճիլ Լ.	Ի բացեայ ԾԷ.
Ընձիւղել Ա.	Իբբ ԺԲ.
Ընտիր ԾԳ.	Իբրե Գ. ԺԸ.
Թագակալ ԾԱ.	Ի զարթման ԾԴ.
Թագ կապել Ծ.	Ի զուր Զ.
Թագուստ, Թաքուստ ԽԵ.	Ի խոնարհ ԾԴ.
Թագուցանել ԻԱ.	Ի հասարակել ԾԴ.
Թաթ ԻԷ.	Իդձ ԻԳ. ԻԵ.
Թաթաւել ԻԱ.	Իմաստ ԼԴ.
Թախանձանք ԻԹ.	Իմաստասէր ԼԴ.
Թախիծ ԽԶ.	Իմաստանագոյն ԺԸ.
Թակաղաղ ԾԴ.	Ի ներքոյ Է.
Թաղկիլ ԺԶ.	Ինչ ԼԴ.
Թանձրութիւն ԾԴ.	Ինքնահալած ԺԸ.
Թաւ Ծ.	Իշխան Ծ.
Թափառել ԺԶ.	Իշխեցող ԼԳ.
Թերեւս Գ.	Իջեան ԾԴ.
Թեւասքողել ԼԶ.	Իջուցանել Ծ.
Թիղ ԽԳ.	Ի վաղիւ անդր ԺԳ.
Թիկն ԽԳ.	Ի վայր ԽԲ.
Թմբուկ Լ.	Ի վարանս մտանել ԺԳ.
Թնդիւն ԾԴ.	Ի վերուստ ԾԴ.
Թշնամանել ԺԶ. ԾԳ.	Իրեար ԾԲ.
Թողացուցանել Լ.	Իբբ Ծ.
Թոշակ ԾԱ.	Իւրական Ծ.
Թոշմիլ ԺԶ.	Իւրաքանչիւր ԻԱ.
Թուխ ԾԴ.	Իւրովի ԾԱ.
Թուփ ԻԶ.	Ի քարշ ԾԱ.
Թթափել Է.	Լայնատարած ԾԴ.
Թռչիլ ԻԳ.	Լանջք ԺԸ.
Ժամ ԼԷ. Ծ.	Լապտեր ԼԲ.
Ժայռաւոր ԾԷ.	Լեռն Գ. Ի.
Ժառանգ Գ.	Լեղի ԼԵ.
Ժիր ԺԸ.	Լի ԾԴ.
Ժտել ԽԱ.	Լինդք ԾԱ.
Ի բաց Զ.	Լիութիւն Խ. Ծ.

Լնուլ Բ.	Խոյակ ԾԴ.
Լոկ ԾԳ.	Խոյանալ ԾԴ.
Լու ԽԳ.	Խոյզ ԾԱ.
Լուծանել ԺԲ. ԻԵ. ԻԹ.	Խոնջ ԽԶ.
Լուսալիր ԼԱ.	Խոնջել ԾԴ.
Լուսակիղ ԾԴ.	Խոնջնական Լ.
Լուսանցոյց ԾԴ.	Խոստանալ ԾԲ.
Լուսատու ԼԳ.	Խոտահամար Ծ.
Լուսեղէն ԾԴ.	Խորան Ծ.
Լուցանել ԾԱ.	Խորանաչէն ԾԴ.
Լուի ԾԳ.	Խորհել ԼԴ.
Լուիկ Խ.	Խորհուրդ ԻԴ.
Լսելիք ԽԱ.	Խորշ ԾԷ.
Լքանել ԾԳ.	Խոցոտել ԻԷ.
Խախտել ԾԱ.	Խոցուած ԾԳ.
Խաղալ Ծ.	Խոփ ԻԶ.
Խաղաղանալ ԾԶ.	Խռովել ԻԵ.
Խաղացուցանել Ծ.	Խռովութիւն ԾԱ.
Խանդաղատել ԺԶ.	Խրատու ԺԱ.
Խաշար ԾԶ.	Խրոխտալ ԾԳ.
Խաշն ԻԱ. ԽԳ.	Ծագ Է.
Խաչելութիւն ԼԵ.	Ծագել ԻԲ.
Խառան ԾԱ.	Ծախել ԺԳ.
Խառնամբոխ Ծ.	Ծածանիլ ԻԸ.
Խար Ծ.	Ծաղկեայ ԻԱ.
Խարխուս ԾԴ.	Ծաղկիլ Ա.
Խարտեաշ ԽԳ.	Ծառայակից ԼԹ.
Խաւար ԼԵ. Ծ.	Ծաւալիլ ԾԴ.
Խափանել ԺԷ.	Ծիծառն ԻԶ.
Խիտ ԽԲ.	Ծիրանի ԻԵ.
Խնամել Ը.	Ծղօտ ԽԲ.
Խնայել ԺԷ.	Ծնունդք Ը.
Խնդրել ԾԱ.	Ծովանալ ԾԷ.
Խնճոյք ԾԱ.	Ծոց ԺԷ.
Խոխոցումք ԻԶ.	Ծունր ԼԷ.
Խոյ Ի.	Ծուփ ԽԶ.

Ծփանք ԽԱ.
Կաղմել ԼԲ.
Կալ Ժ.
Կալնու Գ. ՄԷ.
Կախաղան ՄԳ.
Կաղին ՄԶ.
Կամար ՄԴ.
Կամաւ ԼԸ.
Կայնանք ՄԱ.
Կայթք ՄԱ.
Կայլակ ԼԷ.
Կայսր ՄԱ.
Կանգուն ՄԳ.
Կանթեղ ՄԱ.
Կանխել ԽԳ.
Կաշառ Զ.
Կապարձ ԽԸ.
Կառանչել ԺԶ.
Կասկած ՄԳ.
Կատար ՄԴ.
Կատարած Մ.
Կարասի ԽԳ.
Կարիճ ԻԴ.
Կարկաջ Խ.
Կարմորակ ԽԸ.
Կարօտեալ ԺԴ.
Կաքաւ Ե.
Կաքաւք ՄԱ.
Կենարար ԼԶ.
Կէսք ՄԱ.
Կէտ ԽԱ.
Կիսամահ ԺԳ.
Կիր ՄԳ.
Կիցք հանել ԺԶ.
Կճղակաբաշխ ՄԷ.
Կոծել Ժ. ԽԹ.

Կոյս ՄԱ.
Կոյր ԼԸ.
Կօչնական ՄԳ.
Կոտորել Մ.
Կորդացեալ ԻԶ.
Կորզել ԽԳ.
Կործանել ՄԳ.
Կորով ՄԲ.
Կորուստ Մ.
Կութք ԼԳ.
Կուշտ Մ.
Կուտել ՄԳ.
Կուտակել ՄԴ.
Կուրծք Ժ.
Կսկծեցուցանել ԻԴ.
Կտրօն ՄԳ.
Կրել Թ.
Կրտսեր ԽԴ.
Հազարապետ ԽԳ.
Հալածանք ՄԱ.
Հաճել ԽԵ.
Համակիլ ՄԷ.
Համասփիւռ ԻԸ.
Համատարած ՄԴ.
Համար ԼԹ.
Համբառնալ Ի.
Համբար ԺԸ.
Համբարապան Մ.
Համբարոց Մ.
Համեստութիւն ԺԲ.
Համետել Ի.
Հայհոյել ԼԵ.
Հայրենիք Մ.
Հանապազ ԽԷ.
Հանգուցանել Է. ԺԸ.
Հանդերձ Ի. Լ. ԼԵ.

Հանդերձել ԼԴ.
Հանդէպ ՄԳ.
Հանդիպել ՄԳ.
Հառաչ ԻԳ.
Հասանել Ա.
Հասարակ Մ.
Հաս ԼԳ.
Հասկ ԼԳ.
Հաստաձիգ ՄԲ.
Հաստատել ԺԵ.
Հաստատութիւն ՄԴ.
Հատանել Է. ԻԵ.
Հատումն ԻԴ.
Հատուցանել ԺԳ. ԼԹ.
Հարթել ԻԶ.
Հարիւրապետ ԼԵ.
Հարկադիր ԺԸ.
Հարկանել ՄԱ.
Հարուած ԻԴ.
Հարսանիք ՄԱ.
Հաւ ԺԲ. ԻԶ. ՄԷ.
Հաւանիլ Զ.
Հեթանոս ՄԲ.
Հեծեալ ԽԹ.
Հեղեղ ՄԴ.
Հեղեղատ ԽԳ.
Հեղձանիլ ԻԷ.
Հեղձուցանել ԻԲ.
Հեղուլ ԼԷ.
Հեշտ ԻԶ.
Հեշտին Խ.
Հեռաստան Ի.
Հետամուտ ՄԳ.
Հետեակ ՄԳ.
Հեր ԺԶ.
Հերձուլ ՄԱ.

Հէնք ԽԷ.
Հիանալ ՄԳ.
Հիմն ԼԶ.
Հիմնայատակ ՄԳ.
Հիւթ ԻԲ.
Հիւղէ ՄԴ.
Հիւսիս ԻԶ.
Հմուտ ԽԳ.
Հնազանդ Մ.
Հնար ՄԲ.
Հնձան Գ.
Հնձանայարկ ՄԱ.
Հնչիլ ԻԶ. ՄԵ.
Հոգ ԽԶ.
Հոսանք ԻԷ.
Հոսել ԼԷ. Մ.
Հովանախիտ ԻԶ.
Հովանի Դ.
Հովիտ ԽԳ.
Հունձ ԻԶ.
Հուր Ի.
Հրապարակ ԽԷ.
Հրապուրել ՄԱ.
Հրեղէն ՄԴ.
Հրեշտակ ԻԹ.
Հրովարտակ Մ.
Հօտ ԻԶ.
Ձագ ԺԹ.
Ձաղել ԼԵ.
Ձգել Ի.
Ձեռնհաս ԺԴ.
Ձերբակալ առնել Մ.
Ձէթ ԼԲ.
Ձիախաղաց ՄԳ.
Ձիթենի ԼԳ.
Ձմերոց Մ.

Զօնել ԾԴ.
 Ճախարակ ԾԴ.
 Ճակատիլ ԽԳ.
 Ճաշակել ԼԵ.
 Ճապաղիք ԾԴ.
 Ճառագայթ ԾԴ.
 Ճարակաւոր ԾԷ.
 Ճեմ ԼԳ.
 Ճեպել ժԲ. ԾԱ.
 Ճեպով ԾԱ.
 Ճճուել ԻԶ.
 Ճմլել Ը.
 Ճոխ ԽԸ.
 Ճշել ԾԱ.
 Մակաղիլ ԻԶ.
 Մահաբեր ԻԴ.
 Մահապարտ Ծ.
 Մաղախ ԽԳ.
 Մաճառակ ԽԳ.
 Մայրի ԻԶ. ԾԶ.
 Մանեակ ԻԵ.
 Մանիշակ ժԲ.
 Մանկտի ԽԹ.
 Մանուկ ԾԲ.
 Մանր ԾԷ.
 Մանրամաղ ԾԴ.
 Մատնել Ե.
 Մատուցանել ժ. Լ.
 Մարգարէ ԻԵ.
 Մարգարիտ ԾԲ.
 Մարգճակ ԾԴ.
 Մարմանդ Խ.
 Մարտ Ծ.
 Մարտնչիլ ԽԳ.
 Մաքառումն ԾԴ.
 Մաքսաւոր ժ.

Մեծաձայն ԾԱ.
 Մեծամեծ Ծ.
 Մեծատուն ժԵ.
 Մեծարել Ծ.
 Մեծացուցանել ԽԱ.
 Մեծութիւն Թ.
 Մեկնիլ Ա.
 Մեկուսի ժ.
 Մեհեան Ծ.
 Մեղանչել ԽԵ.
 Մեղմ ԻԸ.
 Մեղուակ ժԲ.
 Մենամարտել ԾԴ.
 Մետասան ԻԱ.
 Մերթ ԾԱ.
 Մերկալ ԻԱ.
 Մերկանդամ ժԶ.
 Մերկացուցանել ժԴ.
 Մերձենալ Գ. ԼԵ. ԾԳ.
 Մէջ ԻԱ. ԻԵ.
 Մթերանոց ԾԷ.
 Մթերել Ծ.
 Միածին ԾԵ.
 Միամօր Լ.
 Միմեանք Բ.
 Միջոց ԾԷ.
 Միջօրէ ԼԶ.
 Միրգ ԽԸ.
 Մժեխ ԻԷ.
 Մխել Ի.
 Մղել ԾԴ.
 Մոգ ԻԵ.
 Մորոսախօսութիւն ԻԴ.
 Մուծանել ԼԷ.
 Մուրճ ԾԴ.
 Մսուր ԾԱ.

Մտաբերել ժԹ.
 Մտադիւրութիւն ԼԷ.
 Մտախորհ ԾԴ.
 Մտուցանել ԾԷ.
 Մտրակ Ծ.
 Մրջիւն ժԸ.
 Մօր ԾԷ.
 Մօտաբար ԾԷ.
 Յածեցուցանել ԽԱ.
 Յաղաքս ԾԶ.
 Յաղթահարել Ծ.
 Յաճախել ԻԹ. ԼԴ.
 Յամել ԻԶ.
 Յայակոյս և յայնկոյս ԾԴ.
 Յանդգնաբար ԾԴ.
 Յանդիման լինել Ծ.
 Յանկարծակի ԾԴ.
 Յապարել ժԴ.
 Յաջմէ Թ.
 Յառաջել ԾԴ.
 Յառնել Ի.
 Յատակաբար ԽԱ.
 Յատոնել Ա.
 Յարդարել ԾԱ.
 Յարիլ Ծ.
 Յարկ ԾԴ.
 Յարձակիլ ԾԴ.
 Յափշտակել ԻԴ.
 Յափշտակող ժ.
 Յաւելուլ ԻԱ.
 Յաւերթանալ ԽԶ.
 Յենուլ ժԴ.
 Յետուստ ԾԴ.
 Յետուստ ԾԴ.
 Յերեկն և յեռանդն ԽԷ.
 Յղել Ծ.
 Յղով ԾԷ.

Յորդարութիւն ԾԴ.
 Յորդահոս ԽԱ.
 Յորձանք ԽԱ.
 Յոյժ ժԵ.
 Յոյր ԾԷ.
 Յուզել ԾԴ.
 Յուզանդիլ ԾԱ.
 Յօդ ԻԵ.
 Յօդումն ԽԱ.
 Յօժարիլ Զ.
 Յօշել ԾԱ.
 Յօրինել ԾԱ.
 Նաժիշտ ԼԳ.
 Նախամեծար ԼԳ.
 Նախանձընդդէմ ԼԳ.
 Նախանձորդ ԽԷ.
 Նախատել ԼԵ.
 Նախատինք ԽԳ.
 Նախարար Ծ.
 Նախնի ԼԴ.
 Նահատակութիւն ԾԱ.
 Նապաստակ ԾԴ.
 Նաւացուկ ԾԷ.
 Նեխիլ ԻԷ.
 Նեղագոյն Ծ.
 Նեղել ԾԱ.
 Ներկանել ԼԳ.
 Ներքսագոյն ԾԱ.
 Նղովել ԽԴ.
 Նիզակ ԽԹ.
 Նիստ ԾԱ.
 Նիքս ԽԶ.
 Նիրհել ժԸ. ԼԲ.
 Նիւթել ժԴ.
 Նկանակ ԽԳ.
 Նկարապաճոյճ ԾԱ.

Նմանահան ԾԱ.
 Ննջել ԺԸ.
 Նշխար ԾԳ.
 Նորափետուր ԼԳ.
 Նուագ Խ.
 Նուագել Դ.
 Նուաճել Ծ.
 Նուրբ ԽԲ.
 Նսեմ ԼԱ.
 Նսեմանալ ԼԶ.
 Շաղղակերութիւն ԾԳ.
 Շամբ ԾԷ.
 Շանաճանճ ԻԷ.
 Շար ԾԳ.
 Շարժումն ԼԵ.
 Շաւիղ Բ.
 Շիթք ԼԴ.
 Շիկագոյն ԽԸ.
 Շինական Դ.
 Շինամէջ ԾԴ.
 Շինութիւն Ծ.
 Շիջանիլ ԼԱ.
 Շոգմոգ ԼԳ.
 Շող ԼԳ. ԾԴ.
 Շողշողուն ԼԱ.
 Շրջել ԻԴ. ԻԵ.
 Շրջափակել ԾԷ.
 Շքադիր ԾԱ.
 Շքեղացուցանել Ծ.
 Ոլոռն ԼԷ.
 Ոխապահ ԽԷ.
 Ողբալ ԾԳ.
 Ողկոյզ ԼԳ.
 Ողորկ ԽԳ.
 Ողորմ ողորմ ԾԱ.
 Ողորմուկս արկանել ԺԶ.
 Ողոր Ծ.
 Ողջակէզ Ի.
 Ոճն Ծ.
 Ո՛չ ապաքէն ԽԳ.
 Ոսկր Ծ.
 Ոսկեթոյր ԽԸ.
 Ոսկեծղե Խ.
 Ոսկեձև ԼԳ.
 Ոսկիապատ ԾԱ.
 Ոստ Է. ԽԲ.
 Ոստախտ Խ.
 Ոստայնանկ ԽԳ.
 Ոստնու ԻԶ.
 Ո՛վ ԼԸ.
 Որայ ԻԱ.
 Որդն ԻԷ.
 Որթ ԼԳ.
 Որմ, որճն ԻԵ. ԽԵ.
 Որոճային ԾԷ.
 Որոջ ԺԵ.
 Որովայն ԻԷ.
 Որոտումն ԾԴ.
 Որսալ ԾԲ.
 Որսորդ Ե.
 Ուլունք ԾԱ.
 Ուխտ Լ.
 Ուխտել Լ.
 Ուղղորդ ԻԱ.
 Ունայն ԼԴ.
 Ունայնութիւն ԻԳ.
 Ունել ԾԱ.
 Ունկն ԺԱ. ԼԷ.
 Ուշ առնել ԾԳ.
 Ուռի ԽԲ.
 Ուռն ԾԴ.
 Ուստեք ԾԳ.

Ուստր Լ.
 Ուրանալ ԾԳ.
 Ուրեք ԾԱ.
 Ոք ԺԹ.
 Չանդուրժել ԾԳ.
 Չարայուշ ԽԷ.
 Չարաչար ԾԳ.
 Չարիք Բ.
 Չքնաղ ԾԲ.
 Պահ Խ.
 Պահել ԽԹ. Ծ.
 Պահ ունել ԾԳ.
 Պաղպաղ ԻԳ.
 Պաճար ԾԷ.
 Պանդոկ ԺԳ.
 Պանդոկապետ ԺԳ.
 Պանդուխտ ԽԹ.
 Պանծալ ԼԳ.
 Պաշարել ԾԳ.
 Պաշտօնատար Ծ.
 Պաշտօնեայ ԾԳ.
 Պատահել ԽԹ.
 Պատանի, պատանեակ Ի.
 Պատառիլ Ի.
 Պատարագ Ի.
 Պատգամ Ծ.
 Պատեան ԽԳ.
 Պատկառանք ԽԱ.
 Պատկառեցուցանել ԻԴ.
 Պատկերագործ ԾԱ.
 Պատմութեան ԻԱ. ԼԵ.
 Պատշաճիլ ԻԹ.
 Պատուական Թ.
 Պատուանդան ԾԱ.
 Պատուար ԾԷ.
 Պատուհան ԾԴ.
 Պատուհաս ԽԷ.
 Պատուհաս ԽԷ.
 Պատրել ԾԱ.
 Պար Լ.
 Պարանոց ԻԵ.
 Պարգև Ծ.
 Պարեն ԾԱ.
 Պարիկ Խ.
 Պարիսպ ԾԳ.
 Պարկեշտագեղ ԾԱ.
 Պարս ԽԳ.
 Պարսաքարել ԽԳ.
 Պարուրիլ ԻԸ.
 Պարտապան ԼԹ.
 Պարտիլ ԾԲ.
 Պերճանալ ԾԲ.
 Պէսպէս Բ.
 Պէտք Ը.
 Պիծակ ԻԷ.
 Պիղծ ԼԸ.
 Պիւծի ԾԳ.
 Պիւծիլ ԺԲ.
 Պնդել ԽԳ.
 Պնդութիւն Ծ.
 Պսակ Ծ.
 Պտուկ Ը.
 Պրկել ԾԱ.
 Ջահ ԾԱ.
 Ջայլ ԼԱ.
 Ջայլեամն ԼԱ.
 Ջանասիրութիւն ԺԸ.
 Ջեռանիլ ԻԲ.
 Ջերմն ԾԷ.
 Ռազմ ԾԳ.
 Ռաճիկ ԾԱ.
 Սահիլ ԻԳ.
 Սահման Ծ.

Սաղարթ իջ.
 Սաղարթագեղ իջ.
 Սաղաւարտ իգ.
 Սան ԾԱ.
 Սանդարմետ ԾԴ.
 Սառնամանիք ժԲ.
 Սասանիւ ԼԶ.
 Սարսափել իԱ.
 Սարսիւ ԼԶ.
 Սեպ իԲ.
 Սերմանահան իԲ.
 Սերմանաւոր ԾԵ.
 Սերմանել իԲ.
 Սերովքէ ԼԸ.
 Սէել իԳ.
 Սիգաճեմ ԼԳ.
 Սին ժԶ.
 Սիւզ, սիւք իԸ. ի.
 Սիւն ԾԴ.
 Սիրանալ ԾԱ.
 Սոխակ իԳ. ԼԱ.
 Սոյլ իԴ.
 Սոսկալ իԱ.
 Սովորաբար ժԹ.
 Սուղ ժԶ.
 Սուր ի.
 Սուրհանդակ ԾԸ.
 Սուսեր իԳ.
 Սուսերաւոր ժԳ.
 Սպառել Ծ.
 Սպաս իԵ.
 Սպարապետ Ծ.
 Սպունգ ԼԵ.
 Սոնապան իԳ.
 Ստանալ ԼԴ.
 Ստացուածք Բ.

Ստէպ իԲ.
 Ստին Ը.
 Ստորի իԳ.
 Ստորօտ իԲ.
 Ստուգիւ Ե.
 Սրել ԾԳ.
 Սրինգ. իԴ.
 Սրտաթափ լինել Ծ.
 Սրտատրոփ իԶ.
 Սքանչելատեսիկ ԾԱ.
 Սքանչելիք ԾԴ.
 Սքողիւ իԵ.
 Վաճ ԼԵ.
 Վահան իԳ.
 Վահանակիր իԳ.
 Վաղիւն ԾԳ.
 Վաղվաղակի Ծ.
 Վաղքան իԳ.
 Վաճառ թ.
 Վաճառել իԱ.
 Վայել է Ծ.
 Վայելչութիւն ԾԱ.
 Վայր ԼԳ.
 Վայրենի ԾԶ.
 Վանապան իԳ.
 Վանիւ Լ.
 Վանք ԾԱ.
 Վառիւ ԾԲ.
 Վանն Զ. ի.
 Վաստակ Ը.
 Վաստակիւ ԾԶ.
 Վատթաք իԳ.
 Վարանիւ ժԶ.
 Վարապանակ իԳ.
 Վերամբարձ ԾԱ.
 Վերտ իԳ.

Վէյ ԼԵ.
 Վէքք ժԳ.
 Վիճակ ԼԵ.
 Վիմատաշ ԾԵ.
 Վիրապ Ծ.
 Վիրաւորել ժԶ.
 Վկայ Զ.
 Վկայել ԾԴ.
 Վճարել Ծ.
 Վճիտ Դ.
 Վնաս ԼԵ.
 Վտանգ Ծ.
 Վտանգել ԾԱ.
 Վրնջել ԾԳ.
 Տագնապ ԼԵ.
 Տալ Ա.
 Տաղաւար իԶ.
 Տաճար իԵ. ԼԵ.
 Տանջանք ԾԱ.
 Տապանալ ժԶ.
 Տատանիւ իԸ.
 Տատրակ Ա.
 Տասանորդ ժ.
 Տար Գ.
 Տարադէմ գնալ ԾԱ.
 Տարաժամ իԱ.
 Տարապարտ իԳ.
 Տարապարտուց իԵ.
 Տափարակ իԳ.
 Տեառնագրել ԾԳ.
 Տեղեկութիւն Ծ.
 Տեսանել ի.
 Տեսանելիք իԱ.
 Տեսիլ ԾԴ.
 Տեսութիւն ԾԲ.
 Տեսչութիւն իԵ.

Տերեակոյտ իԸ.
 Տէգ ԾԳ.
 Տիկին իԵ.
 Տիկնութիւն ԾԱ.
 Տիւ իԹ.
 Տնկել ԾԶ.
 Տրամաւթիւն
 Տրտունջ Ը.
 Տոհմ Ծ.
 Տուարածական իԳ.
 Տօթ ժԶ.
 Յամաքիւ իԲ.
 Յանկ Գ.
 Յաւակցել իԵ.
 Յելու ԼԵ.
 Յից ԾԱ.
 Յուպ իԳ.
 Յուց բառնալ ԾԱ.
 Յուկիւ ԾԴ.
 Յրտագին ի.
 Յողագին ԼԱ.
 Փախստական Ծ.
 Փախստեայ լինել ԾԱ.
 Փարիւ ԾԴ.
 Փափկութիւն ԾԱ.
 Փեսայ Ծ.
 Փթթիւ իԳ.
 Փոխ ԼԹ.
 Փոխանակ ԾԴ.
 Փոխանակել ԾԶ.
 Փոխանակ զԵ ԾԱ.
 Փոխինդ իԳ.
 Փող իԳ.
 Փողոցամէջք Ծ.
 Փողփողիւ ԾԳ.
 Փոշի ԾԴ.

Փորել ՄԱ.	Քաջամարտիկ ԻԹ.
Փորձութիւն ԼԷ.	Քաջողկուղակ ԽԸ.
Փութանակի ՄԳ.	Քարընկէց ԼԷ.
Փութապէս ՄԳ.	Քարոզել ՄԲ.
Քակել ԼԵ.	Քարտ ԻԳ.
Քաղաքագեօղ ՄԳ.	Քաւ լիցի ՄԱ.
Քաղաքորմ Մ.	Քաւել Ժ.
Քաղգեայ ԻԵ.	Քէն ԽԵ.
Քաղցրակարկաչ ԻԳ.	Քիրան ԼԷ.
Քաղցրասիք ԺԲ.	Քնար ԽԴ.
Քաղցրաւաչ Խ.	Քննայոյզ ՄԱ.
Քան Գ.	Քշտել Է.
Քանդակել ՄԳ.	Քուրձ ԻԱ.
Քանդել ՄԳ.	Քուրմ ՄԳ.
Քան զի ԼԷ.	Օգիք ՄԴ.
Քանքար ԼԹ.	Օճեալ ԽԹ.
Քաջաբերութիւն ՄԷ.	Օտարական Մ.
Քաջալերել ՄԱ.	Օրէն, օրէնք Թ. ԼԶ.

Յ Ա Ն Կ

Բ Ն Ա Գ Ի Բ

	Երես.
Ա. Գարուն	Ս. Գիրք 3
Բ. Շաւիղք ամբարշտաց	Նոյն »
Գ. Մշակք այգւոյն	Նոյն »
Դ. Երգ դաշտաց	Մ. Ջախջախեան 4
Ե. Որսորդ	Ողումպիանոս »
Զ. Պատուիրանք Տեառն	Ս. Գիրք »
Է. Երազ	Նոյն 5
Ը. Տրտունջ	Մխիթար Գօշ »
Թ. Իմաստութիւն	Ս. Գիրք »
Ժ. Փարիսեցիք և Մաքսաւորն Նոյն	6
ԺԱ. Խրատ	Նոյն »
ԺԲ. Գարուն	Ե. Հիւրմիւզեան 7
ԺԳ. Սամարացին ողորմած	Ս. Գիրք »
ԺԴ. Ողորմածութիւն	Նոյն »
ԺԵ. Որոջ աղքատին	Նոյն »
ԺԶ. Աղքատն	Յովհան Մանդակունի »
ԺԷ. Թղենին անպտուղ	Նոյն 9
ԺԸ. Ջանասիրութիւն	Նոյն »
ԺԹ. Անձեղ	Մխիթար Գօշ 10
Ի. Պատարագն Աբրահամու Ս. Գիրք	»
ԻԱ. Յովսէփ գեղեցիկ	Ս. Գիրք 11
ԻԲ. Սերմանահան	Նոյն 13
ԻԳ. Ունայնութիւն	Մ. Ջախջախեան 14
ԻԴ. Բարկութիւն	Յովհան Մանդակունի »
ԻԵ. Դանիէլ Մարգարէ	Ս. Գիրք 15
ԻԶ. Գարուն	Մ. Ջախջախեան 17
ԻԷ. Երկիր Ի փոքունց	Մխիթար Գօշ 18
ԻԸ. Ամառն	Ե. Հիւրմիւզեան 19
ԻԹ. Բու և Արծիւ	Մխիթար Գօշ »
Լ. Ուխտ Յեփթայեայ	Ս. Գիրք 20

ԼԱ. Ի մահ սոխակին . . .	Ա. Բագրատունի . . .	21
ԼԲ. Իմաստուն կուսանք . . .	Ս. Գիրք . . .	»
ԼԳ. Եղանակք . . .	Ե. Հիւրմիւղեան . . .	22
ԼԴ. Բանքնախնի իմաստասիր. Սուրբերք . . .		23
ԼԵ. Խաչելութիւն Տեառն . Ս. Գիրք . . .		24
ԼԶ. Ի խաչելութիւն Տեառն . Ն. Շնորհալի . . .		25
ԼԸ. Մատնութիւն Տեառն . Ս. Գիրք . . .		26
ԼԹ. Անարգանք Տեառն . Ն. Շնորհալի . . .		27
ԼԲ. Ծառայն չար . . .	Ս. Գիրք . . .	28
Խ. Զմեռն . . .	Ղ. Ալիշանեան . . .	29
ԽԱ. Աղօթք . . .	Յոհան Մանգակունի . . .	»
ԽԲ. Ոչխարն կորուսեալ . . .	Ե. Հիւրմիւղեան . . .	31
ԽԳ. Մահ Գողիթու . . .	Ս. Գիրք . . .	»
ԽԴ. Դաւիթ . . .	Ե. Հիւրմիւղեան . . .	35
ԽԵ. Քէն Սաւուղայ . . .	Ս. Գիրք . . .	36
ԽԶ. Առ սոխակն . . .	Ե. Հիւրմիւղեան . . .	37
ԽԷ. Ոխապահն . . .	Յոհան Մանգակունի . . .	»
ԽԸ. Աշուն . . .	Ղ. Ալիշանեան . . .	38
ԽԹ. Մահ Սաւուղայ . . .	Ս. Գիրք . . .	39
Ծ. Տրդատ արքայ Հայոց . . .	Ագաթանգեղոս . . .	40
ԾԱ. Նահատ. Ս. Հռիփսիմ. Նոյն . . .		45
ԾԲ. Ս. Հռիփսիմեանք . . .	Կոմիտաս Կաթողիկոս . . .	50
ԾԳ. Քրմաց Տար. մաքառումն Զենոբ Գլակ . . .		»
ԾԴ. Տեսիլ ս. Գրիգոր Լուսաւ. Ագաթանգեղոս . . .		60
ԾԵ. Ս. Էջմիածին . . .	Սահակ Գ. Զորափորեցի . . .	63
ԾԶ. Յաղագս մայրեացն տնկ. . Փաւստոս Բիւզանդ . . .		64
ԾԷ. Շինում Կարնոյ. քաղաքին Մովսէս Խորենացի . . .		65

ԲԱՌԱՅՈՒՑԱԿ

Մասն առաջին՝ բացատրութիւն բառից . . .	67
Մասն երկրորդ՝ պրբենական ցանկ բառից . . .	107

Կ. ԿՈՍՏԱՆԵՍՆՅՈՒ ԵՐԿԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հիւսուած րանից նախնի պատմագրաց հայոց, Վիէննայ, 1877,
Երեք գիրք:

Հայոց հեթանոսական կրօնը, Վաղարշապատ, 1879.

Ստեփաննոս Օրպելեան, Ողբիս. Կաթողիկէն. Թիֆլ. 1885.

Հայոց վանքերը, Մոսկվա, 1886.

Թովմա Մեծոփեցու Յիշատակարանը, Թիֆլիս, 1892.

Յովհաննէս Թլկուրանցին և իւր տաղերը, Թիֆլիս, 1892.

Նոր ժողովածու, Միջնադարեան Հայոց տաղեր և ոտանա-
ւորներ. չորս պրակ:

Համամ արեւելի, Վաղարշապատ, 1896.

Ս. Լուսատուրչի աջը, Վաղարշապատ, 1896.

Տ. Պետրոս Ա. Գետադարծ, Վաղարշապատ, 1897.

Գրիգորիս Աղեամարցին և իւր տաղերը, Թիֆլիս, 1898.

Սկրտիջ Նաղաշ և իւր տաղերը, Վաղարշապատ, 1898.

Յակոբ Գարնեցի, Վաղարշապատ, 1903.

Տ. Ներսէս Ե. Աշտարակեցի, Աղէքսանդրապոլ, 1909.

Գրիգոր Մագիստրոսի թղթերը, Աղէքսանդրապոլ, 1910.

Հառիճայի վանական ընկերութեան յիշատակարանն ու հա-
շիւը պաշտօնական գրութիւններով և պատկերներով,
Աղէքսանդրապոլ, 1910.

Հայագիտութիւնն Արեւմտեան Եւրոպայում, Թիֆլ. 1910.

Կարապետ վարդապետ Շահնազարեանց, կենսագրական ալ-
նարկ (Լուծայ), Թիֆլ. 1911.

Վիմական տարեգիր. Յուլյակ ժողովածու արձանագրութեանց
Հայոց Ս.-Պետերբուրգ 1913. (Վիմական Taregir,
Petropli 1913).

„Роза и Соловей“. Къ положенію армянъ въ XVI в.,
Москва, 1913. (Изъ древност. Восточныхъ, томъ IV).

Изъ исторіи армянской литературы XIII—XIV вв.
Москва, 1914. (Изъ сборника, посвященнаго А. Н.
Веселовскому).

Предисловіе къ II изданію Шаракана, Москва. 1914.
(См. Переводъ Шаракана, II изд.).

Краткій очеркъ исторіи Арменіи, Москва, 1915.

Դ. Ա. Ս. Ա. Գ. Բ. Ե. Բ. Ը

Գրաբառի խոնարհումը, Թիֆլիս, 1881.

Գրաբառի հոլովումը, Թիֆլիս, 1881.

Ծաղկաբաղ արձակ և չափածո րանից յերես շրջանս, Թիֆ. 1881

Բառացուցակ Ա. Ծաղկաբաղի համար, Թիֆլիս, 1885.

Նախաշաւիղ (Գ. տպագր.), Վաղարշապատ, 1905.

Հասցէն՝ Մոսկով, Լազարեան ճեմարան Երեւելեան Լեզուաց:

Типографія Х. Бархударянцъ, Москва, Рожд. бульв. 15.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0248319

8540